

NOVOSTI HOBOCI

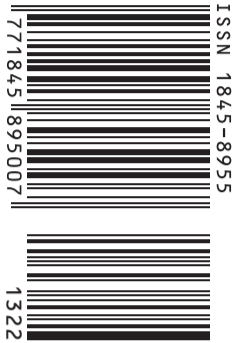
#1163

Samostalni
srpski
tjednik

Petak 01/04/2022
10kn/100din/1.20€

9 771845 895007

1522

Rog i Hrvati

Stručnjaci tvrde da nakon agresije na Ukrajinu 'sigurnosni poredak u Europi dugo vremena neće više funkcionirati kooperativno s Rusijom'. Novosti pišu o slomu europskog sigurnosnog poretka i kako bi se u tome trebala postaviti Hrvatska

str. 3, 9, 12-13.

RABLJENA SEDMICA

Koliki će biti obim
rekonstrukcije? – Andrej
Plenković (Foto: Robert
Anić/PIXSELL)

Četvero

Prvi maj je predaleko za nestrpljivog ANDREJA PLENKOVIĆA pa će Vladu, javljaju prijestolnički mediji, rekonstruirati uoči Uskrsa, neizvjesno je samo koliko će ministara postati žrtvama tog postupka. Prema onome što se može pročitati, odletjet će ih minimalno četvero, premda nije isključeno ni da ih ode čak sedmero. Dakle, osnovanije je govoriti o pokušaju reanimacije, oživljavanju, nego o korekciji. Iz igre, navodno sigurno, izlaze USKOK-ovi osumnjichenici, potpredsjednik BORIS MILOŠEVIĆ i JOSIP ALADROVIĆ, ministar rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, a nagada se da su na izlaznim vratima i ministar gospodarstva i održivog razvoja TOMISLAV ČORIĆ te ministrica regionalnog razvoja i fondova Evropske unije NATAŠA TRAMIŠAK. Aladrović je, informiraju mediji, premijeru izrazio želju za odlaskom kako bi se pripremio za sudski postupak. S druge strane, on, premijer, javno je nazvao bizarnom priču ministrice Tramišak koja je medijima otkrila da joj prijete otkako nije dala neki posao firmi Omega Software, ali i povjerila novinarima da o tome nije izvijestila nadležne. Nagada se tko bi mogao zamijeniti odlazeće: kao kandidati za potpredsjednike spominju se SPOMENKA ĐURIĆ, državna tajnica u Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova EU, te SNJEŽANA VASILJEVIĆ, profesorica na zagrebačkom Pravnom fakultetu. Umjesto Čorića ministar bi, navodno, mogao postati DAVOR FILIPOVIĆ, bivši HDZ-ov kandidat za zagrebačkog gradonačelnika. I član Inina Nadzornog odbora k tome. Nagadalo se da bi problema moglo biti oko smjene Tramišak. Odnosno, da će osmero hadezenjara u Saboru ustati protiv njezina odlaska, spekuliralo se o pobuni Slavonaca pod kontrolom utjecajnog IVANA ANUŠIĆA, no on je otklonio takvu mogućnost. Točnije, rekao je da nema nikakve pobune, ali i da su se Plenković i Tramišak sastali te izgledili nesuglasice. Anušić je kazao i kako ne vidi razlog da ona ode iz Vlade. Sad, vrug zna je li mu više stalo do njezina

ostanka ili do Plenkovićeve autoriteta, tek činjenica je da se čovjek sve više nameće, ali i da HDZ-ovci, u pravilu, nikad javno ne izražavaju nepovjerenje aktualnom šefu partije. Bez obzira na to što o njemu mislili.

Troje

Spomenuli smo da bi u takozvanoj Vladinoj rekonstrukciji moglo nastradati sedmero članova, pa smo nabrojali Miloševića, Aladrovića, Čorića i Tramišak. Prosta matematika veli da smo ostali dužni tri što imena, što prezimena. Riječ je o ministrima čiji je odlazak zasad pod većim upitnikom od smjene četvero nabrojanih: to su ministar obrane MARIO BANOŽIĆ, ministrica poljoprivrede MARIJA VUČKOVIĆ i ministar zdravstva VILIBEROŠ, nekadašnji Vladin superjunak i HDZ-ov adut u splitskoj izbornoj jedinici.

Diplomat

Gostujući u emisiji Hrvatskog radija šef hrvatske diplomacije Grlić Radman, GORDAN GRLIĆ RADMAN, nazvao je VLADIMIRA PUTINA počiniteljem ratnih zločina te izrazio nadu da ruski autokratski režim neće dugo trajati. No ruska diplomacija je, čini se, napra-

Do jučer je to ovako izgledalo – Lavrov i Grlić Radman u siječnju u Moskvi (Foto: Alexander Shcherbak/Newscom/PIXSELL)

sno odlučila postati aktivna pa je reagirala na Grlić Radmanove ocjene. 'Uvredljiv jezik i ne-utemeljene optužbe na račun predsjednika Ruske Federacije apsolutno su neprihvatljive', uzvratila je Rusija nezadovoljna što je šef hrvatske diplomacije Putinovu vlast nazvao režimom. Zbog toga i zbog Grlić Radmanove javno izražene želje da ruski režim ne traje dugo, Rusi su uputili 'snažan protest'. Pa su rekli: 'Ovakvo neodgovorno ponašanje predstavnika hrvatskog rukovodstva razara tkivo bilateralnih rusko-hrvatskih odnosa koji ove godine obilježavaju 30 godina', piše u ruskom priopćenju u kojem apeliraju da se hrvatske kolege pridržavaju diplomatskog bontona. I? I ništa. Oglasio se Grlić Radman. Evo kako je objasnio svoj istup: 'Pogledajte, bio je jedan intervju od pola sata, ja sam govorio o puno tema. Ja nisam sudac, ja vidim stradanje civila, agresiju koju nismo očekivali, okupaciju. Vidite, ja vam govorim o tome, ja ne mogu govoriti, ja mogu reći, ali ne mogu govoriti u ime suda. Ja ne mogu govoriti u ime nekoga tko treba istražiti ratni zločin, tko je počinio ratni zločin.' Ukratko, diplomat bi bio mudriji da je šutio. No to znamo odavno.

Suze

Suze MARINE LOVRIĆ MERZEL ugledali smo na zagrebačkom Županijskom sudu dok joj je sudac VJERAN BLAŽEKOVIĆ obrazlagao nepravomoćnu sedmogodišnju zatvorsku kaznu. Bivšoj SDP-ovoj sisačkoj županici bit će oduzeto i 230 tisuća kuna nepripadajuće zarade, stan u Zadru te po 680 tisuća kuna i deset tisuća eura. Inače, osuđena je zbog primanja mita i srodnih kaznenih djela. Prema sučevim riječima, neshvatljivim je zloporabama pokazala bezobrazluk i bahatost, 'bez svijesti, samokritičnosti i odgovornosti oštetila je relativno siromašnu županiju' u kojoj je u dva navrata izabrana za županicu. Sud ju je proglasio krivom po svih osam točaka optužnice, uz ostalo i zbog primanja 100 tisuća eura mita od poduzetnika Željka Žužića. Tim je novcem, sumnjao je USKOK, a povjerovao sud, kupila stan u Zadru i upisala ga na ime nečaka DALIBORA ROŽANKOVIĆA.

Sud suzama ne vjeruje – Marina Lovrić Merzel (Foto: Marko Lukunić/PIXSELL)

Osuđena je i zbog preplaćivanja pri kupnji zgrade u kojoj je Hitna pomoć, zbog bezrazložnog plaćanja savjetnika, zapošljavanja rodbine, plaćanja privatnih troškova županijskim novcem... Kao olakotne okolnosti u obzir su uzeti protok vremena od kaznenih djela i neosuđivanost, dok su otegotne 'znatno izražena kriminalna volja, potpuni izostanak samokritičnosti' i nanošenje štete županiji o kojoj se trebala brinuti.

Prijetnja

A kad smo već kod uspjeha člника lokalne samouprave, nije lijepo preskočiti BOJANA IVOŠEVIĆA, splitskog dogradonačelnika. Nakon manje od godine provedene na tom po-

Idu zajedno na nove izbore? – Ibrica Puljak i Bojan Ivošević (Foto: Miroslav Lelas/PIXSELL)

ložaju već je zaradio optužnicu i to od Općinskog državnog odvjetništva zbog prijetnje urednici gradske rubrike Slobodne Dalmacije. Da afera gradsku vlast gura prema novim izborima potvrdilo se u srijedu, u trenutku zaključenja ovog broja, kad je najavljeno da će gradonačelnik IVICA PULJAK dan poslije objaviti da on i njegov zamjenik daju ostavke i idu zajedno na nove izbore znatizeljni oko toga, kako je izjavio Puljkov suradnik, 'žele li građani Splita uistinu promjenu'.

IMPRESSUM

Godina xxiii / Zagreb | petak, 01/04/2022

NOVOSTI
HOBOČIJA #1163

Samostalni srpski tjednik

IZDAVAČ
Srpsko narodno vijeće
ZA IZDAVAČA
Milorad Pupovac
GLAVNA UREDNICA
Andrea Radak

ZAMJENIK GLAVNE
UREDNIČE
Boris Postnikov

IZVRŠNI UREDNICI
Goran Borković (Portal
Novosti), Petar Glodić
(Kronika), Tihomir Ponoš

REDAKTORICE Ana Grbac,
Darija Mažuran-Bučević

KOLUMNISTI
Marinko Čulić, Boris
Dežulović, Viktor Ivančić,
Sinan Gudžević,
Boris Rašeta

REDAKCIJA
Paulina Arbutina, Jerko
Bakotin, Dragana
Bošnjak, Milan Cimeša,
Zoran Daskalović, Ivica
Đikić, Tena Erceg, Milan

Gavrović, Dragan
Grozđanić, Mirna Jasić
Gašić, Nenad Jovanović,
Vladimir Jurišić, Anja Kožul,
Igor Lasić, Bojan Munjin,
Tamara Opačić, Ivana
Perić, Srećko Pulig i Hrvoje
Šimičević

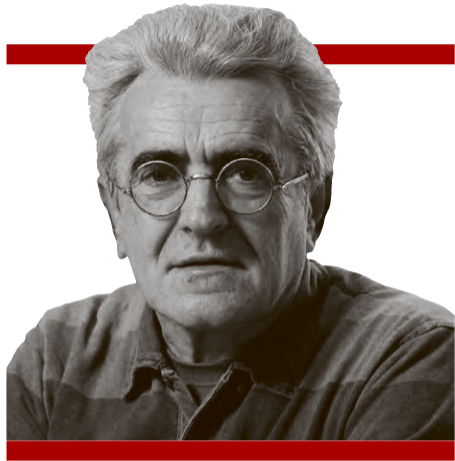
TAJNICA REDAKCIJE
Irena Bosnić

GRAFIČKI UREDNICI
Ivica Družak,
Darko Matošević

DIZAJN
Parabureau / Igor
Stanišević & Damir
Bralić, Nikola Đurek

ILUSTRACIJA NASLOVNICE:
Luka Duplančić

ŠTAMPA Tiskara 'Zagreb', Zagreb
TIRAŽA 6500
Novosti su financirane
sredstvima Savjeta za
nacionalne manjine Vlade
Republike Hrvatske i sredstvima
Ureda za ljudska prava i prava
nacionalnih manjina Vlade
Republike Hrvatske.
REDAKCIJA
Gajeva 7, 10 000 Zagreb
T/F 01/4811 198, 4811 281
info@portalnovosti.com
www.portalnovosti.com

ARITMETIKA
POLITIKEUkrajinska
prekretnica

PIŠE Marinko Čulić

U ukrajinskom ratu prelamaju se američka težnja da obnovi postkolonijalni kolonijalizam i ruska da obnovi dekomunizirani Sovjetski Savez. Nedužnih tu nema, ali to ne znači da su svi jednako krivi i zato bi Hrvatskoj bilo najbolje da se u okviru realne politike što više inspirira neutralnim evropskim zemljama

OVIH dana Radio Zagreb emitirao je kontakt-emisiju na temu uloge svjetskih crkava u ratu u Ukrajini (poslije repriziranu na HRT-u 4). Tako je bilo govora i o nedavnom posjetu pape FRANJE ruskoj ambasadi u Vatikanu, što je, kažu, presedan u povijesti papinstva, s očitom namjerom da ponovi osudu ruske intervencije u Ukrajini. Kako papa uživa reputaciju gorljivog i iskrenog mirotvorca, to je u široj javnosti primljeno sa simpatijama. No usred spomenute emisije javila se jedna slušateljica s pitanjem zašto papa nije posjetio i ambasadu Ukrajine u Vatikanu. Odmah je došlo objašnjenje da ukrajinski ambasador nije bio u Vatikanu, nego u Ukrajini. Sve to može biti točno, ali gotovo sam siguran da je smisao tog pitanja bilo nešto drugo. Iako nema sumnje da je za intervenciju u Ukrajini kriva PUTINOVA Rusija, ipak je jasno da u ratovima uvijek sudjeluju dvije strane, u ovom slučaju i Ukrajina. Premda se reporteri HRT-a i drugih nacionalnih televizija svakodnevno javljaju iz Lavova, čiju evropsku vizuru i duh na sva usta hvale, nitko od njih nije se sjetio spomenuti da u tom ubavom gradu i danas postoji spomenik ukrajinskom nacistu iz Drugog svjetskog rata STEPANU BANDERI. Ali kako se ruski patrijarh KIRIL u međuvremenu osramotio time što ne samo da se nije ogradio od intervencije u Ukrajini, nego čak nije ni apelirao za mir, što spada u abecedu kršćanskog nauka (recimo, srpski patrijarh PORFIRIJE to je bez sustezanja napravio), logično je da su simpatije prevagnule na Franjinu stranu.

U svjetlu svega ovoga izgleda pomalo navivno pitanje da li se ukrajinskim ratom nešto mijenja u geopolitičkoj i civilizacijskoj karti Evrope i svijeta. Pa naravno da se mijenja, već se i promijenilo. Evo, pođimo od spomenutih crkava. Već dugo vremena govori se o zbližavanju katoličke i pravoslavne crkve, što se puževski sporo i događalo, ali je barem bio vidljiv cilj kojem se težilo. Sada je to možda i nepovratno nestalo. Odnosi dviju crkava bit će očito na dulje vrijeme zamrznuti, bez ikakve nade da se tu u dogledno vrijeme išta promijeni. Vjerske zajednice u pravilu se slažu da one nisu krive za ratove u novije vrijeme, što nije točno jer su ti ratovi uvijek imali i vjersku komponentu, iako suparnici nisu mahali jedni drugima raketnim sustavima nego molitvenicima, a to nije ništa bolje, često je i gore. Ali ovaj put rakete su zbilja izbile u prvi plan, jer se svijet ponovno podijelio na oružane formacije Zapada i Istoka, pri čemu glavnu krivnju snosi SAD izvozom demokracije na istok Evrope i na sjever Afrike. No Zapad je pokazao dovoljno političke inteligencije da inicijativu prepusti Vladimiru Putinu, koji je tome podinteligentno izašao u susret. Putin je naime praktički isprojektirao rat u Ukrajini izjavom da ukrajinski narod ne postoji, dakle da ne zaslužuje svoju državu, što su neki ocijenili kao velikoruski šovinizam. No stvar je zapravo i gora jer ako Ukrajina zbilja ne postoji, onda ruska vojska praktički napada vlastitu državu, što se posebno odnosi

Figure Joea Bidena, Xi Jinpinga i Vladimira Putina na festivalu u Valenciji (Foto: Eva Manez/Reuters/PIXSELL)

na dijelove Ukrajine koje bombardiraju, a u kojima većinu čine Rusi ili stanovništvo koje govori ruski (Harkov).

Naravno, Zapad je ovo dočekao spreman kao napeta puška. Putin je homogenizirao zapadne zemlje više nego ikada, što sada uključuje i velik broj drugih država, a što je najvažnije, metodom dimne zavjese skriveno je da su upravo te zemlje najveći krivci za rušenje međunarodnog poretka nakon hladnog rata. Najveće od tih zemalja bivše su kolonijalne sile, ali s padom kolonijalizma promijenile su pristup. One više ne teže tome da posjeduju druge zemlje, nego vanjskim intervencijama mijenjaju, ili pokušavaju mijenjati, njihove režime. Što je najapsurdnije, ta postkolonijalna politika dovela je do razaranja niza zemalja (Irak, Sirija, Libija), ali to se svejedno naziva njihovim oslobađanjem. Najodvratniji primjer toga je mesarska egzekucija MOAMERA GADAFIJA, koji je bez obzira na svoju, blago rečeno, osebjnost, bio na putu da od libijskih sada i zaraćenih plemena napravi naciju. No i to je proglašeno oslobađanjem te zemlje, iako je Gadafi kao izdanak takozvanog afričkog socijalizma radio tako čudesne pothvate kao što je sadnja kukuruza u Sahari, što je danas nezamislivo. Ipak, najgora stvar u svemu ovome je da je taj postkolonijalni pristup preseljen i u Evropu, gdje je Zapad nizom tzv. obojenih revolucija stisnuo Rusiju do samih njenih granica. Ukrajina tu ima posebnu ulogu. U njoj su se poslije hladnog rata manje-više uredno smjenjivale proruske i prozapadne vlasti sve dok Washington nije, uz veliku pomoć pronacističkih ukrajinskih formacija, svrgnuo proruskog JANUKOVIČA i tu počinje povijest sadašnjeg ukrajinskog rata. Predsjednik ZELENSKI ovdje se pojavljuje kao prozapadni pomagač pretenzija prema Rusiji, prvenstveno miniranjem Minska 2 koji je predviđao neku vrstu federalizacije Ukrajine, čime ruska intervencija ne samo da ne bi poprimila ovako brutalne razmjere, nego se možda ne bi ni dogodila.

Time se današnji svijet opet podijelio na hladnoratovski Zapad i Istok, s time da se u prvom hladnom ratu, s izuzetkom kubanske krize, nikada nije približio vrućem raspletu kao sada, a osim toga podlogu mu ne čine više ideološki rascjepi između kapitalizma i komunizma, nego interesi moći. Pritom nema nedužnih, ali ima više i manje krivih. Jer ako Putin želi obnoviti dekomunizirani Sovjetski Savez, što se može razumjeti iako ne opravdati, Sjedinjene Države žele obnoviti u sasvim izmijenjenim okolnostima postkolonijalni kolonijalizam, što se ne može ni razumjeti ni opravdati. Nekada su postojali nesvrstani koji su bili tampon između ova dva zaraćena svijeta, ali njih više nema. U neku ruku, moglo bi se reći da njihovu ulogu preuzima Kina koja je sa svojom gorostasnom ekonomijom previše vezana za Zapad da bi otvoreno podržala Rusiju, ali jednako ne podnosi NATO, kao ni Putin, otkako je savez otprije nekoliko godina proglašio zonom svoga djelovanja i Daleki istok. Ne samo zbog Tajvana, nego i zbog graničnih sporova sa svim svojim susjedima Kina to, logično, ne može prihvatiti.

Gdje je izlaz? Čak je i poluubrojivi DONALD TRUMP (zahtjev da zid između SAD-a i Meksika financira Meksiko) izjavljivaio da Amerika više ne želi biti svjetski policajac, ali to je sada palo u vodu. Američki demokrate tradicionalno vode ratoborniju vanjsku politiku od republikanaca (za što je najbolji primjer HILLARY CLINTON), i to kao u živom prijenosu gledamo posljednjih mjeseci. Što se tiče Hrvatske, ona kao hodač po žeravi lavira između očito dominantnih proameričkih stavova ANDREJA PLENKOVIČA i proruskih ZORANA MILANOVIČA, koje je on u međuvremenu napustio. No bez obzira na ovo drugo, bilo bi pametno da se hrvatska vanjska politika orijentira u okviru realnog prema neutralnim zemljama kao što su Austrija, Švedska, Finska i Irska. ■

Alat za novi mandat

Prema informacijama iz izvora bliskih vrhu HDZ-a, Plenković je odlučio da će voditi HDZ i na idućim parlamentarnim izborima, odnosno da će ići po treći premijerski mandat. U tome je, uza sve ostalo, njegov osobni motiv da pristupi rekonstrukciji Vlade. A ona bi, pored Josipa Aladrovića, Borisa Miloševića i Nataše Tramišak, mogla zahvatiti i ministre Vilija Beroša, Mariju Vučković, Tomislava Ćorića i Marija Banožića

Priča o prijetnjama još nije jasna, ali jasno je da ministrica odlazi – Nataša Tramišak
(Foto: Davor Javorović/PIXSELL)

HRVATSKA politika dosad nije zabilježila situaciju kakvoj smo svjedočili u proteklih nekoliko dana. NATAŠA TRAMIŠAK, HDZ-ova ministrica regionalnog razvoja i fondova Europske unije, prvo je potvrdila medijima da je izložena prijetnjama neimenovanih moćnika iz HDZ-ovog političko-poslovnog miljea zbog toga što posao dogradnje i održavanja sustava eFondovi, posao vrijedan oko 12 milijuna kuna, nije dodijelila politički dobro umreženoj informatičkoj tvrtki Omega Software, a tek koji dan poslije – kad se afera razbuknula u javnosti – o prijetnjama je obavijestila policiju i premijera ANDREJA PLENKOVIĆA. Ovo dosad krajnje je neuobičajeno i može eventualno pobuditi sumnje u ministričine motive, ali ono što izlazi iz okvira viđenog u domaćoj politici tek slijedi: premijer Plenković ni jednom riječju ili gestom nije pokazao razumijevanje za nevolje svoje ministricе, nego je uspio procijediti samo to da on prima prijetnje na dnevnoj bazi, da je Tramišak postupila 'ekstremno bizarno', da nije zadovoljan njezinim objašnjenjima i da priča neće završiti kao da ničeg nije bilo. To znači da se ministarska karijera gospođe Tramišak sasvim primaknula kraju, a sad predstoji da vidimo kako će izgledati realizacija, odnosno kako će Plenković obrazložiti smjenjivanje ministricе koja nije ni neuspješna ni nesposobna te kako će na to reagirati IVAN ANUŠIĆ, potpredsjednik HDZ-a i osječko-baranjski župan, politički patron Nataše Tramišak.

Priča o prijetnjama ministrici Tramišak doista još uvijek nije jasna, neovisno o premijerovoj neočekivanoj i više-manje neprijemenoj reakciji. Prema onome što je poznato javnosti, firma Omega Software, koja posluje u sklopu M San Grupe, računala je na produžetak unosnog posla s Ministarstvom regionalnog razvoja i fondova EU te je u tom smislu poduzimala ne baš suptilne lobističke akcije, no ministrica je odlučila da će taj posao u naredne dvije godine raditi državna tvrtka FINA. Potom se, ipak, ispostavilo da izvođač tog posla neće biti samo FINA nego da su u nekim segmentima potrebne i usluge privatne firme Gauss Development iz Osijeka. Činjenica da je u Osijeku sjedište firme kojoj je prosljeđen dio posla, kao i to da FINA nije smjela arbitrarno delegirati dio dobivenog posla drugim poduzećima-podizvođačima, izazvala je špekulacije, čak i iz redova parlamentarne opozicije, da se radi o ministričinu pogodovanju spomenutoj osječkoj firmi, a da je puštanje glasa o prijetnjama pokušaj da se preduhitri razotkrivanje čudne kombinacije između Tramišak, FINA-e i firme Gauss. Nitko zasad nije iznio bilo kakav podatak koji bi dokazivao ministričinu pogodovanje ili povezanost s rečenom tvrtkom koja, inače, godinama radi IT-poslove za FINA-u, niti je bistro na koji je način ministrica mogla utjecati na FINA-u, ali Plenkoviću bi ta solucija najviše odgovarala za potrebe smjenjivanja Nataše Tramišak s kojom ionako gotovo da i ne komunicira u proteklih najmanje godinu dana: u tom slučaju, Tramišak bi, osim gubitka pozicije u Vladi, istog časa postala i meta Državnog odvjetništva.

Pokaže li se, međutim, da je ministrica dobivala prijetnje od ljudi povezanih s Omega Softwareom zbog toga što je odgovorno i savjesno radila svoj posao, e onda je jedina Plenkovićeva opcija da je smijeni uz objašnjenje da je naštetila ugledu Vlade i da je ostala bez njegovog, premijerovog, povjerenja. Tada bi se, naravno, postavilo ovo pitanje: kako to da je Tramišak naškodila ugledu Vlade i ostala bez šefovog povjerenja, a to nije bio slučaj s potpredsjednikom BORISOM MILOŠEVIĆEM i ministrom rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne poli-

Iako se u HDZ-u već danima potihogovori da će Tomo Medved, aktualni potpredsjednik Vlade i ministar branitelja, zamijeniti Banožića, to je vjerojatno odluka oko koje će se Plenković najviše lomiti

tike JOSIPOM ALADROVIĆEM, protiv kojih je USKOK i formalno otvorio istrage? Što god da se naknadno pokaže istinitim u vezi s prijetnjama koje je, svakako sa zakašnjenjem, prijavila Nataša Tramišak, zdravorazumski bi bilo neodrživo da u ovom trenutku iz Vlade izleti samo ministrica regionalnog razvoja i fondova EU. Plenković je stoga shvatio da je istovremena zamjena većeg broja aktualnih ministara nekim novim ljudima jedini relativno bezbolan način da ostvari svoju žarku želju o degažiranju ministrice Tramišak, pri čemu ne mislimo na unutarstranačke odjeke te odluke. 'Sva tijela stranke dala su mi potporu za promišljanja o rekonstrukciji Vlade kako bismo u zadnje dvije i pol godine našeg mandata krenuli osnaženi i osvježeni u ispunjavanje našega programa i realizaciju svih ciljeva koji su pred Hrvatskom', potvrdio je premijer u utorak, dodavši da je istu vrstu podrške ranije dobio i od koalicijskih partnera koji čine stabilnu parlamentarnu većinu. Nije htio kazati koliko će mu vremena

trebati za kadrovska promišljanja, ali realno je očekivati da se rekonstrukcija dogodi u iduća dva-tri tjedna.

Tko će biti zahvaćen provjetranjem ministarske postave? Pored Aladrovića, Miloševića i Tramišak, spominju se još četiri imena: ministar zdravstva VILI BEROŠ, ministrica poljoprivrede MARIJA VUČKOVIĆ, ministar gospodarstva i održivog razvoja TOMISLAV ČORIĆ te ministar obrane MARIO BANOŽIĆ. Mala je mogućnost da premijer iznenadi nekim imenom izvan ovoga popisa, ali ni to nije isključeno. Kod Beroša, Vučković, Čorića i Banožića radi se, u ovom ili onom omjeru, o kombinaciji nesnalazjenja u poslu koji im je povjeren i više ili manje utemeljenih nagađanja o upletenosti u kažnjive aktivnosti. Potraga za nasljednikom ministra graditeljstva, prostornog uređenja i obnove DARKA HORVATA, a onda i izbor menadžera IVANA PALADINE na tu funkciju, pokazali su da predsjednik Vlade ima problema s pronalaskom ljudi voljnih da postanu ministri, čak i kad ih traži među onima bez naročite političke težine i integriteta. Još veći Plenkovićev problem jest unutarstranačka situacija, odnosno eventualni unutarstranački otpori udaljavanju nekih ministara sa sadašnjih dužnosti, premda ne treba očekivati da će ti otpori prerasti u javnu bunu ili u otvoreno izražavanje nezadovoljstva postupcima predsjednika stranke. U tom kontekstu važno je dvoje od nabrojanih sedmero visokih funkcionara: Banožić i Tramišak. Banožić je pulen jedne od dviju struja u slavonskom HDZ-u. To je 'vinkovačka frakcija' predvođena TOMISLAVOM Čuljkom, frakcija koja snažno podržava Plenkovića, za razliku od distancirane 'osječke struje' na čelu s Ivanom Anušićem. Ako se odluči za smjenu Banožića, premijer će, dakle, morati voditi računa o tome da ne naljuti Čuljka i njegovu ekipu, odnosno da im kompenzira taj teški kadrovski gubitak, ali i o tome da se u širokoj javnosti, pa i u HDZ-u, ne stekne dojam da je popustio pred višemjesečnim pritiskom predsjednika ZORANA MILANOVIĆA koji traži Banožićev odlazak iz Ministarstva obrane.

Iako se u HDZ-u već danima potihogovori da će TOMO MEDVED, aktualni potpredsjednik Vlade i ministar branitelja, zamijeniti Banožića, to je vjerojatno odluka oko koje će se Plenković najviše lomiti.

Ako, pak, premijer smijeni žrtvu prijateljice Natašu Tramišak samo zbog toga što mu nije na vrijeme rekla s čime se suočava, pa ga je time dovela u neugodnu situaciju, dok je, na primjer, bivšu ministricu GABRIJELU ŽALAC branio i hvalio i kad je uhapšena, Anušić neće moći ostati ravnodušan, jer je jasno da Plenković već odavno čeka priliku da se riješi ministrice regionalnog razvoja

Josip Aladrović
(Foto: Marko Prpić/PIXSELL)

Važni su imidž i rejting njegove stranke – Andrej Plenković (Foto: Slavko Midžor/PIXSELL)

samo zbog toga što je u dobrim odnosima s njime, Anušićem. A župan osječko-baranjski svrstao se među Plenkovićeve oponente po najprije time što je kritizirao predsjednika SDSS-a MILORADA PUPOVCA i koncept HDZ-ovog koaliranja s Pupovčevom strankom: Anušić je skloniji HDZ-ovom koaliranju s ljudima i organizacijama koje su pozicionirane desnije u odnosu na HDZ. No kao što rekostmo, nije pametno nadati se da će Anušić sa svojim ljudima i istomišljenicima – kojih nema mnogo, ali ih ima – otkazati poslušnost Plenkoviću i upustiti se u ovoj situaciji u avanturu otvorene pobune. 'Ja sigurno neću rušiti nikoga, a najmanje svoju Vladu, bez obzira na to hoće li ministrica Tramišak biti smijenjena', izjavio je Anušić nakon sastanka s Plenkovićem u utorak poslijepodne. To što neće biti bune ne znači, međutim, da će nastupiti idila: hladni rat u vodstvu HDZ-a ući će u novu fazu, čekat će se pogrešni koraci suparnika za poduzimanje akcije.

Prema informacijama iz izvora bliskih vrhu HDZ-a, Andrej Plenković odlučio je da će voditi HDZ i na idućim parlamentarnim izborima, odnosno da će ići po treći premijerski mandat. U tome je, uza sve ostalo, Plenkovićev osobni motiv da pristupi rekonstrukciji Vlade. Umjesto ministrice i ministara koji će otići, premijer neće imenovati ljude po kriterijima političke relevantnosti, talenta za obavljanje javnog posla i profesionalne afirmiranosti. Kriteriji će biti čistoća u pogledu korupcijskih afera, puna poslušnost premijeru i udovoljavanje interesima unutarstranačkih centara moći. Utoliko, eventualni pozitivni efekti šire rekonstrukcije Vlade nisu namijenjeni građanima, nego isključivo Plenkovićevom imidžu i rejtingu njegove stranke, što je, inače, generalni problem s premijerovim, i ne samo njegovim, razumijevanjem politike i vlasti. ■

Boris Milošević
(Foto: Edina Zuko/PIXSELL)

Putin pod noge

Još donedavno Nino Raspudić je branio rusku aneksiju Krima i u Hrvatskoj zazivao putinovski tip vlasti, Željko Sačić se javno zahvaljivao ‘gospodinu Putinu’, a Marin Miletić nazivao ga ‘titanom’. Danas se brojni korifeji domaće desnice odriču svog dojučerašnjeg idola, sumnjičeći usput Srbe u Hrvatskoj i druge manjine da ga podržavaju

Nagla promjena političkog smjera – Nino Raspudić (Foto: Patrik Macek/PIXSELL)

DAN nakon početka ruske invazije na Ukrajinu, 25. veljače u Saboru se vodila rasprava o usvajanju prijedloga Deklaracije o Ukrajini, kojom je osuđena ruska agresija. U ime Mosta deklaraciju je pozdravio zastupnik NINO RASPUDIĆ. Prije nego što je uronio u materiju, njegove prve dvije, ujedno i najvažnije rečenice, bile su sljedeće: ‘Kolegice i kolege, drago mi je da u Saboru postoji konsenzus oko ove deklaracije, vidjeli smo ga jučer na Odboru za vanjsku politiku. U biti jedino nije bio prisutan klub SDSS-a, ne znam njihovo stajalište, ali evo vidim da je najavljen kolega PUPOVAC, očekujem da će se i oni pridružiti ovom konsenzusu’, poručio je Ras-

pudić. Iako na prvu posve banalne, citirane riječi zapravo su bile reinvenija koncepta izjave o lojalnosti Srba u Hrvatskoj, ovaj put o ruskoj agresiji prema Ukrajini. Srpska manjina ima se očitovati o ovom pitanju. U protivnom, smatrat ćemo da su svrstani uz agresore. S tom mišlju istupio je i drugi zastupnik Mosta, NIKOLA GRMOJA, koji je na spomenutom Odboru također pitao gdje je SDSS, iako ta stranka nema članove u njemu i premda su se kao dio vladajuće koalicije usuglasili o stavovima vezanim uz Ukrajinu.

Njihovu političku podlost je shvatio i šef SDSS-a Milorad Pupovac. Nakon što se u ime stranke pridružio osudama ruskog napada na Ukrajinu, poručio je onima koji pitaju gdje su on ili SDSS da je zadnjih 30 godina u

Hrvatskoj i da ‘danas sluša one koji nas od 1990. naovamo sumnjiče i tretiraju kao petu kolonu’. ‘Ako netko misli da će time pomoći Ukrajini ili bilo kojoj drugoj zemlji, teško se vara i sramoti sve ovo što mi danas radimo’, odgovorio je Pupovac.

Dva tjedna poslije, povodom prijedloga odluke o sudjelovanju Oružanih snaga Republike Hrvatske u sklopu aktivnosti ojačane budnosti NATO-a, Raspudić je ponovno govorio u ime Mosta. Ovog puta prekorio je međunarodne snage za mlak odnos prema Rusiji neposredno nakon aneksije Krima. ‘Godine 2014. bio je već prvi rat na istoku Ukrajine i Rusija je anektirala Krim i uvede ne su ove danas, možemo reći, pseudosankcije Rusiji’, izjavio je Raspudić, predbacujući

pojednim evropskim zemljama, poput Njemačke, da su obesmislile koncept tadašnjih sankcija izravno dogovarajući poslove o dotoku plina iz Rusije.

Raspudićevi rezolutni moralistički stavovi postaju ponešto zabavni znamo li što je pisao i govorio dok još nije bio u Saboru. Otprilike godinu dana nakon ruske aneksije Krima, u ožujku 2015., Raspudić je u Večernjem listu imao negativan stav o zapadnim sankcijama Rusiji. Nakon što je ukazao na licemjerno imperijalističko ponašanje američke vanjske politike, poručio je: ‘Koja je naša ekonomska korist od vašeg zaoštavanja i odsijecanja EU od Rusije?’ To je pitanje, garnirano neslaganjem oko uvođenja sankcija Rusiji, postavio istim centrima moći koje sada proziva zbog neučinkovitih ‘pseudosankcija’. Tri godine poslije, u ožujku 2018., u emisiji ‘Peti dan’ otišao je korak dalje. Nazvao je PUTINOVE poteze ‘obrambenim’, a ne napadačkim i dodao: ‘Koliko god ga se prikazivalo kao agresivnog vanjskopolitičkog diktatora, on nije taj. Više su ta agresija i ti potezi dolazili geostrateški gledano sa Zapada iz ovog angloameričkog konteksta.’ Na kraju je dao opravdanje za rusku vojnu intervenciju na Krimu: ‘Mi smo imali sa Zapada pokrenute i organizirane takozvane obojene revolucije. Vidjeli smo u kakvu su situaciju dovele Ukrajinu, gdje Putin nije imao izbora nego uzeti ono što može. To je bio istok i Krim koji je direktno anektiran.’ Ponovimo za čitatelje kojima je možda promaknulo: ‘Putin nije imao izbora nego uzeti ono što može. To je bio istok i Krim koji je direktno anektiran.’ Na koncu je zaslinio nad idejom vladavine putinovskog tipa u Hrvatskoj. ‘Da imamo čvrstu vlast kao Putinovu u Rusiji koja je već punoljetna, vjerovali bismo da netko razmišlja strateški u Hrvatskoj’, rekao je.

Koja je dakle razlika između tadašnjeg Raspudića, koji je posve otvoreno pravdao ‘rusku aneksiju Krima’, gundao zbog sankcija nametnutih Rusiji i u Hrvatskoj priželjkivao vlast čvrstu kao Putinovu, i današnjeg Raspudića, koji govori sve suprotno? Jedina je razlika u tome što u momentu moralne ništavnosti današnji Raspudić sumnjiči druge za ono što je sam do jučer govorio. Degutantno je što se pritom koristi priručnim setom ucjena kojim zadnje tri dekade šoveni u ovoj državi prozivaju predstavnike srpske manjine za nedovoljnu privrženost Hrvatskoj, iz čega neminovno proizlazi njihovo spletkarenje sa Srbijom, odnosno Rusijom. To bi posljedično moglo značiti svašta: uvrede na društvenim mrežama i ulici. Ako se, nedajbože, sukob proširi izvan Ukrajine, onda i kakvo umlaćivanje zbog lojalnosti Beogradu, naime Moskvi.

Nije, međutim, Raspudić jedini politički oportunist koji preko ukrajinske tragedije nepodnošljivom dozom hipokrizije pumpa domoljubna čuvstva na račun tuđih leđa. Prije dva tjedna pisali smo o svojevrsnoj epidemiji zaokreta desničarskih persona u Hrvatskoj. Dojučerašnji apologeti Putinovih poteza danas su okrenuli priču iz raznih motiva, uz zajedničko zbornu huškanje na različite manjine. Kao najekstremniji primjer naveden je voditelj ‘Bujice’ VELIMIR BUJANEC, koji je zadnjih godina u Putinu pronalazio ‘velikog gospodina’, ‘pravog ruskog domoljuba’ i nositelja ‘tradicionalnih vrijednosti’ koji će spasiti Evropu od dekadencije, te njegovih gostiju, poput zastupnika Domovinskog pokreta STJEPE BARTULIĆE, koji se svega tjedan dana prije napada na Ukrajinu složio s ocjenom da ‘Putin zastupa tradicionalne kršćanske vrijednosti’ i da je zato na udaru globalista.

Pohvale su dakle nizane nakon prve agresije na Ukrajinu 2014. godine. Otkako se novo zaratilo, pa sad predmet njihove ado-

racije želi znatno veći dio Ukrajine, iz istih glasnicama nije uslijedila krotka šutnja, kao pokazatelj ljekovite autorefleksije iz koje izvire stid. Takav bi potez naime bio namijenjen moralno upristojenim individuama. No ljudi poput spomenutih i njima sličnih ne mogu mirovati. Umjesto eventualnog kritiziranja dojučerašnjih vlastitih izdanja, njihova verbalna rastresenost je, posve očekivano, usmjerena na tobožnje putinofile u Hrvatskoj, predstavnike srpske manjine, lijevičare, zelene, nevladine organizacije. Oni su, riječima Velimira Bujanca, peta kolona koja veliča Putina, nikako desnica, što je u potpunoj suprotnosti s nebrojenim nalazima evropskih novinara, koji su otkrili financijsku i svaku drugu povezanost Kremlja i desnice na zapadu Evrope, vezano uz antigej histerije, rasturanje EU-a i promicanje neliberalnih ideja.

Unatoč brojnim dokazima, suosnivač HDZ-a HRVOJE HITREC drži da je na djelu mit o desničarima koji su pali na Putinov šarm. To je, tvrdi, nemoguće jer su desničari 'patrioti'. 'Ma možda je bilo među njima onih kojima se sviđela narav Putinove vlasti, no oni su razumjeli što lijevičari nisu, razumjeli u trenutku kad su se pozabavili do tada nepoznatom im Ukrajinom', napisao je. Kako se Hitrec 'pozabavio' Ukrajinom najbolje svjedoči njegov predinvalzijski ogleđ o Putinovom komadanju Ukrajine 2014. godine. Prije svega dvije godine Hitrec je poželio aneksiju Neuma (!) putinovskim metodama. Sve zbog troškova Pelješkog mosta. 'Je li se mogla izbjeći njegova gradnja? Jest, pa Neum je hrvatski grad po svemu i trebalo ga je mirno ili nemirno integrirati. Putin bi to riješio za jedno popodne', poručio je Hitrec u lipnju 2020. godine. Negdje u isto vrijeme pohvalio je Putina što se bavi implementacijom zakona o jeziku, za razliku od anacionalne hrvatske izvršne politike. Nakon svježe invazije, Putin je, razumije se, postao barbar i 'tipičan diktator načeta uma istih sovjetskih kriminalnih nagnuća' te 'plagijator SLOBODANA MILOŠEVIĆA' zbog stvaranja 'dvije prorusske SAO krajine'. Ako je Putin plagirao Miloševića, onda je naš Hitrec, koji zapjenjeno gleda na Neum, sljednik originalnih ideja srpskog satrapa. Intelektualni doseg bukove građe već u drugom dijelu teksta ustupa mjesto sirovoj hajci. Ondje Hitrec njuši novu 'oružanu agresiju na Hrvatsku' i upire prstom u SDSS, odnosno u 'posvjedočena, stalna i bezočna pogodovanja srpskoj stranci kojoj je Beograd glavni grad, znači Moskva, a ne Kijev, s kreativnijim namjerama nego što je samo etnobiznis, s položajima u hrvatskoj vlasti na kojima se štošta može doznati i o stanju hrvatske vojske'.

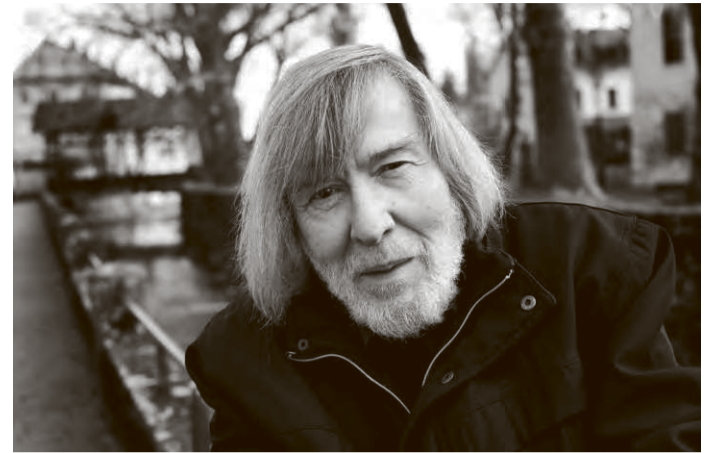
Kad smo kod vojske, ruska je agresija alarmirala i potaknula desničare na novu militarizaciju. Mnogi muževi iz desnog spektra apeliraju na usmjeravanje milijardi

Da imamo čvrstu vlast kao Putinovu u Rusiji koja je već punoljetna, vjerovali bismo da netko razmišlja strateški u Hrvatskoj, objašnjavao je 2018. u 'Petom danu' Nino Raspudić

u naoružavanje, plaču zbog mlitavosti hrvatske mladosti i njihovog zazora od strojeva za ubijanje. Saborski zastupnik Hrvatskih suverenista Željko SAČIĆ nedavno je u 'Otvorenom' poručio da je Putinov potez 'strahovita vojna agresija' na Ukrajinu. Obznanio je da su Suverenisti poslali prijedlog uvođenja obaveznog vojnog roka. 'Treba sve napraviti da se hrvatski čovjek osposobi da brani domovinu. Bez čizme nema pobjednika u ratu', bio je rezolutan Sačić, koji je u ime Suverenista 'predložio ustrojavanje međunarodnog suda za ratne zločine na području Ukrajine' za Ruse i upozorio da je Putin sada i Hrvatsku označio kao deklariranog neprijatelja. Sačić je, slijedom toga, kao neprijatelje Hrvatske optužio ovdašnje Srbe i 'ostale'. 'Ne vjerujem da će abolirani SDSS i ostali neprijatelji Hrvatske dati potporu služenju vojnog roka', procijenio je. Kao i u prethodnim slučajevima, stvar sa Sačićem sada postaje predvidivo stupidna. Prije tri godine, u kolovozu 2019., prekorio je, u ime Putina, sve pokušaje hrvatske vlade da se petlja oko Ukrajine. Na svom Facebook-profilu objavio je tekst pod nazivom 'govor Vladimira Putina narodima'. 'Neka i ovo pročita naš izgubljeni briselski kmet, anacionalni, nehrvatski slugan, pa mu neće padati na pamet, na štetu Hrvatske u Ukrajini, za tuđi, nehrvatski račun, 'prosvijetljivati' i 'prijetiti' gospodinu Putinu!' napisao je Sačić. Dva mjeseca prije toga, tugaljivim se leksikom direktno obratio 'gospodinu Putinu', vezano uz njegovu izjavu da je Evropa pogriješila s migrantima. 'Hvala vam, gospodine Putin. I mi Suverenisti u Hrvatskoj tako mislimo. Ali globalisti i protunarodnjaci još drže vlast kod nas. Kleveću nas, omalovažavaju, vele da smo marginalci i mračne sile. Prestrašno (...) Bagra, bezosjećajna, protuhrvatska', napisao je saborski zastupnik, prevalivši, po njegovim kriterijima, u svega tri godine put od marginalne mračne sile do bezosjećajnog nehrvatskog kmeta.

Ništa manje iznenađenje nismo vidjeli ni kod MARINA MILETIĆA, još jednog zastupnika Mosta, koji ovih dana posebno patetično zavija nad Putinovim zločinima i najavljuje čistke svih koji su 'radili protiv katoličke vjere, hrvatske kulture i identiteta'. Medijima se naime proširio sijaset njegovih objava u kojima je zadnjih desetak godina hvalio Putina zbog širenja vjere i ruske borbe protiv radikalnih islamista. 'Živio drug Putin! Taj titan koji vlakovima prevozi parohije po pustopoljinama majke Rusije ne bi li se obratio živalj i primio Krst', napisao je, između ostalog, Miletić. S obzirom na njegovu izjavu o čišćenju Hrvatske od svih koji ne odgovaraju njegovom životnom stilu tinejdžera zarobljenog u tijelu odraslog huškača, reklo bi se da nije odveć odlutao od Putinovih metoda. Slično bi se moglo konstatirati i za ZVONIMIRA HODAKA, fiškala i kolumnista desničarskih medija. Taj je nakon invazije primijetio da su 'jugo-nostalgičari, dalmatinska orjuna, staljinisti i titoisti svih boja zanijemili kao da su mrtvi' te da je 'jasno da su izabrali stranu'. Prije četiri godine, u travnju 2018., kad je iz Hrvatske protjeran ruski diplomat zbog sumnje u trovanje bivšeg ruskog agenta u Velikoj Britaniji, Hodak je cinično doveo u pitanje takvu informaciju te podsjetio da smo 'vazalskim odnosom prema EU i Britaniji te ubodom komarca pljucnuli na sve što su nam Rusi učinili za vrijeme rata. Najviše oružja, najbolje cijene i najbrži rok isporuke'. Godinu poslije, uoči predsjedničkih izbora, isti je kolumnist podržao KOLINDU GRABAR-KITAROVIĆ. Kao afirmativni argument naveo je i tobožnju otvorenu podršku koju ima kod 'TRUMPA i Putina'. Čini se kako je i Hodak preko noći zaboravio pomoć bratske Rusije, sve kako bi priželjkivani 'ubod komarca' usmjerio na 'titoiste svih boja'.

Hrvoje Hitrec (Foto: Boris Šćitar/PIXSELL)

Željko Sačić (Foto: Patrik Macek/PIXSELL)

Milan Ivkošić (Foto: Goran Stanzl/PIXSELL)

Željka Markić (Foto: Davor Jovanović/PIXSELL)

Kolumnist Večernjeg lista MILAN IVKOŠIĆ u veljači prošle godine napisao je da je percepcija Putinove vladavine zapravo posljedica zapadnjačke 'propagande', a ne stvarnog stanja. No nakon invazije skanjivao se nad opravdanjima čelnštva Ruske pravoslavne crkve koje tvrdi da zapad provodi genocid protiv zemalja koje nemaju gej parade. Ivkošić, koji je još prošle godine smatrao da je ovdašnja slika Putina posljedica perceptivne distorzije sa Zapada, sada je izgubio svaku nadu 'da bi se u Rusiji mogao dogoditi preokret i da bi Putin eventualno mogao biti svrgnut ili sam odustati od zločinačkih nauma'. Situacija je toliko eskalirala da je čak i jedan TOMISLAV SUNIĆ, neskriveni simpatizer Vladimira Putina koji je 2019. bio na izbornoj listi Hrvatskih suverenista, izdao dojučerašnjeg uzora. 'Da sam Rus, ja bih se isto pitao što je s mojom vladom, zašto nas vodi u rat. Pa što ne bi bilo dobro da napravimo neki udar pa da maknemo Putina i slično', izjavio je nedavno.

Najavljujući ovogodišnje izdanje Hoda za život, koordinatorica Željka MARKIĆ u priču je uvela Ukrajinu. Istaknula je da ih ubijanje ljudi u toj zemlji 'senzibilizira za potrebu izgradnje kulture života, u kojoj se borimo za svaki ljudski život od njegova početka do njegova kraja'. Članica inicijative prvog hrvatskog izdanja Hoda 2016. godine bila je ANA MARIJA MARKOVIĆ, ujedno predstavnicom hrvatskih operacija platforme za konzervativne peticije CitizenGo, u čijoj je upravi tada, kao i sada, sjedio Rus ALEKSEJ KOMOV, ljubitelj STALJINA i intimus KONSTANTINA MALOFEJEVA, ultrakonzervativnog Putinovog oligarha koji je pod sankcijama još od 2014. zbog financiranja i koordinacije ruskih separatista na Krimu. Prema dokumentima sa stranice WikiLeaks, Malofejev je financirao CitizenGo, organizaciju koja je u više navrata, prema istim izvorima, uplaćivala novac udruzi U ime obitelji. ■

Američka trpeza

Pravdajući se smanjenim uvozom prehrambenih sirovina zbog rata u Ukrajini, Europska komisija odustaje od planirane zelene tranzicije Unije na ekološki održivu proizvodnju hrane i priklanja se politici SAD-a pa nam slijedi širenje upotrebe pesticida i novih GMO-tehnologija na kojima profitiraju megakorporacije

NIJE samo energetska sigurnost Europe dovedena u pitanje invazijom Rusije na Ukrajinu, nego i prehrambena. Zaraćene dvije zemlje su donedavno zajedno bile hraniteljice ovog kontinenta po mnogima od temeljnih namirnica ili sirovinskih poljoprivrednih produkata, naročito žitarica i uljarica za ljudsku i stočnu ishranu. Zajedno su samo Europskoj uniji prodavale 41 posto njezina ukupnoga godišnjeg uvoza pšenice, 50 posto sjemenki suncokreta i 81 posto tzv. pogače od suncokretovih sjemenki, itd. Napose je Ukrajina za EU osiguravala 57 posto uvoza kukuruza, a Rusija 50 posto uvoza pogače od uljane repice.

Bauk gladi kruži danas Europom i tako je čini područjem krajnje izloženim raznim političkim i ekonomskim spekulacijama dosad nezabilježenih razmjera. Hrvatska iznimno dobro stoji s proizvodnjom navedenih kultura, ali one tvore tek dio lanca čiji ostatak ovdje puca na mnogo daljnjih karika, posebno kad su posrijedi stočni proizvodi, ili biljni s nešto višom dodanom vrijednošću.

Sve to nagnalo je vodeća tijela EU-a da osmisle novu strategiju prehrambene sigurnosti koja se, međutim, odmjerava s dosadašnjom koja se zasnivala na tzv. zelenoj tranziciji. To je podrazumijevalo drastičan ekološki zaokret prema održivoj proizvodnji, s nizom konkretnih ciljeva. Prije dva tjedna pisali smo ovdje o rastućim pritiscima globalne agrokemijske industrije na odluke Bruxellesa o pojačanoj implementaciji mjera. Plansko smanjivanje upotrebe sintetskih pesticida je bilo u žiži te strategije koju je Europska komisija prošli tjedan imala pretočiti u obavezujuću rezoluciju za sve EU-ove zemlje-članice.

Netom uoči očekivanog proglašenja, neovisna novinarsko-istraživačka organizacija Corporate Europe Observatory sa sjedištem u Bruxellesu je objavila studiju o enormnim lobističkim te financijskim aktivnostima spomenute industrije kontra europsko-unijskog Green Deala. Da su bili na pravom tragu, potvrđuje odustajanje EK-a od donošenja već zacrtane rezolucije.

Ipak, ne samo da je izvršna vlast EU-a ustuknula pred vlastitim progresivnim ekološkim i poljoprivrednim ambicijama, nego je otišla korak dalje, također unatrag. U istom trenu, izabrani predstavnici zemalja-članica u Europskom parlamentu su donijeli svoju rezoluciju na ovu temu, nastojeći uvažiti činjenicu krize i ujedno zaštititi perspektivu ekološke tranzicije. Ne zbog pomodarstva, nego ponukani znanstvenim

studijama o pogubnom utjecaju kemijskih sredstava u proizvodnji hrane na ljudsko zdravlje i bioraznolikost. Promotrit ćemo jaz koji je time nastao među vladajućim instancama EU-a, kao i odnos s vanjskim faktorima krupnokapitalske provenijencije.

Europska komisija je namjesto dosljednog poštivanja Green Deala, naime, već sljedeći dan ušla u koaliciju za Održivi rast produktivnosti, međunarodnu organizaciju predvođenu Sjedinjenim Američkim Državama. Koaliciju su prošle jeseni s njima osnovale Australija i više ekonomsko-politički sretnih država s ostalih kontinenata: Brazil, Dominikanska Republika, Gana, Honduras, Liberija, Filipini, Sjeverna Makedonija.

Premda su Sjedinjene Države postavile koaliciju otvoreno u svrhu protuteže europskom Green Dealu, to je gurnuto u stranu. EK je izdala saopćenje da se pridruživanjem takvoj i sličnim inicijativama želi 'praktično angažirati u kolektivnoj akciji za održivu transformaciju prehrambenog sustava'. Umjesto jedne održivosti, najednom su se na stolu ravnopravno zatekle dvije, ali međusobno isključive. Ona koja želi srezati kemiju u agraru, i ona koja tvrdi da za to nije vrijeme, jer ćemo u protivnom sveudilj pocrkati od gladi.

Jasno, profit megakorporacija u poljoprivredi nije pritom doveden u pitanje, naprotiv, nego mu je pozicija učvršćena. O tome svjedoče glavni zaključci koalicijskog programa, kao što je definirana potreba da se prehrambeni sustav 'optimizira' kroz nove 'digitalne i genetičko-uređivačke tehnologije' radi ojačavanja proizvodnje, 'dok se ublažavaju njihovi okolišni efekti'.

Europski parlament je deklarativno stao u zaštitu Green Deala, ali je okvirno uvažio neka od polazišta koja zastupa SAD. To se očituje u njegovu zahtjevu EK-u da se 'državama-članicama dopusti fleksibilnost u privremenom omogućavanju' upotrebe kemijskih pesticida i gnojiva i u tzv. Ekološkim fokuszonama. Traži se i mobilizacija zemljišta na ugaru, što realno znači slobodno iscrpljivanje tla bez ikakve dugoročne održivosti. Slabosti europsko-unijske poljoprivredne politike, inače teorijski jednog od uporišta kontinentalne asocijacije generalno, razotkrila je i nedavna jednostrana odluka Mađarske o zabrani izvoza žitarica.

Jedinstva ionako nema dovoljno, pa ni zajedničkog pristupa krizi, a onda zaista nije Amerikancima bilo jako teško dodatno uzdrmati mukotrpno artikuliranu ekološku platformu EU-a. Na koncu su nas naveli da prihvatimo sasvim nasuprotnu taktiku, e da bismo navodno uspjeli u svojoj izvornoj strategiji. Nedovoljno bi bilo kazati da ovdje imamo posla s apsurdom ili travestijom, ali na to se ionako malo tko obazire.

Najveći svjetski agrokemijski proizvođači koji ključnu političku podršku imaju u Sjedinjenim Državama, nisu zainteresirani samo za širenje upotrebe pesticida. Navlas iste korporacije naveliko zagovaraju i plasiraju unapređene, ali prikrivene genetsko-modificirajuće tehnologije. Popis i prakse tih očekivano zastupljenih industrijskih divova iznijeli smo u Novostima krajem prošle godine. Njihova se imena ponavljaju i u ovom slučaju, dakle, pa

Jest ćemo što nam korporacije serviraju (Foto: Moritz Frankenberg/DPA/PIXSELL)

opet nailazimo na Monsanto-Bayer, Syngent, Dow-Dupont, itd. Američkom potporom i domaćim te uzurpiranim vanjskim tržištem raspolažu u biti otkad postoje, i otkako su prvi put posegnuli za GM-tehnologijama.

Tako ne čudi ni što je suzbijanje Green Dealu u ekonomsko-političkoj okupaciji Europe započelo već odavno, prisjetimo li se burne akcije nametanja trgovinskog sporazuma TTIP. Taj ugovor trebao je otvoriti široko deregulirano tržište i za agrokemiju, pored koječega drugog, ali mu se Europa oduprla zahvaljujući primarno kampanji odozdo, iz najšire javnosti i građanskih udruga.

Sjedinjenim Državama, najvećem zaštitniku krupnog kapitala, trebala je za ovaj prodor na istok nova velika kriza. Pronađena je u pandemiji koronavirusa, jer tad su prvi put izloženi stavovi o nužnom odustajanju EU-a od Green Dealu koji će tobože ugroziti svjetsku prehrambenu sigurnost, ne samo europsku. Finalizirano je izjavom američkog državnog tajnika za poljoprivredu, pri osnivanju navedene koalicije, da EU riskira 'žrtvovanje' produkcije radi klimatske stabilnosti. Dobrohotno je tome pridodao da propisivanje zelenih pravila i ciljeva nije jedini put do održive agroindustrije.

Zato su tu Sjedinjene Države da nam ukažu na alternativne mogućnosti, ali i da ih svima pretvrđoglavlama odlučnije utuče u glavu. Može to nalikovati pukoj koincidenciji, ali s napadom Rusije na Ukrajinu dolazimo na američke pozicije i u pogledu energetike, kao i poljoprivrede. Nećemo više ovisiti o ruskoj i ukrajinskoj hrani i energiji ili barem energetskom tranzitu, nego o SAD-u i njegovim arapskim strateškim partnerima.

Pored štete za ljudsko zdravlje i prirodu, ta sjajna nova veza uključuje više cijene i urušavanje ostataka europsko-unijske suverenosti. Europska komisija iznova odigrava ulogu vanjskog agenta na relaciji s koliko-toliko demokratski i slobodno biranim predstavnicima zemalja-članica EU-a. Uostalom, svoju sistematičnu odanost krupnom kapitalu iskazala je u toliko dosadašnjih primjera neobaziranja na primjedbe iz Europskog parlamenta, napadno svedenog na čisto dekorativnu funkciju.

Povrh svega, ovo sad podsjeća na MARSHALLOV plan, američki program ispomaganja Europe nakon Drugog svjetskog rata. I tad je obnovu našeg kontinenta pratila široka liberalizacija nacionalnih ekonomija i povezivanje tržišta te potiskivanje socijalističkih ekonomsko-političkih tendencija. No jedna razlika je ipak presudna, jer su Sjedinjene Države u to bile uložile oko 120 milijardi dolara, po današnjoj vrijednosti, a ovaj ćemo put sve platiti sami. ■

UGOVOR
S ĐAVLOM

PIŠE Boris Dežulović

Ne zna se još puni sadržaj poruke koju izborom Kolinde Grabar-Kitarović za generalnu tajnicu NATO šalje Vladimiru Putinu, ali je zato dekodirana poruka koju Sjevernoatlantski savez time šalje maloj istočnoeuropskoj Republici Hrvatskoj

Karniše za željeznu zavjesu

PRIJE točno sedamdeset godina, 24. ožujka 1952., NATO je dobio prvog generalnog tajnika. Bio je to sir HASTINGS LIONEL ISMAY, iskusni britanski diplomat i odlikovani general Britanske indijske armije, veteran Afganistana i Somalije, sam šef CHURCHILLOVOG ratnog kabineta, jedan od samo trojice britanskih visokih funkcionera koji su na svojoj poziciji proveli cijeli Drugi svjetski rat – uz sekretara Vlade EDWARDA BRIDGESA i, jasno, Njegovo Veličanstvo kralja GEORGEA VI.

Istina, još u veljači te godine kao britanski izaslanik na Lisabonskoj konferenciji Saveza general Ismay se povjerio američkom generalu ALFREDU GRUENTHERU da 'prvi put vidi kako stvarno funkcionira NATO, i hvala bogu posljednji', ali jedva mjesec dana kasnije sir Winston Churchill ipak ga je nagovorio da preuzme funkciju, uvjerivši ga da je imenovanje iskusnog ratnog generala na čelo NATO-a 'snažna poruka SSSR-u'.

Poruku je general Ismay dobro shvatio. Kad je samo dvije godine kasnije članstvo u NATO-u zatražio i sam SSSR, generalni je tajnik zahtjev Moskve razumio valjda kao prvoaprilsku šalu – pismo je poslano 1. aprila 1954. – i glatko ga odbio, s obrazloženjem da bi to bilo 'kao primiti lupeža u policiju'. Sir Hastings Ismay predstavio je tada koncept NATO-a kakav će se sljedećih desetljeća koristiti kao najkraći opis te alijanse: 'The Russians out, the Americans in, and the Germans down.'

Tako je to, djeco, bilo nekad, kad NATO nije bio zajebancija, kad je to bila ozbiljna muška igra i kad je kvalifikacija za mjesto generalnog sekretara bila ovjerena medalja časti za sudjelovanje u nekoliko afričkih i azijskih ratova i bar jednom svjetskom, ne starija od sedam godina.

Sve je, međutim, krenulo nizbrdo već pet godina kasnije, kad je generala Ismaya zamijenio PAUL-HENRI SPAAK iz čuvene belgijske familije Spaak, od oca pjesnika i majke feministkinje, tankočutni socijalistički fićfirć koji je u Prvom svjetskom ratu bio taman koliko mu je trebalo da ga Nijemci zarobe u pokušaju bijega na slobodni teritorij, pa nakon rata otvorio advokatsku kancelariju, branio komuniste i igrao tenis za belgijsku Davis cup reprezentaciju, sve dok ga na koncu ćaća nije zaposlio kao premijera. Tri puta bio je Spaak premijer prije nego što je Belgijancima dosadilo pa ga poslali za generalnog tajnika NATO-a.

A bio je to samo početak. Spaaka je, recimo, naslijedio nizozemski šef diplomatije DIRK STIKKER: u vrijeme Kubanske krize – dok je tamo na jugu prekaljeni partizanski maršal JOSIP BROZ osnivao Pokret nesvrstanih – na čelu strašnog Sjevernoatlantskog saveza bio je klasični holandski liberal koji je cijeli Drugi svjetski rat proveo kao direktor Heineken! Nakon kojega će sve do sedamdesetih glavni tajnik NATO-a – što dalje da vam pričam – biti MANLIO BROSIO, dakle Talijan.

Winston Churchill, FRANKLIN ROOSEVELT, KONRAD ADENAUER i ostalo mrko muško društvo tih se sedamdesetih, kažu, vrtjelo u grubu kao na ringšpilju. 'Bogami

će jednog dana NATO voditi neki danski njo-njo što će uzeti mamino prezime i boriti se za crkvene gej brakove', našalio se Nijemac. 'Haha, vala baš', složio se Amerikanac. 'Taman jedan od onih skandinavskih hipija što tamo puše travu i demonstriraju protiv vijetnamskog rata.' 'Jebeš mi sve', uključio se na koncu i Churchill, 'jednog dana na čelu NATO-a bit će žena.'

Sedam dana smijalo se muško društvo na ringšpilju. Žena na čelu NATO-a. Nema humora do engleskog humora.

Pedeset godina kasnije, nakon što je na čelu NATO-a naslijedio ANDERSA FOGHA RASMUSSENA, danskog konzervativno-liberalnog premijera koji je dodao majčino prezime i borio se za pravo homoseksualaca na crkveno vjenčanje – danski konzervativci,

Koja je poruka? – Stoltenberg i Kolinda Grabar-Kitarović 2018. u Zagrebu (Foto: Robert Anić/PIXSELL)

što da vam pričam – ovih dana ističe, eto, mandat i aktualnom generalnom sekretaru JENSU STOLTENBERGU, bivšem norveškom premijeru koji je sedamdesetih kao mladi hipi demonstrirao protiv rata u Vijetnamu, pušio travu i pjevao – ne zajebavam se, čovjek sam priznao – 'Norway, Norway, out of NATO!' A ugledni portal Politico prenosi mišljenje brojnih diplomata kako je sazrelo vrijeme da na čelo najmoćnijeg svjetskog vojnog saveza konačno dođe – žena.

Sedamdeset godina nakon prekaljenog britanskog generala Ismaya NATO savez će tako prilično izvjesno dobiti prvu generalnu tajnicu, a između šest najčešće spominjanih imena, od bivše šefice EU diplomatije FEDERICA MOGHERINI do nekadašnje britanske premijerke THERESE MAY, upućeni francuski Les Échos kao najveću favoritkinju vidi – KOLINDU GRABAR-KITAROVIĆ.

'Čekaj, jel to ona mala što je često odlazila na slap, na vodenicu starog mlinara GAŠPARA?' skočio je s ringšpile drug Tito. 'Ona što je odrastala kao divlje dijete, igrala se po poljima, kopala zemunice, verala se po stablima, pračkom susjedima razbijala prozore i gurala se DONALDU TRUMPU pod pazuh?' 'E ta', kratko je potvrdio Churchill.

Izborom Kolinde Grabar-Kitarović NATO bi, kažu, poslao 'snažnu poruku PUTINOVOJ Rusiji'. I eto, baš kao sedamdeset godina ranije – kad je ožujka 1952. NATO STALJINOVOM Sovjetskom Savezu poslao 'snažnu poruku' izborom prekaljenog britanskog generala i šefa Churchillovog ratnog kabineta – Sjevernoatlantski savez Rusiji šalje novu poruku.

— Sergeju Viktoroviču, ti znaš engleski – z zvao je Vladimir Putin svog ministra vanjskih poslova, pokazujući mu Les Échos s fotografijom buduće glavne tajnice NATO-a. – Šta im bogati znači ova poruka?

— Čekaj, stani – zagledao je LAVROV u fotografiju. – Je li to ona što je u finalu Mundijala na stadionu Lužnjiki plesala u mokroj majici? Hrvatska predsjednica?

— To je bila hrvatska predsjednica?

Nije, međutim, to poruka. Kolinda Grabar-Kitarović, naime, prva je favoritkinja bjeloslavjskih analitičara zato što je bila predsjednica države, šefica diplomatije i ambasadorica u Washingtonu, što ima odlične veze u Americi i što je već bila pomoćnica glavnog tajnika NATO-a Rasmussena, ali najviše zato što je iz Hrvatske, dakle 'iza željezne zavjese', kako bi to rekla sama Kolinda. To, dakle, da će mu na geostratešku crtu izaći netko iz bivšeg komunističkog imperija, pa još žena – to je, kažu analitičari, poruka Putinu.

— To je poruka?! – zbunio se Vladimir Vladimirovič.

— Izgleda. Potvrdili su iz Odjela za presretanje i dekodiranje FSB-a – kimnuo je glavom Sergej Viktorovič. – Kažu, ili je to, ili je poruka: 'Izmjerite karniše za željeznu zavjesu, stiže voćni jogurt.'

— 'Stiže voćni jogurt'?! Šta to znači?

— Nemaju pojma, još rade na tome.

Ne zna se tako još puni sadržaj poruke koju izborom Kolinde Grabar-Kitarović za generalnu tajnicu NATO šalje Vladimiru Putinu, ali je zato dekodirana poruka koju Sjevernoatlantski savez time šalje Hrvatskoj, maloj istočnoeuropskoj Republici koja je pucala od ponosa već i kad joj je prije sedam i pol godina predsjednicom postala dotadašnja pomoćnica generalnog tajnika NATO-a. I koja će sad – kad joj nekadašnja predsjednica postane sama generalna tajnica NATO-a – kako stvari stoje, konačno puknuti.

Polomili se tako bjeloslavjski analitičari rastumačiti poruke i signale iz sjevernoatlantskih kuloara, pa izračunati zašto bi baš bivša hrvatska predsjednica bila prva favoritkinja za posao glavne tajnice. A stvar je samo u tome, zaboravili su to i u samoj Hrvatskoj, da je onomad, kad se 2014. u domovini prijavila za predsjedničke izbore i krenula u predizbornu kampanju, pomoćnica generalnog tajnika NATO-a uzela – neplaćeni dopust. Kolinda Grabar-Kitarović, i to je cijela istina, samo se vraća na posao.

Nije poruka Hrvatskoj, shvatili ste sad i vi, da će glavnom tajnicom NATO-a postati bivša hrvatska predsjednica, već je poruka Hrvatskoj da ne zaboravi kako je samo državica kojoj je predsjednica Republike bila jedna činovnica NATO-a na neplaćenom godišnjem odmoru. — To je poruka?! – zbunio se ANDREJ PLENKOVIČ.

— Izgleda. Potvrdili su iz Odjela za presretanje i dekodiranje SOA-e – kimnuo je glavom GORDAN JANDROKOVIČ. – Kažu, ili je to, ili je poruka: 'Pokupajte zalihe voćnog jogurta, stižu karniše za željeznu zavjesu.'

'Jebeš mi sve', dodao je na kraju rezignirani Churchill, 'jednog dana na čelu NATO-a bit će Rus.' ■

RENATA SALECL

Pandemija je povećala autoritarne tendencije u brojnim društvima

U pandemiji smo govorili da ratujemo s virusom. Taj je militantni diskurs bio jako loš. Kamerunsko-američki filozof Achille Mbembe je kazao da se baš za pandemije pokazalo da je neoliberalizam nekroliberalizam, jer uvijek pravi neku hijerarhiju među ljudima. Koje možeš žrtvovati, koji su manje vrijedni – stariji, hendikepirani, migranti

U SKLOPU Filozofskog teatra u zagrebačkom HNK-u nastup je održala RENATA SALECL, poznata slovenska filozofkinja koja iza sebe ima niz knjiga prevedenih na petnaest jezika. Krajem prošle godine u izdanju Naklade Ljevak izašao je hrvatski prijevod njene knjige pod provokativnim naslovom 'Čovjek je čovjeku virus' koji varira čuvenu latinsku izreku 'Homo homini lupus' (čovjek je čovjeku vuk). Dan nakon predavanja održali smo ovaj razgovor.

Knjiga se sastoji iz dva dijela. Jedan su kolumne iz novina Delo, a drugi jedna knjižica napisana u vrijeme pandemije. U knjizi sam udružila dvije stvari. Prva je analiza neoliberalizma, kako se pojedinac promijenio kroz tu ideologiju koja ga uvjerava da je sve u njegovim rukama, da ima neki slobodan izbor. Svatko može uspjeti. Analiziram tu strepnju, načine kontrole pojedinca u suvremenom društvu. To su tekstovi koje sam izvorno pisala za novine Delo, a izabrala sam ih tako da sam uzela one koji su relevantni za sadašnji trenutak. Drugi dio čini moja manja knjiga nastala za vrijeme pandemije, u kojoj sam analizirala današnji društveni trenutak, kako smo se promijenili kao pojedinci i kao društvo za vrijeme pandemije. Koji psihološki problemi su se pojavili, koji novi načini nasilja i kako smo

društveno interpretirali virus. Zašto smo rekli da imamo neki rat s virusom, pitam se koji etički momenti bi nas trebali zabrinjavati, kako bi društvo trebalo reagirati kad imamo premalo ventilatora, kad se društvo i medicinska struka trebaju odlučiti kome pomoći, a kome ne.

Problem apatije

Pišete knjigu o pitanju apatije – o čemu se radi kod ovog fenomena?

Pitam se što znači kad kažemo da postoji puno ljudi koji su apatični spram društvenih zbivanja. Kad je toliko bombardiran negativnim informacijama, jedini način za pojedinca da nekako preživi je da tokom dana zatvara oči, da sve manje gleda vijesti, da nije pod pritiskom društvenih medija. Drugi problem je kad vidimo jako puno patnje – nakon nekog vremena za nju postajemo desenzibilizirani. To je neka druga apatija, koja isto tako pojedincu ponekad pomaže da ide kroz život. Analitički je zanimljivo da se apatija ponekad, recimo u Americi 1950-ih, doživljavala pozitivno, u smislu da je u društvu do neke mjere treba. Ako su svi ljudi strastveni, iznervirani oko političkih pitanja, imamo previše onih koji postaju fundamentalisti u toj svojoj vatrenosti. Ako imamo previše ljudi koji su prevatreni, to je bila teorija, imamo velike sukobe u društvu. Pitali su se

nije li bitno za demokraciju da dozvoljava i to da se ljudi ne interesiraju za politiku, da su apatični. Danas se pak pitamo jesmo li suviše pasivni spram autoritarnih vođa. Ili, postoji apatija prouzrokovana novim društvenim medijima, kad gubimo energiju i jako se ljutimo na forumima, ali smo slabo aktivni kad dođe do izbora ili društvenog angažmana. Puno društava sada ima problem da je izlaznost na izbore mala. U Sloveniji za nekoliko sedmica imamo izbore i veliko je pitanje kakva će biti izlaznost. Opozicija, ljudi koji su politički više lijevo, ponekad su premalo motivirani da na njih izađu.

Mislim da je problem oko cijepljenja bio višestruk. Puno je ljudi koji se jako brinu oko svoga tijela, fitnesa i sl. bilo negativno nastrojeno spram cijepljenja

Kažete da je čovjek čovjeku postao virus. Živimo u društvu nadgledanja, kontrole, samokontrole. Kako je pandemija promijenila društvo?

Nadali smo se da će se društvo promijeniti u pozitivnom smjeru, u smislu da ćemo preispitivati glavna pitanja: ekološka, pitanja kapitalizma, nejednakosti, autoritarizma. Ali došli smo do toga da smo sve to nekako potisnuli. U biti je pandemija povećala autoritarne tendencije u brojnim društvima. Mnoga su uvela razna izvanredna stanja i u toj situaciji mogli su mijenjati zakone na način koji smanjuje i ograničava društvena prava. Recimo, Kina je već odlučila da ostaje puno mehanizama kontrole koji su uvedeni za vrijeme pandemije. I u mnogim drugim državama sigurno će neki zakoni, koji su uvedeni, ostati. Isto tako, promijenili su se odnosi među ljudima, više smo se zatvorili u svoje male balone. Za djecu je to bilo stravično. Slovenija je imala jedno od najdužih razdoblja sa zatvorenim školama. Sad vidimo puno djece s psihološkim problemima. Porast depresije, tjeskoba – to je univerzalni problem. Dugoročni problemi će sigurno ostati, pa i pitanje načina rada. Postavlja se pitanje je li to što radimo od kuće dobro ili ne. Vode se velike debate. Neki zanati neće se otvoriti. Puno je biznisa propalo. Dugoročno, bojim se da se nismo pripremili za iduću pandemiju. Nismo bolje organizi-

rali istraživanje novih virusa, zdravstveni sistem ima problem s bolestima koje nisu bile otkrivene i tretirane dok se sistem bavio samo Covidom-19.

**U pandemiji se sve fokusiralo na zaoštre-
na pitanja nositi masku ili ne, cijepiti se
ili ne. Ali u tom 'budi odgovoran' i 'misli
na druge' sve je opet prebačeno na poje-
dinca, kao da bi morao sam odlučivati o
svom stilu života. Cijepljenje kao da je
postalo stvar izbora, slobodne volje, dok
je to nekad bio rutinski zahvat?**

U neoliberalizmu mi doživljavamo sebe, svoje tijelo, kao nešto za što se sami trebamo brinuti, u smislu da imamo slobodu izbora. Osjećaj je da si sam kriv ako si se razbolio, nisi pravio pravilne izbore. Ideja je da kad si bolestan, trebaš pozitivno misliti i raditi na tome da ozdraviš. Mislim da je problem oko cijepljenja bio višestruk. Puno je ljudi koji se jako brinu oko svoga tijela bilo negativno nastrojeno spram cijepljenja. Na Novom Zelandu oni koji rade u joga i fitnes studijima odlučili su da im je bolje da zatvore svoje biznise nego da se cijepi. Novi Zeland je razvijena zemlja i imao je malo Covida-19, tek sad imaju većih problema. I u Sloveniji je baš taj dio populacije koji se jako brine oko svog tijela, fitnesa i sl., bio jako protiv cijepljenja. Tako da protiv cijepljenja kod nas nisu bili neuki, neznalice, već oni koji su bili jako dobro informirani, ali su bili pod velikim utjecajem raznih gurua fitnesa po forumima. Problem je da mnijenja koja dijele influenseri imaju veći utjecaj na mišljenje ljudi nego naučni rad.

**U lockdownu se postavilo pitanje – u Slove-
niji se nije moglo iz općine u općinu – zašto
bi netko dobio dozvolu. Ako ide u vikend-
dicu i uživa u prirodi, to bi bilo suspektno,
morao je postojati neki radni razlog?**

U zakonu koji je regulirao tko može putovati u drugu općinu bilo je napisano da mogu samo oni koji imaju vlasništvo. Mogao si na put samo ako imaš starog bolesnog bliskog rođaka ili imovinu na kojoj trebaš nešto da radiš. Pitali smo se tko previše uživa za vrijeme pandemije, pa je naš glasnogovornik JELKO KACIN, koji je jako loše informirao ljude, jednom rekao na TV-u: 'Uživajte dok još možete.'

**Psihoanaliza se s jedne strane u toj neo-
konzervativnoj kontrarevoluciji suočava
s problemom političke korektnosti i
s potencijalnim zabranama, vi ste tvrdili
da ipak ne. S druge strane, terapije cvatu.
Narastle su potreba za terapijom i terape-
utizacija društva?**

Puno ljudi ima potrebu da s nekim priča. Sad kad smo u situaciji sve veće izolacije, individualizma, pa i zatvaranja za vrijeme pandemije, ljudi imaju jaku potrebu da s nekim analiziraju svoja osjećanja, da im netko pomogne da prožive strepnju, depresiju. Trebali bismo po pristupačnoj cijeni imati organiziranu terapiju. Ali kod nas, u postsocijalističkom društvu, problem je da dugo vremena nismo imali dobru terapeutsku situaciju. Neke države nisu dozvoljavale psihoanalizu, ljudi su se bojali ići na terapiju jer nisu imali povjerenja u nekog drugog. Bojao si se da te netko ne otkuca vlasti zbog političkih stavova.

**Vidimo niz regresivnih tendencija u neo-
liberalnom kapitalizmu, a obrambeni me-
hanizmi pojedinaca su da žele ili ne žele
nešto znati. Naveli ste primjer Fukušime
u Japanu, pa čak do iskustva Hirošime i
nuklearnih katastrofa.**

Oko katastrofa baš imamo veliku želju da zatvaramo oči i da ih ne vidimo. U Fukušimi su se neki ljudi ponašali kao da se ništa nije desilo. Drugi su bili jako anksiozni. U vrijeme pandemije vidjeli smo nešto slično. Puno se vođa u početku ponašalo kao da neće biti ništa. Tako je u SAD-u bivši predsjednik DONALD TRUMP na početku negirao virus, a BOLSONARO u Brazilu potpuno ga je negirao. Pa i u Rusiji nitko ne može vjerovati njihovim brojkama, neke informacije kažu da je možda i više od milijun Rusa umrlo, iako su oficijelne brojke puno niže. Za vrijeme pandemije imali smo neku negaciju, neko žrtvovanje starih ljudi, nije se dobro organiziralo da se spriječe kontaminacije u domovima umirovljenika i da se omogući brzi transport oboljelih u bolnice. U Sloveniji smo na početku imali veliku smrtnost među starijim stanovništvom.

Šok zbog Ukrajine

**Preko virusa doći ćemo do rata. Na početu
pandemije objavljen je rat virusu, kao
da nam je on objavio rat, a mi imamo neko
oružje kojim bismo s njim ratovali?**

To je bila iluzija. Govorili smo da ratujemo s virusom. Ali on nam nije objavio rat, virus ne govori. Taj militantni diskurs bio je jako loš, uveo je u društvo ratni diskurs. Kao da u našim tijelima crvena krvna zrnca ratuju protiv virusa. Diskurs rata legitimirao je i to da postoje nužne žrtve. U knjizi sam citirala kamerunsko-američkog filozofa ACHILLEA MBEMBEA, koji je kazao da se baš za pandemije pokazalo da je neoliberalizam nekroliberalizam, jer uvijek pravi neku hijerarhiju među ljudima. Koje možeš žrtvovati, koji su manje vrijedni – stariji, hendikepirani, migranti. Neoliberalizam u svojoj biti ima neku logiku opravdavanja žrtvovanja.

**Tako smo došli do pravog rata, ovog u
Ukrajini. Bilo je negiranja da će do rata
doći, koje je u većine ljudi zdravorazum-
ski prevladavalo. A onda se on ipak dogo-
dio. Kako se odnositi spram tih katastro-
falnih vijesti iz Ukrajine?**

Kad vidimo te slike iz Ukrajine, teško vjerujemo da se to zaista dešava. To su tako stravične slike da je to za naš um nevjerovatno. Kad vidiš potpuno zgažen Mariupol, kao što su u prošlosti bili Alep ili Grozni. Mislim da još postoji veliko suosjećanje sa žrtvama. U Sloveniji imamo deset tisuća izbjeglica iz Ukrajine i velika je pomoć ljudi, individualna, ali i države. Postavilo se pitanje kako to da nije bilo takvog

*Putin se već više
godina referira
na neke jako
problematične ruske
teoretičare. Jedan je
Ivan Iljin, čiji je ideal
autoritarni, jak lider,
drugi Lev Gumiljov
koji je pisao da ruski
narod još može
puno napraviti jer
ima više kozmičke
energije, a treći
Aleksandar Dugin*

odnosa spram izbjeglica iz sirijskog rata, pa i drugih, koji su prolazili kroz Sloveniju, a neki su željeli i ostati. Ali tada je djelovao neki rasizam, koji danas ne postoji. To je nešto što je jako problematično, no dobro je da su se ljudi brzo mobilizirali. Svi smo u šoku, ali nadam se da će se naći neki način da se taj rat završi i da Ukrajina sačuva svoj teritorijalni integritet.

**Trivijalni mediji spekuliraju u vezi psi-
hičkog stanja Putina kao vođe. No vi ste
naveli tri teoretičara koji bi mogli biti in-
spirativni da shvatimo njegove postupke.**

PUTIN se već više godina referira na neke jako problematične ruske teoretičare. Jedan je IVAN ILJIN, koji je živio prije sto godina, mislim da je umro 1950-ih. On je pisao o tome da države ne trebaju imati partije, da je najbolje za državu ako ima jednog moćnog lidera koji ima u svojoj vlasti sve, i sudstvo, i armiju, i državu, i ekonomiju. Ideal mu je bio autoritarni, jak lider, a ne neke male partije koje se bore za vlast. Od početka je bio protiv demokracije. Podržavao je ideju Bijele garde. Završio je u progonstvu u Berlinu i Švicarskoj. Putin je odlučio preseeliti njegove posmrtno ostatke iz Švicarske u Rusiju. Drugi je LEV GUMILJOV, etnolog koji je pisao u prošlom stoljeću. Bio je dva puta u sovjetskom logoru. Njegova mati je slavna pjesnikinja ANA AHMATOVA. On je pisao o nekoj ideji Evro-Azije, gdje će pobijediti narod koji ima puno unutrašnje energije, koji ima velik broj *pasionara*. Njegova ideja je bila da neki narodi imaju neku višu kozmičku energiju i trebaju da rade na tome da dođu do vrha svog razvoja. Postoje narodi koji su stari, poput engleskog i drugih evropskih. Ali ruski narod još može puno napraviti jer ima više kozmičke energije. Treći je politički filozof, koji je još živ, ALEKSANDAR DUGIN. On otvoreno podržava neonacističke ideologije i isto tako ima neku teoriju evroazijskih naroda. Jako se inspirira CARLOM SCHMITTOM, koji je bio utjecajan za vrijeme Hitlerovog režima. ■

Nova europska nesigurnost

Agresijom na Ukrajinu Putin je oživio NATO, kojem je Macron još 2019. dijagnosticirao moždanu smrt. Stručnjaci smatraju da za većinu zemalja 'novi sigurnosni poredak u Europi za dugo vremena neće više funkcionirati kooperativno-integrativno s Rusijom, nego bez ili čak protiv Rusije'. Novosti donose kratku kronologiju erozije i sloma europskog sigurnosnog sustava

Joe Biden drži govor pred kraljevskim dvorcem u Varšavi 26. ožujka (Foto: Newspix/ABACA)

NATO nije nikada, nikada bio jedinstveniji nego što je to danas. Kao posljedicu upada u Ukrajinu, PUTIN postiže upravo suprotno od onog što je namjeravao – rekao je 24. ožujka prilikom briselskog samita Sjeveroatlantskog pakta američki predsjednik JOE BIDEN, pojašnjajući da se ruski vođa 'nadao podjelama unutar NATO-a'. Mnogi su primijetili da je – nakon što je EMMANUEL MACRON krajem 2019. NATO-u dijagnosticirao moždanu smrt – Putin agresijom na Ukrajinu ovaj savez potpuno oživio: Macronovim riječima, NATO je napadom 'primio elektrošokove'. 'Loš dan za Vladimira Putina', piše nakon samita poljski tjednik Polytika, jer mjesec dana po početku rata 'Ukrajina ne može ni poraziti ni prisiliti da prihvati njegove zahtjeve (...) ovog dana izgubio je barem dva ratna broda u okupiranoj ukrajinskoj luci; povrh svega dobio je 'poklon' od NATO-a u obliku brojnih i bolje naoružanih trupa u blizini svojih granica. Za njega to mora biti noćna mora' jer je započinjući ovaj rat 'naveo dva glavna cilja: pokoravanje Ukrajine i potiskivanje NATO-a'. Rusija je u zahtjevima isporučenim zapadu tijekom prosinca zahtijevala da se NATO-ove snage povuku iz istočne Europe, odnosno da se geostrateška situacija vrati na onu iz 1997., prije pristupanja prvih postkomunističkih zemalja NATO-u. Umjesto toga, uz četiri NATO-ove borbene grupe koje su nakon aneksije Krima raspoređene u Poljskoj (gdje su i hrvatski vojnici) i tri baltičke zemlje (približno pet tisuća vojnika u sve četiri grupe), sada će u Mađarskoj, Slovačkoj, Rumunjskoj i Bugarskoj biti raspoređene četiri nove grupe. Prema glavnom tajniku NATO-a JENSU STOLTENBERGU, na istočnom se krilu između Baltika i Crnog mora nalazi ukupno 40.000 vojnika pod direktnim zapovjedništvom pakta. Tome treba pribrojiti sto tisuća američkih vojnika u Europi, stotine tisuća vojnika europskih članica NATO-a te vrlo velike zračne i pomorske snage, uključujući pet flota s nosačima aviona. Još gore po Moskvu, u neutralnoj Finskoj i Švedskoj jačaju zagovornici pristupanja NATO-u. Švedska premijerka MAGDALENA ANDERSSON je, doduše, poručila da njena zemlja 'za sada' o tome ne razmišlja jer bi to 'destabiliziralo sigurnosnu situaciju u Europi'. Vlastitu neutralnost, uvrštenu 1994. i u ustav, podcrtala je i bivša sovjetska republika Moldavija, vjerojatno pod dojmom ruskog napada.

Za veliku većinu zemalja, međutim, 'novi sigurnosni poredak u Europi za dugo vremena neće više funkcionirati kooperativno-integrativno s Rusijom, nego bez ili čak protiv Rusije', pišu vodeći njemački stručnjaci za međunarodnu sigurnost CLAUDIA MAJOR i CHRISTIAN MÖLLING. Radi se o kraju poretka zasnovanog na suradnji, principima teritorijalnog integriteta, suvereniteta, nepovredivosti granica, nemiješanja, samoodređenja i mirnog rješavanja sukoba, koji su europske zemlje, uključujući Sovjetski Savez (odnosno njegova sljednica Rusija), utvrdile u Završnom aktu iz Helsinkija (1975.), Pariškoj povelji (1990.) i Temeljnem aktu odnosa NATO-a i Rusije (1997.). 'Istina je, međutim, i da je rusko vodstvo taj poredak sve više smatralo manjkavim te ga se odreklo – to je 2014. pokazala aneksija Krima', nastavljaju eksperti. Odsada će se Europa nalaziti u stalnom sukobu s Rusijom ili Kinom. Taj sukob će se 'proširiti na sva životna područja' i ne mora biti samo vojni, nego i privredni, informacijski i svaki drugi. Mete mogu biti društvena kohezija, demokratske institucije, internetska infrastruktura i privreda, a sredstva cyber-napadi, fake news, gospodarski pritisci ili organizirani izbjeglički valovi.

Ne relativizirajući kriminalnu agresiju na Ukrajinu, treba reći da za eroziju europskog sigurnosnog sustava nipošto nije odgovorna samo Rusija, upozorava WOLFGANG RICHTER, umirovljeni pukovnik i istraživač Njemačkog instituta za međunarodnu i sigurnosnu politiku (SWP), utjecajnog *think-thanka* iz kojeg dolazi i Major. Richter u opsežnom tekstu iznosi detaljnu kronologiju sporazuma i sukoba oko sigurnosti između Sjedinjenih Država, NATO-a i SSSR-a odnosno Rusije, iz kojeg prenosimo tek manji dio. Moskva je 'fiksirana na SAD kao vodeću silu NATO-a s kojom održava nuklearni strateški balans zasnovan na sposobnosti uzajamnog zajamčenog uništenja', piše Richter i podsjeća na sporazume poput Novog START-a koji ograničavaju nuklearno naoružanje i sredstva za njegovu upotrebu, isključujući mogućnost da napadač uništi protivnika prvim udarom i osiguravajući da napadač i sam pretrpi enormnu štetu. No s obzirom na geografsku udaljenost SAD-a, Moskva se suočava s dodatnim rizicima, poput američkog supstrateškog nuklearnog naoružanja i NATO-ovih konvencionalnih snaga na svojim granicama, kao i oružja srednjeg dometa koje može zaprijetiti ciljevima u europskoj Rusiji. 'Za Kremlj je NATO, dakle, primarno instrument kojim SAD promovira geopolitičke interese na štetu sigurnosti Rusije', ističe Richter. Povlačenje Moskve iz Istočne Njemačke i srednje Europe, provedeno do 1994., olakšano je Ugovorom o uništenju raketa srednjeg dometa (INF) iz 1987., Ugovorom o konvencionalnim oružanim snagama u Europi (CFE) iz 1992., kao i time što do 1994., sukladno usmenim obećanjima GORBAČOVU, nije bilo širenja NATO-a. Temeljnim aktom NATO-Rusija potpisnici su se 1997. obvezali jačati Organizaciju za europsku sigurnost i suradnju (OESS) kao zajedničku sigurnosnu organizaciju, dok se NATO obvezao da neće trajno raspoređivati značajne količine vojnih snaga u novim članicama. Rusija se složila s prvim proširenjem iz 1999., kada su NATO-u pristupile Češka, Mađarska i Poljska. Suradnja putem Vijeća NATO-Rusija nastavila se i nakon NATO-ovog bombardiranja krnje Jugoslavije, što je Moskvu duboko ogorčilo. Krajem 1999. potpisana je nova varijanta CFE-a (ACFE), a sve članice OESS-a potpisale su Povelju europske sigurnosti kojom su potvrdile posvećenost cilju stvaranja područja zajedničke sigurnosti i obvezale se, piše Richter, da 'nijedna država ili organizacija ne može pretenzirati na primarnu odgovornost za europsku sigurnost ili na posebne zone utjecaja'. Svaka država ima pravo da se pridruži određenom savezu ili da bude neutralna, 'međutim, države trebaju poštivati međusobne sigurnosne interese i ne smiju jačati vlastitu sigurnost nauštrb drugih'. Moskva smatra da NATO-ovo širenje na istok predstavlja kršenje ovih sporazuma.

Rusija je ACFE ratificirala 2004., no on nikada nije stupio na snagu zahvaljujući GEORGEU W. BUSHU, koji je ratifikaciju blokirao nakon što je 2001. postao predsjednik SAD-a, pravdajući to ruskim trupama u Moldaviji (Pridnjestrovlje) i Gruziji (Abhazija), iako su one imale mandate UN-a i OSCE-a (stav Njemačke se, kaže Richter, razlikovao od stava SAD-a). Zemlje koje nisu potpisnice CFE-a počele su se 2004. priključivati NATO-u, što je stvorilo mogućnost nereguliranog rasporeda NATO-ovih snaga u baltičke države. Amerika se 2002. povukla iz Sporazuma o antibalističkim raketama i bez pregovora u Vijeću NATO-Rusija rasporedila antibalističke sustave u Poljskoj i Češkoj te snage na Crnom moru. Sve to je Putin 2007. na Minhenskoj sigurnosnoj konferenciji žestoko kritizirao kao kršenje sporazuma iz 1997. i 1999. Potom su granice u Europi promijenjene 2008. proglašenjem nezavisnost

Kosova, a Moskva je – nakon što je odbila napad na Južnu Osetiju koji je, ohrabren partnerstvom sa SAD-om, pokrenuo gruzijski predsjednik MIHAIL SAKAŠVILI – odgovorila priznanjem Abhazije i Južne Osetije.

'Prijelomna točka u NATO-ovim odnosima s Rusijom pokazala se odluka donesena u Bukureštu u travnju 2008. da se članstvo ponudi Ukrajini i Gruziji. George W. Bush je s potporom istočnoeuropskih država htio brzo postići taj cilj, ali Njemačka i Francuska su spriječile konkretni Akcijski plan za članstvo', nastavlja Richter. Berlin i Pariz su kritički promatrali unutarnjopolitičke okolnosti u tim zemljama, a bojali su i destabilizacije Ukrajine 's obzirom na to da je većina stanovništva odbijala pridruživanje Savezu. Također, upozoravali su da se ne prelazi 'crvene linije' Moskve zato da se ne ugrozi regionalna sigurnost i stabilnost Europe i Saveza'. S naše strane podsjećamo da su se pristupanju Ukrajine NATO-u protivili mandarin američke geopolitike poput GEORGEA KENNANA, ZBIGNIEWA BRZEZINSKOG i HENRYJA KISSINGERA, a te je 2008. današnji šef CIA-e WILLIAM BURNS upozoravao da takav potez doslovice svi pripadnici ruske elite, a ne samo Putin, vide kao neprijateljski akt. Richter zaključuje da je 'aneksijom Krima suprotnom međunarodnom zakonu te potporom pobunjenicima u Donbasu erozija europskog sigurnosnog poretka dosegla kulminaciju. S ruskom invazijom Ukrajine taj se poredak slomio. No erozija je počela već 2002. s rastućim potencijalom za sukob između Washingtona i Moskve. Geopolitika predsjednika Georgea W. Busha igrala je znatnu ulogu u tome'.

Iako Moskva svoje poteze legitimira zaštitom strateških sigurnosnih interesa – slično SAD-u tijekom kubanske krize 1962. (u grubim crtama ovo je argumentacija i pobornika realizma u međunarodnim odnosima JOHNA MEARSHEIMERA i njegovog poznatog predavanja iz 2015. 'Zašto je Ukrajina krivica zapada') – 'činjenica da Kremlj sigurnosne interese svojih europskih susjeda podvrgava vlastitima je neprihvatljiva'. Osnovni problem sastoji se u pitanju kako implementirati principe europskog sigurnosnog poretka tako da sačuvana bude i sigurnost Rusije i sigurnost njenih susjeda – i njihovo pravo da biraju saveznike. To pravo, piše Richter, ne znači automatski i pravo na pristupanje NATO-u jer Savez ima 'posebne obaveze na koje je pristao kao dio strateškog balansa interesa'. No ni po Temeljenom aktu Rusija

'Prijelomna točka u NATO-ovim odnosima s Rusijom pokazala se odluka donesena u Bukureštu u travnju 2008. da se članstvo ponudi Ukrajini i Gruziji. George W. Bush je s potporom istočnoeuropskih država htio brzo postići taj cilj...', piše Wolfgang Richter

Putin je Clintonu 2000. spomenuo mogućnost ruskog članstva u NATO-u (Foto: Presidential Press and Information Office/Wikimedia Commons)

ne može zahtijevati povlačenje svih trupa stacioniranih u novim članicama. Svakako, unatoč dogovorima postignutim 1990-ih, sigurnosne garancije nisu bile implementirane niti je OESS ojačan kao središte sigurnosnog poretka.

Norveški povjesničar ODD ARNE WESTAD u monumentalnoj 'Povijesti hladnog rata' ističe da je ekonomska tranzicija 1990-ih 'za većinu Rusa nedvojbeno bila potpuna katastrofa', a Zapad je za to vrijeme 'čestitao JELJČINU na njegovoj ekonomskoj reformi'. Za Westada je 'nedvojbeno da je Zapad s posthladnoratovskom Rusijom trebao postupati neusporedivo bolje' i da nije bilo razumijevanja 'da Rusija bezuvjetno mora ostati jedna od najvažnijih država međunarodnog poretka, ako ni zbog čega drugog a ono zbog njenog golemog prostranstva'. Integriranje Rusije u europski trgovački i sigurnosni sustav bio je prvorazredni interes Europe, ma koliko to iziskivalo 'novca i strpljenja s obzirom na kaos koji je zavladao Rusijom'. Mnogi tvrde da je takav pristup bio nemoguć, nastavlja povjesničar, 'kako zbog Zapada, tako i zbog same Rusije. Napor poput Marshallovog plana vjerojatno nije dolazio u obzir, ali bi i Zapad i Rusija danas bili znatno sigurniji da je (...) otvorena mogućnost pristupanja Rusije Europskoj uniji, a možda i Sjeveroatlantskom paktu, u bilo kojem obliku. Umjesto toga, Rusija je držana podalje od procesa vojne i ekonomske integracije koji je na koncu dosegao njene granice. Dok je Rusija klečala pred dverima Europe, Ruse je obuzimao osjećaj izopćenosti. U takvim okolnostima rastao je ugled ruskih šovinista i tvrdolinijaša', poput Putina, 'koji uzrok svih zala (...) vide u unaprijed smišljenom američkom planu čiji je cilj da Rusija ostane slaba i izolirana'. New York Times podsjeća da je Putin 2000. spomenuo BILLU CLINTONU mogućnost ruskog članstva u NATO-u, no ništa nije započeto. Svakako, iz današnje perspektive se postavlja pitanje o propuštenim šansama i je li se zaista sve moralo nužno odviti tako kako se odvijalo – a odvija se, vidimo, katastrofalno.

Istina je, međutim, i da napad na Ukrajinu nije samo uništio sve šanse za pregovore, a europski sigurnosni poredak i sve dosadašnje sporazume raznio u paramparčad. Putin je prilikom priznanja takozvanih narodnih republika u Donbasu o Ukrajini i Ukrajincima govorio jezikom nacionalističkog šovinizma i imperijalizma, pa je (uz opravdanu pretpostavku da se ne radi samo o priči za rusku javnost) logično zaključiti da je agresija motivirana i tim ciljevima, a izgledno i strahom od utjecaja demokratizirane Ukrajine na njegov vlastiti režim. Rusija, uostalom, do danas nije riješila dilemu treba li postati 'normalna' europska nacija-država ili očuvati, odnosno graditi imperij. Doduše, moguće da je dvojba barem u krugu oko Putina i makar privremeno razriješena te da je neoimperijalna ideja konstruirana oko

Pristupanju Ukrajine NATO-u protivili su se i mandarin američke geopolitike poput Kennana, Brzezinskog i Kissingera, a današnji šef CIA-e William Burns 2008. je upozoravao da takav potez doslovice svi pripadnici ruske elite, a ne samo Putin, vide kao neprijateljski akt

koncepta 'ruskog svijeta' (o kojem vrlo upućeno piše beogradski povjesničar MILAN SUBOTIĆ). U određenom smislu to je nastavak višestoljetne ideje ruske izuzetnosti, koja je postojala bilo u carističko-pravoslavnom, bilo u komunističkom duhu. Westad u knjizi 'Globalni hladni rat' ističe da ni SAD ni Rusija veći dio svoje povijesti nisu bile 'normalne' države: obje su vjerovale u svoju posebnost i univerzalističku mesijansku misiju i samo su u trenucima slabosti pristajale poštivati suverenitet drugih zemalja i odustavale od prava na intervencije, uključujući vojne: 'Većina dvadesetog stoljeća može se promatrati kao kontinuirani pokušaj drugih zemalja da socijaliziraju Rusiju i Ameriku u oblike međunarodne interakcije zasnovane na principima suverenosti.'

No sudbina današnjeg potencijalnog imperijalnog projekta Moskve još je bitno neizvjesnija negoli carističkog i SSSR-ovog. Talijanski autor MARCO D'ERAMO pišući u New Left Reviewu postulira nepremostivi problem Rusije: 'Jednostavno je prevelika da postane još jedan američki vazal, ali preslaba da bude svjetska sila. Ne zaboravimo da je BDP Rusije (1,49 bilijuna dolara) inferioran onom Italije (1,89 bilijuna) i tek malo veći od španjolskog (1,28 bilijuna). U usporedbi, BDP Njemačke iznosi 3,8, Japana 5,1, Kine 14,7, a SAD-a 20,9 bilijuna. Kao što je JOSIF BRODSKI napisao 1976., 'zajedno sa svim kompleksima superiorne nacije, Rusija ima snažan kompleks inferiornosti male zemlje.' ■

INTRIGATOR

Pretplata za odvjetnike

Građani plaćaju pretplatu da bi imali dobar program, a ne da bi HRT tužbama maltretirao novinare i njihovim novcem plaćao vanjske odvjetničke urede, kaže Hrvoje Zovko

IZJAVE predsjednika Hrvatskog novinarskog društva HRVOJA ZOVKA o postojanju cenzure na HRT-u nisu sporne, zaključak je u pravomoćnoj presudi Županijskog suda u Zadru, koji je tako potvrdio prvostupanjsku presudu zagrebačkog Općinskog građanskog suda od 13. studenoga 2020. godine. Sud je kao neosnovanu odbacio žalbu Hrvatske radiotelevizije, koja je ponovila da je Zovko grubo povrijedio čast i ugled javne medijske kuće.

Zovku, bivšem novinaru HRT-a, u jesen 2018. godine, zbog razmirica uređivačke prirode s urednicom Informativno medijskog servisa (IMS) KATARINOM PERIŠOM ČAKARUN, uručen je izvanredni otkaz, koji je sud poslije proglasio nezakonitim. Potom je u naknadnim medijskim istupima, odgovarajući na pokušaje da ga se dodatno diskreditira, Zovko upozoravao da u toj medijskoj kući vlada cenzura. Stoga je HRT krajem iste godine protiv njega podigao parničnu tužbu, potražujući čak 250.000 kuna odštete, koju je drugostupanjski sud u presudi odbio. Štoviše, nakon iskaza svjedoka i tuženika, sud je utvrdio kako su 'radna atmosfera i okruženje kod tužiteljice (HRT-a) u razdoblju koje je trajalo dulje vrijeme i prethodilo spornim izjavama tuženika bili takvi da su kod većeg broja osoba, pa tako i tuženika, mogli uputiti na zaključak o postojanju određenog stupnja ograničenja zaposlenika u nesmetanom izražavanju te razmjerni mišljenja i ideja'. — Ovo je velika satisfakcija za moju obitelj, mene i moju odvjetnicu VANJU JURIC, ali i za one koji su godinama upozoravali kako funkcionira Informativni program javne te-

levizije. Zadnje četiri godine traje HRT-ovo sudsko maltretiranje moje obitelji i mene. Imajmo na umu da je HRT javna institucija koja se financira novcem građana. Oni plaćaju pretplatu da bi imali dobar program, a ne da bi HRT tužbama maltretirao novinare i plaćao pritom njihovim novcem vanjske odvjetničke urede. Ova presuda je i presedan. Sud je dao za pravo konkretno novinarima, meni i mojim kolegama koji su govorili o cenzuri. Nakon drugostupanjske presude, pozicija ravnateljice IMS-a Katarine Periš Čakarun je posebno neodrživa. Svako daljnje zadržavanje te osobe na čelnom mjestu znači ignoriranje stvarnosti, nastavak stanja kakvo je sud utvrdio – kazao nam je Hrvoje Zovko.

Podsjetio je na početak spora: dotična ravnateljica tada mu je spočitala da 'ostavi HDZ i da se krene baviti SDP-om'. Koliko se od tada promijenio program HRT-a? Nije pretjerano reći – vrlo malo.

Proces protiv Zovka, koji je već zašao u kaskijanske rukavce, započeo je još u vrijeme ravnatelja HRT-a KAZIMIRA BAČIĆA. Iako je ovaj u međuvremenu bio u istražnom zatvoru zbog sumnje u korupciju, protiv njega javna televizija nije podnijela tužbu za povredu ugleda i časti.

— Njemu je posao sačuvan pa tako iz svog ureda može ići na ročišta kao stalni zaposlenik, dok ja na njih dolazim kao onaj koji je ostao bez posla – kaže Zovko.

Podsjećamo da mu je HRT prije godinu dana po drugi put uručio otkaz o radu, pod optužbom nasilnog ponašanja na radnom mjestu, upravo zbog sukoba s Perišom Čakarun, što je on odbacio kao neistinu.

— Ostala je još kaznena prijava po kojoj me HRT tuži za klevetu zbog mojih izjava o cenzuri. Ročišta za taj predmet se redovito održavaju – napomenuo je Zovko.

Bit će zanimljivo osluhnuti i reakciju Ministarstva kulture i medija, čija je ministri-

ca NINA OBULJEN KORŽINEK, svojedobno komentirajući tužbe koje je HRT pokrenuo protiv vlastitih novinara, kazala: 'Ja ne vjerujem da u Hrvatskoj danas u bilo kojem mediju postoji cenzura. Postoji i prostor da oni koji su optuženi za cenzuru, te optužbe povuku ili iznesu dokaze.' Sudskom presudom o postojanju cenzure utvrđeno je upravo suprotno.

■ Dragan Grozdanić

Antijunački mural

DVANAEST godina pokojni 'ministar obrane Republike Peščenice' ZVONIMIR LEVAČIĆ ŠEVA dobio je ovih dana mural u svojoj republici. Autor murala je ANTONIO JURČEVIĆ, koji je fanovima antizvijezda negdašnje antitelevizije ŽELJKA MALNARA najavio i turističku turu 'Uz mirogojček – druženja uz murale posvećene Noćnoj mori i neopterećena ispijanja Badelova konjaka'. Mural Ševu prikazuje u mornarskom odijelu, uz natpis 'Ze tem mmdaaa', referencu na njegovu zloglasnu izvedbu pjesme SERGEA GAINSBOURGA 'Je t'aime moi non plus' (u duetu s IVICOM LAKOM LAKIJEM), te na ministrovu misaonu poštapalicu 'mmdaaa'.

Jurčević je nedavno u zagrebačkom naselju Voltino oslikao i mural posvećen Lakiju, još jednoj preminuloj legendi 'Noćne more'. Mural na kojem Laki slavno zapitkuje 'Tko je taj?' stoji na zidu Sahare. Zgrada je to koju je tvornica Končar izgradila za potrebe svojih radnika 1950-ih, kao samački hotel. Laki je, kao radnik Končara, u Sahari živio od kraja 1980-ih. Dvedesetih je, privatizacijom tvornice i njenog stambenog fonda, u Sahari ostalo desetak stanara, koje se stalno pokušavalo deložirati iz derutne zgrade. Njima pak odlazak iz Sahare nije bio izbor koji bi si mogli priuštiti. Pa su tako ostali, unatoč opetovanom uznemiravanju i lošim uvjetima života. Ostao je i Laki, koji je na četvrtom katu zgrade u 16 kvadrata živio do jesenas, kada je ondje i umro.

Taman negdje u vrijeme kada je na Sahari osvanula posveta Lakiju, iz Pule je stigla vijest o prodaji Uljanikovih samačkih hotela, koje je nakon više natječaja kupio ILIJA LOVRIĆ. Time je pod upitnik stavljena sudbina stotinjak nekadašnjih radnika, ali i drugih socijalno ugroženih stanara koji ondje žive godinama. Kruži priča da će samačke hotele srušiti, a stanari mogu računati samo na trenutnu ugovornu garanciju, koju imaju do travnja. BORIS CEROVAC, predstavnik stanara i predsjednik Jadranskog sindikata, kazao je da u slučaju rušenja ljudi jednostavno neće imati kamo otići. Sirotinju (i) radnike time bi se finalno dokrajčilo. Riječima ministra Ševe: Mi ne živimo od televizije, televizija živi od nas.

■ Ivana Perić

Osamdeset kuna
mjesečno za 'obranu
ugleda' – HRT
(Foto: Luka Stanzl)

Otvorite Markov trg

Pozivate Vladu da nakon dvije godine otvori Markov trg?

Pozivamo sve građane i građanke da inzistiraju na tome da donošenje političkih odluka koje se tiču svih nas bude transparentnije. Ako je vlast otvorena, građanstvo može više sudjelovati u javnom životu, smanjuje se prostor za korupciju i bolje se štite prava građana i građanski. Imamo pravo znati što, kako i kada Vlada radi.

Kakve su Gonggove preporuke za otvaranje i transparentniji rad Vlade?

Markov trg treba konačno otvoriti. Nakon više od petsto dana, smatramo da policijske barikade na trgu predstavljaju prekomjerno ograničavanje slobode kretanja. Problem vidimo i u sjednicama Vlade, za koje se dnevni red objavljuje neposredno prije, što novinari ne ostavlja dovoljno vremena za pripremu, nerijetko im onemogućava dolazak na samu sjednicu i izravno praćenje. Gonggova preporuka je da se sjednice najavljuju dan ranije, uz objavu dnevnog reda. Smatramo bitnim i da se Poslovníkom Vlade jasno propišu vrste odluka o kojima se raspravlja na zatvorenim sjednicama, jer nisu jasni kriteriji prema kojima su neke točke dnevnog reda zatvorene za javnost, poput odluka o imenovanjima i razrješenjima. Također, telefonske sjednice, koncept nepoznat drugim europskim zemljama, za koje se dnevni red ne objavljuje niti je poznato kada će se održati, a na kojima se donose važne odluke, nužno je regulirati Zakonom o Vladi. Redovne konferencije za javnost na točno određeni dan u tjednu bila bi važna za informiranje, stoga pozivamo Vladu da odustane od prakse *ad hoc* konferencija za javnost. Pozivamo Vladu i da počne objavljevati prijedloge nacionalnih stajališta o novim zakonima i politikama EU-a prije rasprave na sastancima Vijeća ministara. Time bi javnost, ali i Sabor, imali bolji nadzor nad europskim poslovima i utjecaju koji na donošenje zakona imaju veliki poslovni lobbiji. Na kraju, nužno je reguliranje statusa posebnih savjetnika premijera, ministrica i ministara sukladno preporukama Skupine država protiv korupcije (GRECO). U ovom trenutku nemamo javno dostupne podatke o tome tko su savjetnici, kolike su njihove naknade, kao ni o kriterijima odabira, a radi se o ljudima koji direktno utječu na rad Vlade, time i na život građana Republike Hrvatske.

Mislite da će Vlada reagirati na vaše otvoreno pismo?

Gong je organizacija civilnog društva usmjerena unapređenju demokratskih procesa i institucija te demokratske političke kulture. Stoga upozoravamo kada su narušeni demokratski standardi. Nadamo se da će drugi akteri na političkoj sceni i u društvu prepoznati naša zalaganja te zajedno s nama inzistirati na otvaranju rada Vlade javnosti.

■ Mirna Jasić Gašić

Kobajagi politika

Pulskom gradonačelniku lakše je bilo raspustiti vladajuću koaliciju nego osujetiti kontroverzni projekt poduzetnika Dragana Šolaka

PUKLA je vladajuća nezavisno-lijeva-zelena koalicija u Puli, i to prema odluci gradonačelnika FILIPA ZORIČIĆA. Jer nije mu se dopala ideja partnera iz lokalnog Možeama!, ranije plasirana u javnost, da se građani referendumski očituju za ili protiv jedne sporne gradnje. O njoj smo pisali u prošlom broju ovih novina: švicarski tajkun srpskih korijena DRAGAN ŠOLAK planira dizanje hotela na pulskom Lungomaru. Zemlju je već kupio, mada pod indikativno nepoznatim okolnostima u doba vladavine IDS-a, a ostale su da se obave još neke urbanističke formalnosti. Ili se bar mislilo da je sve to dalje tek formalno, ali koalicija nije bila jedinstvenog stajališta.

Zanimljivo je pritom da su na stranu projekta načelno svrstani i opozicijski gradski političari, npr. iz HDZ-a i IDS-a. U međuvremenu im se pridružio i predstavnik srpske manjine MILAN RAŠULA, podosta bizarno, prilažući jednu privatno organiziranu stručnu ekspertizu u korist Šolaka. Njome bi se kobajagi imalo dokazati da su u krivu bili predstavnici Društva arhitekata Istre koji su se prethodno o projektu izjasnili negativno.

Potonji nisu imali previše sentimenta za privatnu investiciju, razotkrivši je kao štetnu po lokalitet važan građanima jednako u praktičnom i simboličkom pogledu. Zoričić je na to rasturio koaliciju i najavio manjinsku gradsku upravu, pa neka ubuduće svaki

zastupnik glasa po volji. A taj model u ovom slučaju vonja na savršen klijentelistički sklop po kojem bi se lokalna politika mogla svesti na odnos spram pojedinih privatnih biznisa. No ispast će da za stanje u Puli teretimo primarno opozicionare i središnju figuru gradonačelnika, te jednog kapitalista. Povrh svega, onog čija regionalna televizija N1 žulja i ALEKSANDRA VUČIĆA u Srbiji i ANDREJA PLENKOVIĆA u Hrvatskoj.

Nije baš tako; Šolak u ovome djeluje preko svog namještenika STEVANA MUIDŽE, inače jednog od glavnih SDP-ovaca u Puli. Iz istog smjera su toj stranci pristizale glavne donacije kojima je raspolagala u određenim godinama prošlog desetljeća. Zbog toga ni predsjednik SDP-a PEĐA GRBIN, također Puležan, ovih dana neće ni da zucne kritički o evidentnom pogodovanju stranačkih mu kolega Draganu Šolaku. SDP tako postaje ključno političko uporište ove investicije, a građanima se nastavlja uvaljivati javna rasprava u kojoj se uopće ne spominje hotel, kamoli Šolak.

Umjesto toga, barata se pitanjem vezane obnove jednog nogometnog igrališta, te interesom djece koja treniraju u NK Uljaniku. I čim se uz privatnu investiciju započne napadno vezivati tobožnji javni interes, pa još dječji, znamo na čemu smo, i da se u pozadini naveliko muti. Zato svi osim DUŠICE RADOJČIĆ, čelnice lokalnog Možeama!, ovih dana uporno zaobilaze i puki spomen Šolkova hotela. Štoviše, čine to i u vrhu platforme Možeamo!, npr. kad gostuju u programu

Sporno nogometno igralište na Lungomaru (Foto: Saša Miljević/PIXSELL)

N1, valjda zato da ne izgube kvalitetnu mogućnost za javnu vidljivost. A i da ne kvare ionako narušene odnose s partnerskim SDP-om na općoj razini, zbog čega su početkom godine čelnici dviju stranaka boravili skupa u Puli, nastojeći spasiti koaliciju.

Umjesto pokroviteljskog držanja lokalnih svojih predstavnika za rukicu u momentima delikatnim po viši interes i metropolsku perspektivu, Možeamu! bismo radije poželjeli nešto drugo. Konkretno, da se prisjeti kako je na izborima uspio na valu obećanja suštinskog mijenjanja same paradigme političkog života u RH. Olaka potpora ovoj SDP-ovoj nije to, jer s tim se može doći jedino tamo gdje je dospio upravo SDP, a i mi s njim.

■ Igor Lasić

Crni april

OD prvog aprila hrvatska kućanstva plaćat će skuplje električnu energiju i plin. Zahvaljujući paketu Vladinih mjera poskupljenje struje svedeno je sa znatnih 23 posto na prosječno 9,6 posto, odnosno oko 27 kuna mjesečno, dok je poskupljenje plina ublaženo sa 77 na 16 posto. Bez obzira na paket Vladinih mjera, najnovija poskupljenja električne energije i plina težak su udarac za životni standard većine građana. Poznajući tržišne lančane reakcije, za očekivati je da poskupljenje energenata neće ostati usamljeno.

KREŠIMIR SEVER iz Nezavisnog hrvatskog sindikata ističe da Vladin paket mjera nije dovoljan jer su građani i prije posljednjeg poskupljenja teško pokrivali redovne mjesečne troškove.

— Posljednja poskupljenja izazvat će reakciju u vidu novog vala dizanja cijena u nebo. Naša statistika o preživljavanju je crna, ali realnost je još crnija. Najveći udar očekuje većinu naših građana koji imaju ispodprosječna primanja. U Hrvatskoj je 780.000 medijalnih plaća u iznosu od 6.175 kuna. Enormno raste broj nenamjenskih gotovinskih kredita, pomoću kojih građani podmiruju izvanredne troškove. Preko 800.000 građana koristi prešutne minuse na tekućim računima. Medijalna plaća nije stvarni pokazatelj o raspoloživom dohotku naših građana – napominje Sever.

Dodaje da godinama upozorava vladajuće elite kako plaće ne prate poskupljenja koja se svako malo dešavaju.

— Neumoljiva statistika kaže da 17,7 posto mjesečnog budžeta otpada na troškove stanovanja, uključujući i energiju. Međutim, 77 posto mladih u radno sposobnoj dobi nikada nije otišlo iz roditeljskih domova zbog nesigurnih poslova i niskih primanja. Još veći su izdaci za hranu, oko 27,2 posto mjesečnog troška hrvatskog kućanstva. Kod umirovljenika na mjesečni trošak hrane odlazi i 50 posto mjesečnih primanja. Nije dobro i neće biti dobro jer situacija je još gora u ruralnim sredinama, u višečlanim obiteljima, starijim kućanstvima, obiteljima s bolesnim članom. Ovo poskupljenje prelazi crvenu granicu koju će većina hrvatskih obitelji teško izdržati – zaključuje Krešimir Sever.

■ Paulina Arbutina

FRAGMENTI GRADA

Fali pjesnika

FALI pjesnika; ispisao je anonimni grafiter, ili nekolicina njih, na više fasada u širem centru Zagreba. Ima već podosta vremena otkad se to kratko geslo uprizorilo na zagrebačkim ulicama, pa crveno sprejana slova polako blijede i prerastaju u roza-pink nijansu. Tako znači, fali pjesnika. Dobro, mogu se složiti s time. U epohi koja je po svojim vrijednosnim profilima sve prije nego poetsko-pjesnička i u kojoj 'biti pjesnikom' može biti jednačeno sa statusom socijalne izgubljenosti, iščašenosti, marginaliziranosti i sigurne pauperizacije, apel da je upravo to ono što društvu nedostaje zvuči poput revolucionarne provokacije. Jer valjda skoro sve, svaki zamisliv identitet vezan uz neki oblik profesionalne, formalne i neformalne, artikulacije iskustva života na ovom svijetu – već dugo, a možda i odvijek – ima bolji status od pjesničkog. Ali je i očito da još uvijek određen broj ljudi ima potrebu pjesništvom dočarati svoj doživljaj svijeta i života, te da neki od njih pronalaze čak i svoju publiku sklonu praksi čitanja i slušanja poezije.

Nije da pritom pjesnici nisu bili cijenjeni, a ponegdje to još uvijek i jesu, u malim, uskim društvenim krugovima. Nije da im nisu dodjeljivane, a i još uvijek im se dodjeljuju, nagrade, priznanja, čak i počasti u rangu životnog djela. Sve to stoji. No ovom i ovakvom svijetu doista fali pjesnika i pjesništva. Fali ne samo i isključivo zato jer kratka, tek dvjestotinjak godina stara povijest moderne slike – od one rane fotografske, preko pokretne filmske, pa potom i televizijske, do suvremeno-digitalne – konstantno i ubrzanom doprinosi promicanju kulture vizualnog nauštrb narativne kulture riječi čiji je klasičan idiom i poezija.

Fali pjesnika i zato što pjesništvo može predstavljati artikulaciju i interpretaciju svijeta života tako različitu od svega ostalog. Naravno, primijetiti će upućeniji i oprezniji, svašta se pod pjesništvo i poeziju trpalo i trpa se, ne samo u kvalitativnom smislu. Bilo je tu, a i bit će, raznoraznih podmetanja kukavičjih jaja, svakojakih ideologija, interesa i društvenih borbi moći koji se mogu razabrati u stihovima. Ukratko, svega onog toliko vrijednosno suprotstavljenog laičkom doživljaju poezije – a takav je i doživljaj ovog autora – kao čistog, krunskog vrhunca pri umijeću baratanja riječima. Te pakleno teške prakse da se formama izgovorene i zapisane riječi smisljeno i vješto ukroti jezik.

Zato svi ostali izričaji putem riječi – znanstveni, teorijski, žurnalistički, analitički, pa čak i oni sestrijski joj književni, prozni i esejijski – ostaju drugorazredni spram zanata poezije. I stoga da, zaista nam fali pjesnika, pjesništva i poezije. Fali nam ljudi koji bi umjeli doživjeti i sročiti ovaj svijet drugačije no što to čine političari, profesori, znanstvenici, novinari... svi odreda cjenjeniji od pjesnika.

■ Hajrudin Hromadžić

Jedrima mimo svijeta

Suludo mi je kad čitam neke stručnjake koji kažu da je labirint ovih zgrada onemogućio hvatanje kriminalaca. Kao, zato što su tako dizajnirane tu se rodio i opstao kriminal, a ne zato što je sva sirotinja tu natrpana, priča nam Giulia Esposito o kompleksu 'Jedra Scampije' u Napulju s tisućama siromašnih stanovnika, u kojem se gnijezdila Camorra

GIULIJU ESPOSITO upoznajemo na stadionu 'Diego Armando Maradona', sitno sekundi nakon što je VICTOR OSIMHEN zabio drugi gol i osigurao Napoliju pobjedu protiv Udinesea. Giulia je od sreće skočila tako da su joj iz džepa ispali ključevi, mobitel i papirnate maramice. Pali su red ispod, zazveckali na našem sjedalu. Iz par rečenica izgovorenih tijekom vraćanja katapultiranih stvarčica shvatila je da nam talijanski nije ni ćaćinji ni materinji. U euforiji nakon utakmice ipak nas je pozvala da sutradan, na svetu nedjelju, skoknemo do njenog kvarta na kavu. I sama je željna putovanja, drugih jezika i mjesta. Idući semestar trebala bi na studentsku razmjenu u Francusku, što

iščekuje skoro k'o titulu Napolija. Unatoč solidnom broju slavljeničkih piva, na rastanku nam temeljito objašnjava kojom linijom metroa da dođemo do nje, na kojoj stranici da se iskrčamo. Kažemo da ćemo radije pješke, na što se Giulia zajebantski nasmije.

— Sretno s time – kaže, uz opasku da zvrncemo ako zaglavimo po putu.

Njen kvart je Secondigliano, sjeverna donica Napulja, otadžbina Camorre. Guglove mape kažu da nam od centralne Španjolske četvrti u kojoj smo smješteni do kompleksa zgrada u kojima Giulia živi treba laganih dva sata pješice. Prvi dio puta vodi kroz Rione Sanità, pravi domaći kvart koji će većina lokalaca u razgovoru spomenuti kao njima najdraži dio grada. Po ulicama rajona nedjelj-

ni je šušur tek u povojima. Na kartonima na kojima je ispisana cijena ribe i mesa, od Božića, kad smo zadnji put ovdje bili, petice su malom crticom pretvorene u šestice eura. Mesar TONI dodao je na pročelje svoje radnje i Instagram profil. Prodavači na pijaci slažu voće i povrće na banke, kuhaju se prve kave. Zgužvana lica lagano se razgibavaju u razgovoru, glasovi se čiste od taloga noći. Ručak je još daleko, pa djeca tamane slatko od pistacija k'o da sutra ne postoji, bez dežurnih upozorenja roditelja da ne valja kvariti glavni obrok.

U srcu kvarta, pod maslinom uz baziliku svete Marije, naslonjen na lakat sjedi tinejdžer. Ispred njega nogometna lopta i buket cvijeća. Kad mu pridemo bliže, shvaćamo da

nije pravi, nego kip. U sedamnaestoj godini života GENNARO CESARANO ubijen je na ovom mjestu prije sedam godina, u okršaju mafije s kojom nije imao veze. Kip su mu dali postaviti sumješteni, a kako je volio igrati nogomet, na tabli pokraj piše da se nadaju da sada igra s anđelima.

Laganim se korakom izvlačimo iz kvarta, a na putu dalje prolazimo pokraj bolnice Antonio Cardarelli. CARDARELLI je rođen u 19. stoljeću, bio je liječnik i promicatelj javnog zdravstva. Osim pokretanja bolnica, uz njegovo se ime veže i dovođenje električne rasvjete u grad, rad na kanalizacijskom

Ne turizmu užasa – grafit na jednoj od brutalističkih zgrada 'Le Vele di Scampia'

Mirniji san, sretniji dan

Članovi VSNM-a Ogulina nekoliko su se mjeseci odricali svojih naknada da bi tri banijske porodice dobile opremu za oštećene kuće. Pomoć je stigla u Kozaperovicu, Mali Gradac i Glinu

VIJEĆE Srpske nacionalne manjine Grada Ogulina odlučilo je prije nekoliko mjeseci s ukupno dvadeset tisuća kuna pomoći nekolicini porodica postradalih u banijskom potresu. Jedan dio novca potrebnog za kupnju i nabavu pomoći osiguran je iz blagajne mjesne samouprave, a drugi su prikupili sami vijećnici, odričući se po vlastitom nahođenju mjesečnih naknada koje primaju za svoj rad. U dogovoru sa terenskim suradnicima Srpskog narodnog vijeća za Baniju i Kordun odabrane su tri višechlane obitelji kojima su nedostajale osnovne životne potrepštine, a prije nekoliko dana ogulinski vijećnici su ih i osobno posjetili te im uručili prikupljene darove i donacije. BRANKO VIŠNJIĆ, predsjednik VSNM-a Ogulina, naglašava da se Vijeće sastoji se od 15 članova, a odluku da se u korist postradalih na Baniji odreknu svojih mjesečnih naknada donijeli su jednoglasno, bez ustezanja i diskusija.

— Danas smo došli u glinski kraj upoznati porodice kojima smo pomogli, a uz mene su ovdje potpredsjednik Vijeća DUŠAN JANČIĆ i vijećnica NADA ZATEZALO. Uvjerili smo se na svoje oči da pomoć dolazi u prave ruke, jer tek sada vidimo i shvaćamo razmjere štete koju je potres nanio Baniji – kaže nam.

U Kozaperovici, selu desetak kilometara istočnije od Gline, ZORAN i MILICA ŠAPONJA s djecom NEMANJOM, IVANOM i MILICOM širom otvaraju vrata svoga doma neočekivanim posjetiteljima.

— Živjeli smo u Donjem Klasniću, no potres nam je toliko rasturio kuću da više nije bila za stanovanje. Dobili smo kontejnere, no s troje djece nije baš jednostavno u njima živjeti i pogotovu prezimiti, pa sam ovdje kupio imanje s objektom u kojem sada boravimo. Zaposlen sam u glinskoj pilani, a supruga je domaćica koja brine o djeci i 'tri čoška kuće': naime, osnovali smo OPG i držimo pedesetak ovaca, pa zajedno nekako prepinjemo. Sada smo od ovih dobrih Ogulinaca dobili dvije sobne

peći, pa lakše možemo zamisliti kako ćemo ubuduće preživljavati hladne dane. Nemam dovoljno pravih riječi da izrazim svoju i supruginu zahvalnost na toj donaciji – kaže nam Zoran Šaponja, pa nas upoznaje s nedaćom koja je njegovu porodicu zadesila nakon strašnog podrhtavanja tla, usklađenu s narodnim vjerovanjem utemeljenim na iskustvu da nesreća nikad ne dolazi sama. Naime, vukovi su im u samo jednom danu zaklali tri ovce, pri čemu je netragom nestalo i deset janjaca. Premda su napad prijavili nadležnoj podružnici Lovackog saveza, nikakvu naknadu štete ne mogu dobiti – i to radi nerijetko besmislenih i krutih pravila, prema kojima pašnjak za ovce mora biti ograđen ogradom visokom najmanje 170 centimetara. A takvu Šaponje naprosto nemaju.

— Pa koji je seljak u stanju postaviti tako visoku, skupu ogradu oko mjesta na kojemu pasu njegove ovce; takva oграда košta više od stada, pogotovo ovdje gdje je zemlja uglavnom potpuno napuštena i neobrađena. Radi svega se sada osjećam prevarenim i bespomoćnim – ne krije Zoran svoju ogorčenost. Pomoć iz Ogulina otišla je i u Mali Gradac, do još jedne obitelji s prezimenom Šaponja: nju čine roditelji MILAN i MILENA, djeca NINA i NIKOLA te Milanova majka ANA.

— Mi smo od Ogulinaca dobili pet hiljada kuna, a za taj smo novac kupili nove krevete, madrace i ormare. Namještaj, nažalost, još ne koristimo, jer prvo treba renovirati sobe: no glavno da je tu i da nikuda neće pobjeći ta osnovna oprema kuće koja je u potresu dobila 'samo' žutu naljepnicu, iako je sve na njoj i u njoj stradalo do te mjere da bez ozbiljne obnove više nije za boravak. Nakon potresa smo dobili kontejner, no to je tek smještaj za prvu ruku, pa se kao brojna porodica baš i ne držimo preporuke starićara. I dalje boravimo u kući, s nadom da je najgore prošlo. Druge mogućnosti naprosto nemamo, a u skuće-

Kupili krevete, madrace i ormare – kod Milene i Milana Šaponje

nom kontejneru ne možemo svi ni kuhati ni spavati, pogotovu zimi. Osim toga, električne grijalice i klima-uređaji nisu ništa prema pravoj vatrici koja pucketa u pravoj peći. Zahtjev za obnovu kuće smo uredno podnijeli, no teško je reći što će se i kada s time događati, jer su na našoj kući uništeni zabatni i pregradni zidovi, krovšte i dimnjaci. Budući da se inače bavimo poljoprivredom te imamo nešto krava i ovaca, nekako guramo, ali ne znamo što bi bilo s nama da se zemlja opet jače zatrese – govori Milena Šaponja.

STATIČARI su nedugo nakon decembarskog potresa zaključili da kuća VJEKOSLAVA i DRAGANE GRGURIĆ u Glini naprosto tone, pa su stručnjaci tri dana nešto bušili po njoj, zaključivši da bi valjalo dodatno provjeriti čvrstoću temelja. Ali nakon te mudre procjene nitko se više nije pojavio na vratima Grgurićevih.

— Prošlo je više od godine, a mi još živimo u kući koja navodno tone. Popucali zidovi ulijevaju strah, no od obećanog posjeta stručnjaka i utvrđivanja stvarnog stanja još uvijek ništa. Imamo zelenu naljepnicu, iako se prije par mjeseci gornji kat

Šestero djece – Vjekoslav Grgurić

kuće zapalio jer je zaiskrilo iz oštećenog dimnjaka, a nitko nas nije upozorio da bi do toga moglo doći. Prvih deset dana iza potresa živjeli smo u automobilu, a onda smo dobili mobilnu kućicu koja se također zapalila uslijed opterećenja neadekvatnih elektroinstalacija. Nedavno nam je darovana drvena kućica, donacija iz Australije, no ona još nije useljiva, pa i dalje živimo u potresom i požarom oštećenoj kući koja, kažu, tone. Doduše, malo smo je sredili uz pomoć kredita i posudbi, jer od službenih starićara ni traga ni glasa, iako nam uz šestero djece – ACU, JOVANA, ANU, MAJU, DRAGANA, DEJANA i ANTONIJU – nije nimalo lako. Od ogulinskih vijećnika naše zajednice sada smo dobili udobne krevete koje već koristimo, pa je bar to za nas pun pogodak koji omogućuje mirniji san nakon nevolje s čijim posljedicama još uvijek moramo živjeti – zaključio je tata Vjekoslav.

■ Vladimir Jurišić

Hvala za ikone

Uz pomoć dvojice prijatelja, zaposlenik SNV-a Predrag Pokrajac vratio je ikone pokradene 1995.

VLADIKA Dalmatinski NIKODIM uručio je zahvalnice zaposleniku SNV-a PREDRAGU POKRAJCU i dvojici njegovih prijatelja, VINKU MIHALJEVIĆU iz Brela i NIKOLI URTIĆU iz Baške vode, jer su Crkvi vratili osam ikona, opljačkanih nakon Oluje iz hrama

Sv. Nikolaja iz Biskupije kod Knina. Pokrajac naglašava da su njegovi prijatelji i on počašćeni zahvalnicama, ali i da su učinili nešto ljudsko što se samo po sebi podrazumijeva. — Priča počinje pet-šest mjeseci unazad kad su Vinko i Nikola naišli na ikone u kući koju je Vinko kupio. Nikola ima

Vjerujem u ljudskost – Predrag Pokrajac

restoran u Baškoj vodi, a Vinko je velik dio života živio u Njemačkoj. Nazvao me i rekao 'ja ću ti predati ove ikone, a znam da će to doći u prave ruke' – priča Pokrajac koji je o svemu obavijestio vladiku Nikodima i poslao mu fotografije ikona.

— Već naredne noći sam iz svog stana u Zagrebu odveo ikone u eparhijsko sjedište u Šibenik. Znao sam da je to blago neprocjenjive vrijednosti i nisam htio da ostanu kod mene ni časka. Nisam imao mira sve dok ih nisam predao – prisjeća se Pokrajac. Dodaje da su njegova žena MARIJA te djeca DANILO i NASTASJA ponosni što su ikone vraćene. One su sada na restauraciji i vjeruje se da potječu iz 18. i 19. vijeka. Pokrajac poziva sve koji imaju saznanja o pokradenom blagu, da dođu u bilo koju crkvu da ga predaju. Naravno, to važi za sve ikone jer nisu bile pljačkane samo pravoslavne crkve.

— Vjerujem u ljude i nikad neću izgubiti nadu u ljudskost, naglašava i dodaje da to što su Nikola i Vinko hrvatske nacionalnosti, njih dvojicu nije spriječilo da pomognu u vraćanju otetog. U Eparhiji Dalmatinskoj nisu ulazili u detalje, osim što su istaknuli značenje ovog čina, nadajući se da će i ovaj slučaj biti poticaj da se nastavi s vraćanjem crkvenog blaga.

Možemo podsjetiti na još neke poznate slučajeve vraćanja ikona: bivši paroh zadarski PETAR JOVANOVIĆ je jednog jutra 2010. godine, pred crkvom našao ostavljene tri ikone, a za povrat još šest ikona koje su 1999. bile ukradene iz konzervatorske radionice u tom gradu, 13 godina kasnije pobrinula se policija. Paroh vinkovački PREDRAG AZAP pričao je kako su na osnovu dojave jednog građanina nađena i vraćena zvona s tamošnje crkve koja su bila zakopana u šumi, a kovani krst bio mu je vraćen za rundu pića jer osoba kod koje je on završio, nije znala kako da ga se riješi.

■ N. J.

INFO

Perjasica kao Dalmacija

U PRVA četiri tjedna mjeseca marta, na području Karlovačke županije zabilježeno je više od 200 požara na otvorenom prostoru. Požari se događaju svake godine u proljeće kad ljudi pripremaju zemlju za obradu i pale korov, ne vodeći dovoljno računa o uslovima za sigurno paljenje, ne poštivajući preporuke nadležnih županijskih tijela i vatrogasnih jedinica. Pali se po vjetrovitom vremenu pa požari izmiču kontroli. Tako je samo u razdoblju od 23. do 25. marta zabilježeno 67 požara. Najveći požar od početka mjeseca, koji su vatrogasci i šumari gasili do ranih jutarnjih sati, dogodio se u petak, 25. marta, na području Perjasice.

— Požar je zahvatio 600 hektara, od toga je oko 100 hektara šume. Angažirali smo snage do državne razine. Zatražili smo angažiranje zračnih snaga, ali u tom trenutku nisu bile dostupne – kazao je na tiskovnoj konferenciji GORAN FRANKOVIĆ, prvi županijski vatrogasac. 'Požar je progutao dio mlade šume u državnom vlasništvu', dodao je voditelj Uprave šuma Podružnice Karlovac MARIN SVETIĆ.

Proletni požari posljedica su paljenja korova (Foto: Marko Jurinec/PIXSELL)

Spomen Kvrgiću

NA inicijativu Mjesnog odbora Moravice, povodom Svjetskog dana kazališta i 95. godišnjice rođenja slavnog glumca PERE KVRGIĆA (1927. – 2020.), Primorsko-goranska županija postavila je spomen ploču u tom mjestu, u kojem je Kvrgić rođen i proveo je ranu mladost. Spomen ploču na željezničkoj stanici otkrio je župan ZLATKO KOMADINA, zajedno s glumčevom kćeri ANOM KVRGIĆ, podsjetivši na glumčeve riječi da

se na toj stanici odvijao njegov život. O umjetničkom životu, iznimnim glumačkim ostvarenjima te doprinosu promociji hrvatske kulture, uz njih dvoje, govorila je i Kvrgićeva dugogodišnja kazališna partnerica LELA MARGITIĆ.

— Ova spomen ploča ostat će trajni podsjetnik na mog oca koji i dalje živi kroz sjećanje publike, prijatelja i u srcu svoje obitelji – rekla je Ana Kvrgić, zahvalivši se na gesti kojom će doajen hrvatske glumačke scene ostati trajno zabilježen kao dio

Moravica i nezaobilazan učesnik hrvatske kulture.

— Pero Kvrgić bio izniman čovjek. Svo vrijeme koje smo proveli skupa, nerijetko i u zahtjevnim situacijama, imali smo skladan odnos što smatram glavnim razlogom dugovječnosti predstave 'Stilske vježbe' – rekla je Margitić, podsjetivši da je predstava, napravljena po literarnom predlošku RAYMONDA QUENEAU u režiji TOMISLAVA RADIĆA, premijerno prikazana u januaru 1968. godine od kada je neprekidno bila na repertoaru sve do Kvrgićeve smrti, oborivši pritom sve rekorde.

Po riječima predsjednika Mjesnog odbora Moravice MILANA MAMULE, to je bio veliki dan za stanovnike Moravica, od kojih se mnogi sjećaju Pere Kvrgića i uvijek o njemu pričaju u superlativima. Izrazio je nadu da priča neće stati samo na postavljanju spomen ploče, već da taj čin može biti početak razvoja novih kulturnih manifestacija povezanih s djelom Pere Kvrgića u nadolazećim godinama. Svečanosti su prisustvovali zamjenik župana PETAR MAMULA, čelni ljudi grada na čelu s gradonačelnikom DRAŽENOM MUFIĆEM, državni tajnik Ministarstva kulture IVICA POLJIČAK, predsjednik VSNM-a Grada Vrbovskog MILAN VUKELIĆ, srpski aktivisti i predstavnici Hrvatskih željeznica.

■ N. J.

Sudionici otkrivanja spomen ploče

— Konkretno, to je potez od sela Perjasica pa do Gornjeg Poloja. Grube su procjene da je uništeno od 150 do 160 hektara prekrasne borove i smrekove šume starosti do 20 godina. Šteta će biti milijunska, a svaka muka i trud šumara u zadnjih 20 godina su otišli u pepeo – kazao je Svetić. Vatrogasci kažu da bi i ovo područje trebalo pokriti kamerama kako bi požari bili uočeni odmah po izbijanju.

— Ovo je područje krša. Zato u sušnom periodu imamo karakteristike požara kao u Dalmaciji. Moram reći da vatrogasci koji su godinama na požarima, jučerašnji dan pamte kao nesvakidašnji. I njih je iznenadilo kolikim intenzitetom i kojom brzinom se požar širio i da nitko od njih nije nastradao. To je bila vrlo kritična situacija. Povećani broj požara, a posebice posljedice ovog u Perjasici, razlog su i zašto se podiže razina pripravnosti jer svi dosadašnji apeli prema građanima očito ne dopiru do svih pa je potrebno i poduzimanje represivnih mjera – zaključio je Franković.

■ Milan Cimeša

Historija i kultura

Radionice i predavanja o tradiciji i običajima srpske zajednice Gorskog kotara vode kompetentni stručnjaci

Tko je i radi čega pokrenuo projekt 'Tradicija i običaji Srba Gorskog kotara'?

Ideja je sazrijevala neko vrijeme, a razvijala se kroz realizaciju manjih projekata o našoj kulturnoj baštini i tradiciji. Ona je posljedica kolektivnog zalaganja više ljudi, od kojih bih istaknula predsjednike Prosvjetinih pododbora u Moravicama i Gomirju NOVICU VUČINIĆA i MILADINA VUKELIĆA, predsjednika VSNM-a Vrbovskog MILANA VUKELIĆA te voditelja KUD-a Željezničar DEJANA JEZDIĆA; svi su oni već dugo aktivni u ovdašnjem kulturnom i društvenom životu, pa su mogli pridonijeti ideji projektu svojim znanjem i iskustvom. Također, izvrsna je bila suradnja s Prosvjetom i SNV-om, jer su generalni sekretar i potpredsjednik Društva SLOBODAN ŽIVKOVIĆ i SINIŠA TATALOVIĆ odmah prepoznali važnost ovog projekta, a naše krovno Vijeće je cijelu ideju programski i financijski podržalo. Osim toga, MILA TATOVIĆ RAMLJAK i ANDREA VUKELIĆ iz Centra za razvoj i investicije SNV-a pomogle su svojim brojnim savjetima razraditi

projektne aktivnosti, pa je predviđeno da održe predavanja o održivosti projekata u kulturi i stvaranju dodatne vrijednosti za proizvode temeljene na kulturnoj baštini.

Budući da je projekt u trajanju, koliko vam pomoć Tatovi pružaju formalni predstavnici goranske srpske zajednice i različite udruge vašega kraja? I kroz koje je sve aktivnosti strukturirano predavljanje višestoljetne tradicije goranskih Srba?

Projekt koji završava potkraj juna sastoji se od predavanja, radionica i drugih događanja koja govore o našoj historiji i životu u Gorskom kotaru. Do sada su održana predavanja o našem davnom dolasku u ovaj kraj te o pravoslavnoj ikonografiji, a uprizarili smo i tradicionalnu proslavu Božića. Očekuju nas likovne radionice za djecu te radionice pletenja, vezenja i heklanja, a za Vaskrs ćemo imati prezentaciju bogate narodne prazničke trpeze. Isto tako, organizirat ćemo paljenje krijesa i pjevanje budnica u povodu Prvog maja, Praznika rada. Predvidjeli smo i

temu o održivosti projekata u kulturi, a u završnici postavljamo izložbu prikupljenih i novonastalih radova te pastirske igre, što ćemo nastojati dokumentirati

i predstaviti najširoj javnosti. Moram ponovno istaknuti da su se naši vijećnici na svim razinama aktivno uključili u sve segmente projekta, a svojim dolaskom na događanja sustavno nas podržavaju dogradonačelnik Vrbovskoga ĐORĐE BUSTIĆ te predstavnici Konzulata Srbije u Rijeci GORAN PETROVIĆ i NENAD MARIČIĆ. U realizaciju programa uključilo se i puno lokalnih udruga, prije svih moravičke Udruga žena i Forum mladih, KUD Željezničar i Gomirje u srcu 1599.

U kolikoj su mjeri Gorani i Goranke, pogotovu najmlađi, upoznati s tradicijom i običajima ovdašnje srpske zajednice?

Narodni običaji iz doba naših baka i djedova još su ovdje prisutni, posebice kad obilježavamo vjerske praznike i slave. Predavanja koja na relevantne teme vode kompetentni stručnjaci stoga budu i zanimljiva i posjećena, jer se kroz njih uvijek doznaje nešto novoga o, primjerice, doseljavanju našeg naroda na ove prostore ili važnosti pravoslavnih ikona za nas. Važno je mlade generacije poticati na učenje svoje historije, kulture i običaja, a to se najbolje postiže kroz zabavne radionice, zanimljiva predavanja, pjesmu i ples. Ovaj projekt predviđa puno takvih sadržaja za djecu i mlade, uz ostalo i kroz Prosvjetinu foto-sekciju, a nadamo se da ćemo do kraja godine organizirati još neke. To će biti moguće i stoga što se u školama Moravica, Gomirja i Vrbovskog održava nastava srpskog jezika i kulture po C modelu koju vodi nastavnica VALENTINA VUKADINOVIĆ te pravoslavni vjeronauk što ga drži protorej-stavrofor JELENKO STOJANOVIĆ.

■ Nenad Jovanović

Agresija i licemjerje

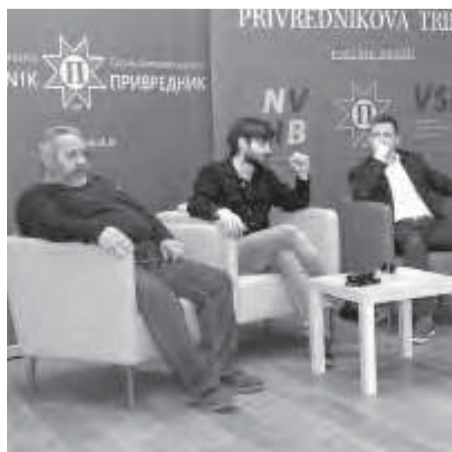
Rusija je agresor nad Ukrajinom, ali to nisu jedine strane u ratu, ocijenjeno je na tribini Privrednika

ČINJENICA je da je Rusija napala Ukrajinu, ali se rat zapravo ne vodi između Rusije i Ukrajine, nego između Rusije na jednoj te SAD i Velike Britanije na drugoj strani, rečeno je na tribini 'Samo da rata ne bude (još dugo)' održanoj 29. marta u prostorijama Privrednika. Napad Ruske federacije na Ukrajinu je brutalan zločin protiv međunarodnog prava pri čemu je ruska vojska počinila zločine. To će za određen broj godina, od Rusije biti interpretirano kao greška za ruske interese, pa čak i za interese ruskog nacionalizma. Ali najvažnije je da što prije dođe do sporazuma, rekao je novinar Novosti JERKO BAKOTIN.

— U SAD postoji struja čiji pripadnici bi voljeli da se Ukrajina pretvori u drugi Afganistan koji bi iscrpljivao Rusiju, dok EMMANUEL MACRON i Evropa inzistiraju na pregovorima. S obzirom na traženje teritorijalnih ustupaka od Ukrajine, predsjednik VOLODIMIR ZELENSKI je rekao da o tim pitanjima treba održati referendum, čime pokušava skinuti odgovornost sa sebe – rekao je Bakotin te spomenuo da u Ukrajini postoji nacionalistička

struja desnija od samog Zelenskog. Da je on proveo Minske sporazume na način kako je to podrazumijevala Rusija, to bi značilo federalizaciju zemlje i postojala bi realna opasnost da ga sruše ukrajinski nacionalisti. Govoreći o informativnom ratu, Bakotin je naveo neke vrlo uspješne propagandne akcije Ukrajine.

— Zapadna medijska mašinerija odraduje posao sotonizirajući neprijatelja, dok se eksproprijacijom imovine ruskih oligarha

nastoji postići kako bi oni izvršili pritisak na Putina da zaustavi rat. Ako će mjere zaustaviti agresiju, onda su korisne – ustanovio je. Po njegovim navodima, Zapad je postao zatučan poput Hrvatske 1991. i 1995. kad govorimo o medijima. Kod nas, Hrvatska se izjednačava s Ukrajinom i Rusija sa Srbijom u smislu agresora. S druge strane nije izjednačen tretman izbjeglica s Bliskog istoka 'koje marljivo mlatimo na granicama', s onima iz Ukrajine koje su dočekane uz veliku pomoć.

— Rezultat rata bit će izolacija Rusije od Zapada, ali Zapad nije svijet. U zemljama koje su uvele sankcije živi milijardu ljudi, dok ogroman dio čovječanstva živi u zemljama koje to nisu uradile – Indiji, Kini, Bangladešu, Meksiku i drugima. Ipak, Rusija će postati tehnološki drugorazredna zemlja u zavisnosti od Kine – ocijenio je Bakotin. Novinar Večernjeg lista HASSAN HAIDAR DIAB povukao je paralelu između medijskih ratova u Siriji i Ukrajini.

— Najlakše je dovesti nekog da priča kako ruska vojska gubi, a da taj nikad nije bio u ratu. Bio sam kao prvi strani novinar u Damasku nakon početka sukoba. Što se

tiče cenzure, tko mi kao čovjeku i novinaru može zabraniti gledanje Rusie Today ili Sputnika? Ovako se može pratiti samo ono što nam serviraju Pentagon i britanska obavještajna služba. Kojeakvi analitičari puštaju više *fake newsa* nego društvene mreže. Pravi novinar mora ići ina teren – rekao je novinar Večernjaka te istaknuo činjenicu da je Rusija izvršila agresiju, ali da je to u stvari rat između Rusije, SAD i Velike Britanije. Osvrnuo se na licemjerje međunarodne zajednice.

— Zbog napada Saudijske Arabije i njenih saveznika, 25 miliona ljudi u Jemenu je na rubu bijede, a četiri miliona djece gladuje, ali o tome se ne govori. Kad Izrael savni Gazu svijet kaže da je to njegovo pravo, a kad iz Gaze lansiraju jedan projektil, onda je to terorizam – naglasio je Haidar Diab. Ustanovio je da će 'odmah nakon prekida vatre svi opet potčrtati prema Rusiji'.

— Neke od najbogatijih zemalja svijeta s Rusijom nisu htjele prekidati veze, već suraduju i žele biti neutralne. Iran je već 43 godine pod sankcijama, ali se tamo živi bolje nego u Hrvatskoj. Kad si bogat plinom, naftom ili žitom, uvijek se snalaziš – rekao je Haidar Diab.

MATVEJ SIDOROV iz ambasade Ruske Federacije kazao da u nedavnim pregovorima 'oko Kijeva nije dogovoreno povlačenje nego deeskalacija jer se na drugim pravcima operacije vrše prema planu'. Po njegovom mišljenju, nije Rusija ta koja odbija zapad nego je obrnuto. SSSR je odmah po osnivanju želio u NATO ali je odbijen, a odbijena je i svojevremena Putinova ideja o jedinstvenom gospodarskom prostoru od Lisabona do Vladivostoka, zaključio je Sidorov. Iako pozvani, predstavnici ukrajinske ambasade nisu se odazvali.

■ Nenad Jovanović

Zajedničke žrtve rasnih zakona

Teme sastanka između predstavnika Saveza antifašističkih boraca i antifašista te Udruge Roma Kali Sara bile su: komemoriranje romskih žrtava u NDH na području Korduna i pograničnog prostora prema Sloveniji te mapiranje lokacija ratnih zločina na širem području Vojnića

KAD se govori o Narodnooslobodilačkoj borbi (NOB) na području Korduna, kao i o ljudskim gubicima stanovništva tog područja u borbama i masakrima koje su počinili okupatori i domaći izdajnici, mlađim generacijama na pamet padaju spomenik VOJINA BAKIĆA s kosturnicom, partizanska bolnica na Petrovoj gori, Veljun, Prkos, Ivanović Jarak i Gornja Trebinja. Spomenute lokacije postale su vidljivije uglavnom nakon komemorativnih skupova koje je organiziralo Srpsko narodno vijeće. Za druge lokacije stradanja ili obilježja u nekadašnjem kotaru Vojnić, odnosno na prostoru od Slunja do Kupe, uz časne izuzetke znaju samo informiraniji i po godinama stariji Kordunaši.

Drugi problem jest nacionalno određenje žrtava. S obzirom da su Srbi u ogromnoj većini, do prije nekoliko godina nije se govorilo o Romima koji su također masovno stradali kao žrtve rasnih zakona. Zbog toga, teme nedavnog sastanka između predstavnika Saveza antifašističkih boraca i antifašista te Udruge Roma Kali Sara, bile su; komemoriranje romskih žrtava u NDH na području Korduna i pograničnog prostora prema Sloveniji, kao i mapiranje lokacija ratnih zločina na širem području Vojnića.

Da se nakon 1945. itekako vodilo računa o stradanjima naroda Korduna svih nacionalnosti potvrđuje nam povjesničarka umjetnosti SANJA HORVATINČIĆ koja je proteklih godina bila uključena u više akcija očuvanja spomeničke građe, ali i njegovanja kulture sjećanja na područjima na kojima se ratovalo od 1941. do 1945. — Rješenjem Konzervatorskog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu, 1963. je utvrđeno je da područje Petrove gore ima svojstvo spomenika kulture. Registrirana su i mapirana ukupno 74 pojedinačna lokaliteta. Popis lokaliteta je dopunjen početkom 70-ih godina prilikom osnivanja radne organizacije Spomen-područja Petrova gora: radi se o lokalitetima vezanima uz ranija povijesna razdoblja, primjerice 'Kraljev grob' (mjesto gdje je navodno sahranjen posljednji hrvatski kralj PETAR SVAČIĆ op.a.) te 'Pavlini samostan' tako da ih je u Generalnom prostornom planu iz 1971. navedeno ukupno 88 – rekla je Horvatinić.

Naglasila je da je zahtjevna terenska istraživanja 60-ih provodio povjesničar umjetnosti-konzervator RASTKO SCHWALBA, tadašnji referent za spomenike NOB-a i Narodne revolucije pri Zavodu za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu. Ti su objekti i mjesta bili vezani uz aktivnosti iz vremena Drugog svjetskog rata, kao punktovi organizacije NOB-a, odnosno mjesta formiranja partizanskih jedinica, lokacije partizanskih bolnica, tiskara i apoteka te kao mjesto borbi, stradanja i masovnih pokolja.

Među 74 lokaliteta zabilježenih 1963. više od dvadeset odnosi se na mjesta zločina i masovnih grobnica, s utvrđenim ili procijenjenim brojem stradalih u rasponu od 6 do 450, uglavnom iz 1942. godine. Neka od tih mjesta obilježena su skromnim spomenicima, no mnoga su ostala neobilježena i zaboravljena budući da nisu napravljena sustavna istraživanja. Kada se od početka 1970-ih spomen-područje formiralo kao radna organizacija, fokus je bio na izgradnji infrastrukture – cesta, ugostiteljskih objekata i drugog za razvoj memorijalnog turizma, te na izgradnji monumentalnog spomenika na Petrovcu. Bakićev i spomenik, u čijem je postavljanju sudjelovao i arhitekt BERISLAV ŠERBETIĆ, i danas domi-

Obilježje stradalima
u Gornjoj Trebinji, među
kojima su i romske žrtve

Spomenik u Ivanović jarku

niraju raspravama o Petrovoj gori, dok su brojni manji spomenici ili autentični vojni objekti visoko povijesne i memorijalne vrijednosti razasuti po obroncima Petrove gore u lošem stanju ili su devastirani, iako su upravo oni kao autentični lokaliteti činili osnovu zaštite tog područja.

— Posljednjih se godina više govori o Centralnoj partizanskoj bolnici, no ni taj lokalitet nije cjelovito prezentiran bez mreže drugih mjesta s kojima je bio suštinski povezan, a to su partizanska apoteka, štabovi, tiskare i lokaliteti zbjegova. Smatram da obnova Petrove gore mora ići u smjeru pokretanja dodatnih terenskih istraživanja i revitalizacije ideje memorijalnog parka kao zaštićene cjeline. Unutar takvog projekta, brojna spomenuta mjesta stradanja morala bi dobiti poseban status, stručnu obradu te adekvatnu zaštitu i memorijalizaciju – naglašava Horvatinčić. Za detaljnije podatke o romskim žrtvama, upitali smo druge dobre poznavaoce ratnih okolnosti na Kordunu.

KAKVA je situacija videna okom čovjeka s terena, saznajemo od RADE KOSANOVIĆA, svojevremenog načelnika Općine Krnjak, a sadašnjeg predsjednika županijske organizacije antifašista (ZUABA).

— Što se tiče stradanja na ovom području Karlovačke županije, odnosno bivšeg kotara Vojnić, moram reći da mnoga mjesta nisu obilježena ili su obilježena skromno, s tim da se na njih tek pokoji put godišnje dolazi na polaganje vijenaca. Velik broj ljudi pobijen je u crkvi u Kolariću, u Sadilovcu ili u Mehinom stanju u BiH, a na lokacijama Galovo, šuma Loskunja, Mlakovac i Lipje ubijano je po pet, deset ili 20 ljudi čije su kosti ostale na mjestu stradanja, a sama

Predsjednica Saveza Roma
Suzana Krčmar i Veljko
Kajtazi polažu vijence

mjesta skromno su obilježena. Na Galovu, Lipju ili Loskunji postavljene su željezne ograde s malim spomen – pločicama koje su s vremenom oštećene. Što se tiče 106 Srba koji su bili zatvoreni u crkvi u Kolariću, brutalno poubijani, a njihova tijela spaljena, njihove kosti su kasnije prikupljene i sahranjene, a na to mjesto postavljen krst koji je s vremenom nestao. Sama grobnica zarasla je u šibljie jer su se komemoracije vršile kod crkve na čiji je zid postavljena spomen ploča. Neka mjesta oko Mačešić potoka nikako nisu obilježena, barem ne na način na koji bi tamo poubijane žrtve zaslužile – govori Kosanović. Pitamo ga i o stradanjima Roma.

— Čuo sam da je u Ivanović jarku gdje su ljudi ubijani krajem jula 1941., Roma bilo bilo od 15 do 30. U knjigama piše da su ustaše od Gline počele trpati ljude na kamione i dovoziti ih tu, pa su Rome vjerovatno pokupili kod Šatornje ili negdje drugdje oko Gline. Brojni istraživači nisu uspjeli doći do imena svih 380 žrtava. Preživjeli su davali iskaze, prije svega NIKOLA BIŽIĆ koji je pobjegao sa stratišta i skrivao se u šumi, ali nikad se nije oporavio od doživljenog. No on nije znao da su Romi bili među žrtvama jer ih vjerovatno nije poznao – kaže Kosanović. Ističući da je u periodu od Oluje do masovnijeg povratka došlo do značajne devastacije spomenika, Kosanović kaže da su povratnici uz podršku SNV-a radili na uređenju ili obnovi spomenika, najviše oko Krnjaka.

— Završili smo spomenik na Debeloj kosi, kao i pod Čukurom gdje su Talijani pobili nekoliko ljudi. SNV je zajedno s GORANOM ŠTROKOM u Perjasici obnovio i uredio spomenik, doduše ne i kosturnicu. U Sadilovcu, u suradnji sa SPC-om te donacijama Autonomne pokrajine Vojvodine i samih građana, obnovili smo spomen ploču na zidu crkve i kosturnicu u samoj crkvi. Nažalost, u Kosijerskom selu u općini Barilović, spomenik oštećen dinamitom i dan danas je neobnovljen i zarastao, dok općina Vojnić koja ima novca za uređenje centralnog trga u mjestu, za spomenike nije dala ni jednu lipu, osim nešto malo u Krstinji – navodi Kosanović, koji ima iskustva u evidentiranju stanja spomenika na tom terenu.

— Nakon osnivanja manjinskog vijeća, 2003. u Krnjaku smo krenuli sa snimanjem svih spomenika na području općine. U akciju su bili uključeni sada pokojni historičar ĐURO ZATEZALO i MIRKO PAVKOVIĆ, dugogodišnji aktivist i predsjednik antifašista. Snimili smo sva srušena i devastirana obilježja, uključujući spomenike u Veljunu i Blagaju, napravili album slika i dali ih njima dvojici. Nažalost, nakon njihove smrti nismo mogli dobiti albume niti Zatezalove rukopise – govori Kosanović. Naglašava da

je po pitanju obnove spomenika baštine najveći doprinos dao SNV u suradnji sa županijskim vijećima.

— Bili smo angažirani i oko praćenja stanja na Petrovoj gori: nekoliko godina imali smo ljude koji su trebali obilaziti bolnicu i spomenik kako bi se spriječila devastacija, ali je to teško išlo. Završili smo spomenik u Perjasici, obnovili spomenik u Ivanović jarku preko kojeg su iz šume preko grobnice bila izvlačena debla, što je praksa viđena i na groblju partizana kod bolnice na Petrovoj gori gdje bi zbog toga trebalo obnoviti krstove. Spomenik u Čukuru podigli smo dizalicom u čemu su uz SNV i manjinska vijeća koja prate i koja su ostala vjerna NOB-u i onom što je tada stvarano, veliku ulogu imali i pojedinci. Podržavam ideju o pravljenu popisa lokacija stradanja i spomenika uz zahvalu udruzi Roma jer se uključila u to. To je dobra suradnja pogotovo što su na ovim prostorima stradavali jedni i drugi, pa zaslužuju da im se obilježe grobovi – podvukao je Kosanović.

ZA TATJANU VUJIČIĆ VLAČIĆ, predsjednicu Udruge Kordunašica osnovane 2019., povod za djelovanje bilo je upravo uništavanje spomenika žrtvama ustaškog masakra u Veljunu na kojem su imena njenog djeda i strica.

— Naša udruga u suradnji i u pomoć SNV-a čuva, brine se, čisti i održava više spomenika na Kordunu – Veljun, Šljivnjak, Cvijanović brdo, Bandino selo, Lapovac i Blagaj kao mjesto jednog od prvih masovnih stradanja srpskih civila na temelju rasnih zakona. Brinemo se o grobu BARBARE TURZA na Židovskom groblju u Karlovcu. Ona je majka antifašistkinje HERTE TURZA, 1941. pogubljene u 22. godini. Imali smo velik broj akcija na Petrovoj gori, uključujući obnovu spomenika doktorici MARIJI ŠLEZINGER, ostvarenoj uz pomoć ambasade Rusije. Ova bolnica ima zvanje narodnog heroja, pa su tako i heroji svi što leže na njenom groblju, naglašava Vlačić Vujčić i ukazuje na potrebu obnove srušene, oskrnavljene, pokradene, zapuštene i uništene spomeničke baštine.

Kaže nam da je sa spomenika žrtvama u Veljunu 2014. ukradeno 49 ploča kako bi bile prodane u sekundarni otpad. Počinci su oslobođeni, ploče vraćene i postavljene da bi spomenik 2018. ponovo bio svečano otkriven. Slične su priče s drugim spomenicima – red oštećenja, red obnove, red čišćenja. Smatra da bi trebalo inicirati novi sastanak s temom Centralne partizanske bolnice i Memorijalnog parka Petrova gora zbog njihovog vrlo lošeg stanja.

Na nužnost ustanovljavanja mjesta zločina i broja romskih žrtava na Kordunu ukazuje nam historičarka iz Kali Sare DUNJA JAKOPOVIĆ, potvrđujući spomeniku likvidaciju barem 15 Roma u Ivanović jarku.

— Ustaše su 28. decembra ubili i 11 Roma u Donjoj Bučici, da bi početkom siječnja 1942. godine, 74 Roma iz sela Desno Sredičko, Štipan i Lasinja bilo odvedeno u Rakov Potok, ustaško stratište kod Zagreba. Ubijeno je i 105 Roma u Banskome Kovačevcu, 24 Roma iz sela Pištac i Glavica kod Skakavca, kao i 41 Rom iz sela Popović u šumi Domaći Lug. Od svibnja do kraja srpnja 1942. iste godine, mnogi Romi su uhvaćeni i deportirani u logor smrti Jasenovac gdje su pobijeni – ističe Jakopović.

Romi su ubijani i u već spomenutoj Gornjoj Trebinji; na pravoslavni Badnjak i Božić pobijeno je 224 Srba i Roma te jedan Rus, a svake im se godine odaje počast. Obnova tamošnjeg spomenika je i točka su-

Podržavam popis lokacija stradanja i spomenika – Rade Kosanović (gore)
Historičarka iz Kali Sare Dunja Jakopović (u sredini)
Red obnove, red čišćenja – Tatjana Vujičić Vlačić (dolje)

radnje za koju se zalažu SABA RH na čelu s FRANJOM HABULINOM, Kali sara te romski zastupnik VELJKO KAJTAZI, koji redovito dolazi na tamošnju komemoraciju.

— Spomenik je na crkvenom zemljištu, a na površini od ukupno 50 kvadrata trebalo bi izvesti zemljane i betonske radove – kaže nam MIROSLAV DELIĆ, predsjednik antifašista Karlovca, ističući da su prikupljene ponude za obnovu spomen kosturnice i dobivena suglasnost SPC-a za njenu obnovu.

Iako nije na Kordunu, predmet pažnje antifašista i Roma je spomenik na mjesnom groblju u Mariji Gorici kod Zaprešića. Mislilo se da je spomenik koji je 1977. podigao SUBNOR s tekstom koji ne otkriva imena žrtava niti počinitelja, posvećen Židovima iz Austrije i Njemačke koje su potkraj rata pobili pripadnici ss formacija. Međutim, istraživanjem kustosa Memorijalnog muzeja Jasenovac ĐORĐA MIHOVILOVIĆA i istraživača MARIJA ŠIMUNKOVIĆA, otkriveno je da su žrtve 43 Roma/ Sinta, članovi artistske grupe koje su u obližnjoj Hrastini pobili pripadnici Prvog ustaškog obrambenog zdruga, tzv. luburičevci. Spomenik se redovno održava, ali bi do planirane komemoracije krajem aprila trebalo obnoviti spomenik i stazu što do njega vodi.

■ Nenad Jovanović

Лазе се поновиле

Обновљени Друштвени дом требао би поново постати мјесто за окупљање

Ако све буде текло према плану, до маја ове године Друштвени дом у селу Лазе код Пожеге постат ће мјесто за окупљање становника који живе на том подручју. Како је изјавио предсједник СДСС-а Пожештине Далибор Грабусин, у овој кући површине 400 квадратних метара, до 80-их година прошлог стољећа била је школа. Потом су у њој одржавани

скупови, да би прије 15-ак година била затворена и изложена пропадању. — У тај се дом од затварања школе ништа није улагало, па нам је зато, кад смо крајем прошле године почели с радним акцијама, прва ствар била да прекријемо кров да не прокишњава. Очистили смо таван и унутрашњост дома, уредили околину објекта те поставили столарију и инсталације, око чега нам је помогао Град Пожега који је власник зграде.

Осигурали смо помоћ снв-а, мањинског вијећа и СДСС-а. Радимо викендом, кад имамо слободног времена. Осим жбукања зидова и уређења санитарног чвора, морамо набавити намјештај – говори нам Грабусин. Похваљује дожупана Николе Ивановића који се такођер ангажирао у осигуравању средстава и организацији радова.

— Кад радови буду готови, тај простор у који стане стотињак људи постат ће окупљалиште мјештана Лаза, Комушине и других села са 150-ак до 200-ак становника. Дом је нужан јер постоје бројне прилике за окупљања, што не можемо радити по кућама – истиче Грабусин. Додаје да се на тај начин становници села, прије свега млади, могу бити задржани да се не одсељавају. У мају ове године мјештани Лаза и Комушине чекају и избори за мјесне одборе. — Избори су расписани и сада радимо на окупљању људи који имају интерес да буду чланови та два мјесна одбора како би својим радом омогућили рјешавање бројних проблема с којима се мјештани сусрећу. Настојимо да то буду активни млађи људи, јер садашњи су се чланови, махом старијих годишта пасивизирали – наглашава Грабусин.

■ Н. Ј.

Мјештани користе сваки тренутак слободног времена за радове

ИНФО

О моравачкој ношњи

УЗАВИЧАЈНОМ музеју у Докмановићима, 26. марта је одржано предавање о народној ношњи Срба Горског котара под називом 'Моравачка народна ношња'. Предавање је припремио и одржао предсједник подбора 'Просвјете' у Моравицама Новица Вучинић. Присутни су на предавању могли дознати да су се за израду народне и свечане и радне одјеће користили домаће платно, домаће сукно те крзно домаћих животиња. Домаће платно се некад добивало од конопље и лана, а домаће сукно од овчје вуне. Женску ношњу карактеризира мноштво везова на бијелим платненим дијеловима код кошуља широких рукава, сукње – скути те мараме. Мушкарци су носили уобичајена куповна одијела. Жене су на ногама носиле опанке, а мушкарци кожне, црне, високе чизме.

Стогодишња ношња

Том приликом могла се погледати женска народна ношња стара преко сто година која је припадала Миленки Милинковић рођеној Петровић, а коју је она поклонила Удрузи жена Моравице. Након предавања чланице те удруге одиграле су Подравски дрмеж и Банијско коло. Предавање је организирано у склопу пројекта 'Традиција и обичаји Срба Горског Котара' које финансијски подржава Српско народно вијеће.

■ Н. Ј.

Награда основцима

ЧЛАНОВИ Еко-скупине Основне школе Драз из истоименог барањског опћинског средишта, са својом менторском групом, учитељицом биолозије и кимије Кристином Пракатур-Голубов, пријавили су се 2021. године на најтежај 'Најљепши школски вргови' у склопу еколошко-образовног пројекта Хрватске телевизије и Министарства знаности и образовања. Већ су били новчано награђени 2018. године, кад су освојили треће мјесто у категорији заштите околиша и енергетска учинковитост, а сад су у категорији традицијског узгоја освојили прво мјесто. Новчана награда и признање додијелили су у згради ХРТ-а у Загребу, а примиле су их представнице школе: школска педагогиња Жужана Симић и менторица Кристина Пракатур-Голубов.

■ Ј. Недић

Зашикарени завичај

Књига Миленка Васиљевића садржи описе народних пјесама и игара

ПРОШЛЕ, 2021. године, фирма спд Графоофсет из Челарева код Бачке Паланке, под уредништвом Сњежане Станишић, издала је ћирилицом и на 200 страница отиснуту књигу Миленка Васиљевића Чике 'Ој, малена, мала моја', с поднасловом 'Игре и пјевања народа дреновачког и вођинског краја'. А народу тог краја, како пише аутор књиге, догодила су се велика зла 'од 1941. до 1945. године и посебно егзодус 1991. године, када је извршен прогон велике већине становништва, без могућности за повратак, када су спаљене и разорене школе, цркве и домови културе'.

За аутора Миленка Васиљевића Чику рецензент књиге Миленко Заилац каже: 'Рођен је 1943. у Секулинцима, код Вођина, на падинама Папука. Године је живио и радио у Валпову, а од 2005. пензионерске дане проводи у Осијеку. Аутор је више збирки поезије, афоризама, кратких драма, завичајних књига о вођинско-дреновачком крају... Описао је родно село Секулинце (2009), рјечник, говор и обичаје Срба у вођинском крају (2012. и 2014. са Н.

Живковићем), направио путопис туге и успомена Путовање кроз празан дреновачки и вођински крај са сјећањем на прошлост (2017), заступљен је у више од стотину заједничких збирки пјесама и афоризама... А сада је одлучио да сународнике и људе добре воље обрадује

записима народних пјесама, кола и игара из родног завичаја.'

'Осим описа кола (шикар или криво коло, тарабана, дрмеша, опшај дири кола и др.)', пише даље рецензент Заилац, 'ова књига садржи и преко двадесет колских пјесама које су се пјевале уз шикар коло (или криво коло), више стотина бећараца пјеваних уз тарабан и дрмеш... Ту је и неколико дјечјих кола, пјесмица и игара. Наравно да је Чико записао и прегршт срамотних бећараца, који су често пјевани и дуго препричавани. Осим тога, записао је и значајан број пјесама које су често пјеване кад се окупи друштво, на свадбама, славама, прелима, чијалима, перушалима...'

Васиљевићева књига је, закључују рецензент, 'приручник успомена и споменик празном, опустошеном, зашикареном завичају – вођинском и дреновачком крају и српском народу који је тамо живио. Она је уједно и путоказ другима како се може чувати сјећање на завичајне истине и идентитет народа.'

■ Ј. Н.

Нова књига Миленка Васиљевића Чике

Донекле нормално

Живимо у колико-толико нормализираном стању међуетничких односа, речено је у Дарди

У ПАРОХИЈСКОМ дому у Дарди одржана је 15. седница Већа српске националне мањине (ВСНМ) Осјечко-барањске жупаније (ОБЖ). Седници су поред већника присуствовали председници градских и општинских српских мањинских већа, те делегације Срп-

ског народног већа и Заједничког већа општина. У име домаћина присутне су поздравили ДЕЈАН ЈЕЛИЧИЋ, председник ВСНМ ОБЖ, и РАДОМИР ЧВАРКОВИЋ, заменик жупана ОБЖ. Неке од тема биле су активности већа у текућој години, мањински избори следеће године, сарадња мањинских већа и СНВ-а, поража-

вајући резултати пописа становништва, наставак улагања у мањинска већа путем Фонда за капиталне инвестиције СНВ-а и фонда ЗВО-а у овој години те анимирање младих људи за рад у српским институцијама с нагласком на мањинска већа, куд-а, пододбора СКД Просвјета, спортских клубова и других удружења. Председник СНВ-а МИЛОРАД ПУПОВАЦ, као изузетно важну најавио је изградњу Српског културног центра у Осјеку и могућу купњу куће у Дарди. Говорећи о припремама за мањинске изборе 2023. године Пуповац је рекао да припреме треба обављати озбиљно.

— На тај начин дајемо на важности тог изборног поступка, да се не припремамо у задњи трен. Многи људи не знају шта су вијећа, неки знају, неки не знају, а к томе им је избора често на врх главе – рекао је Пуповац. Осврнуо се на тренутни положај српске заједнице у Хрватској.

— Ми живимо у колико-толико нормализираном стању међуетничких односа и политичке толеранције. Неке ствари које се тичу наших права су на неки начин на чекању, попут језичних права. Јутрос сам чуо вијест из Вијећа Еуропе које се бави људским правима, сталног комитета које води рачуна о Повељи о регионалним и мањинским језицима, да ве Хрватску подсјећа на поштивање језичних права низа мањина укључујући српске. То је добро. Но док ми то на неки начин овдје не 'открavimo' то неће имати неког значајнијег ефекта. Ипак је добро да они увиђају потребу да изађу с таквом изјавом, и с таквим стајалиштем – мишљења је Пуповац. На крају седнице, уз захвалност Српској православној цркви општини Дарда, закључено је да би се овакви састанци требали чешће одржавати, и то сваки пут с посебном тематиком.

■ Зоран Поповић

Седница је одржана у Парохијском дому у Дарди

Финске. Црква је на том простору имала вјернике међу Финцима, Русима и Лапонцима, а нарочито је била активна на југу Финске у Карелији, гдје је био и највећи број парохија – казала је.

Након Октобарске револуције 1917. Финска је постала независна, а православна црква је добила статус државне цркве заједно с Евангелистичком лутеранском финском црквом. Патријарх московски и све Русије Тихон 1921. је признао Финској православној цркви статус аутономне цркве, а двије године касније та је црква добила статус аутономне у рангу архиепископије под јурисдикцијом Цариградске патријаршије.

Након Другог свјетског рата и промјене граница, ФПЦ је остала без 90 посто имовине која је остала у подручјима прикљученима СССР-у, док је 70 посто њених вјерника расељено по цијелој земљи. Рачуна се да је укупно расељено 400.000 људи, од чега око 75.000 православца. Током 50-их и 60-их година изграђено је 14 цркава, 44 капелице и велики број парохијских домова, који су осим за смјештај свећеника и њихових породица, служили и за окупљање вјерника, као и већи број гробља. На челу ФПЦ-а данас је митрополит хелсиншки и васцеле Финске Лео, при чему епархија Хелсинки има око 28.000 вјерника, Купио и Карелија 19.000, а Оулу око 6.000 – истакнула је Оути Пироинен – Бацкман на крају свог излагања.

■ Н. Ј.

ИНФО

Мајсторица за штрудле

У ДРУГА Матица умировљена Града Бели Манастир, под водством председнице КАТИЦЕ НИЧИН и у оквиру пројекта 'Поздрав јесени живота', организирана је такмичење у справљању савијаче, названо 'Штрудлијада'. У такмичењу је учествовало осам чланица удруге. Циљ такмичења био је вратити се у доба наших мајки и бака и властитим умијећем умијесити готово прозирно тијесто те од развучених танких листова и јабука начинити укусан колач по

Умијеће развлачења тијеста – Донка Дворнић

већ помало заборављеним рецептима. Савијача нам је, иначе, стигла с турским освајањима, а назив штрудла пак открива повезаност с бечком кухињом и некадашњом Аустро-Угарском Монархијом, под чијом је влашћу Барања некад била. Све штрудле биле су добре, али само је једна била најбоља те је оцијењена с максималних 30 бодова. То је била штрудла ДОНКЕ ДВОРНИЋ, која је вјештину научила још у младости. Донка је Македонка рођена у селу Јанче код Дебра, те се прије 40 година у Охридску загледала у једног Барањца те се удала за њега и дошла живјети у Бели Манастир.

■ Јован Недић

Поганац на Фејсу

ПОЗНАТИ профил на Фејсбуку под називом 'Српска народна ношња' који окупља неколико хиљада обожаваца с простора бивше Југославије, објавио је више фотографија с наступа чланова и чланица СКД Просвјета – Пододбор Велики Поганац. На фотографијама се могу видјети традиционалне народне ношње крајишких Срба поткалничког краја. Својом објавом, профил 'Српске народне ношње' омогућио је да фотографије ношњи буду видљиве великом броју људи.

Везано уз ношње, ваља још истакнути како су израђиване по узорцима старима и више од 70 година које су поједини грађани српске националности донирали великопоганачком пододбору Просвјете – који се раније називао Друштво изворног фолклора Велики Поганац. Захвалност за објаву фотографија, сајту је изразило и Вијеће српске националне мањине Копривничко-крижевачке жупаније.

Овај Пододбор сљедник је пододбора Просвјете који је у Великом Поганцу формиран још 26. новембра 1948. године и из кога је настао каснији куд Никола Северовић.

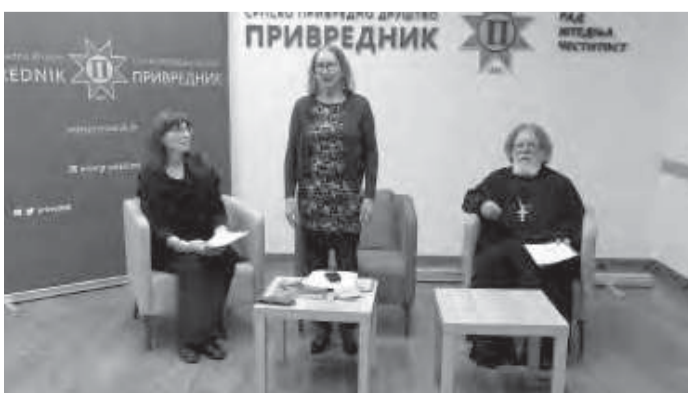
■ З. В.

Православље у Финнаца

ТРИБИНА 'Почеци хришћанства у Скандинавији – Финска православна црква', одржана је у просторијама СПД-а 'Привредник' у Загребу. О овој аутономној православној цркви и другој по бројности вјерској заједници у Финској, говорила је ОУТИ ПИРОИНЕН – БАЦКМАН, православна црквена историчарка, уз пријевод МИЛЕНЕ ЧАВИЋ. Што се тиче православља, оно је у Финску из руског Новгорода стигло заједно с трговцима и монасима још на

почетку 12. вијека. Центри православља тада су били манастири Валамо и Коневецка, који су током вјекова били разарани.

— Уласком Финске у састав Руског Царства, у којем је све вријеме имала аутономни статус, број православног становништва увећан је за десет пута, а уз бројне објекте цивилне и војне намјене, грађене су и цркве. Црквену управу у Финској је водио митрополит санктпетербуршки, а 1892. основана је самостална Епархија Выборга и све

Учесници трибине

Заједнички интерес

У раду сједнице у Бјеловару учествовала су српска, чешка, ромска и мађарска народна вијећа

У ОРГАНИЗАЦИЈИ Културног центра Албанаца Бјеловарско-билогорске жупаније, одржана је 4. сједница Координација вијећа и представника националних мањина ширег бјеловарског подручја. У раду сједнице у Бјеловару учествовала су српска, чешка, ромска и мађарска народна вијећа. Скупу су присуствовали новоизабрани жупан Бјеловарско-билогорске жупаније МАРКО МАРУШИЋ (ХДЗ), заједно са прочелником за протокол МИРЈАНОМ

ПОСАВЕЦ ТЕ САША ЛУКИЋ, замјеник жупана из редова српског народа. МАРТИН ГОЈАНИ, председник Вијећа албанске националне мањине Бјеловарско-билогорске жупаније, је истакнуо важност оснивања и рада Координације, навео досадашње резултате и изразио наду у реализацију свих будућих програмских циљева и пројеката.

Жупан Марушић је најприје упутио пригодне честитке раду Координације националних мањина ББЖ те указао на својственост жупаније која има

мањинске замјенике жупана из редова чешке и српске мањине те пријатељски нуди отворена врата жупаније за све националне мањине. Објаснио је финансијску реалност и разлог смањења финансијских дотација али не само за мањине већ за све жупанијске структуре ради потребне мјере штедње. Из тих свих споменутих разлога позвао је на разумијевање Вијећа и обећао истовјетан претходни финансијски однос уз додарак – када се за то створе услови. Своје учешће у излагању на сједници, узели су и српски представници већ споменути замјеник жупана Саша Лукић и ДАРКО КАРАНОВИЋ испред жупанијског ВСНМ-а. Обојица су као домаћини 6. Смотре мањинског стваралаштва дали кратку анализу те манифестације која је била изведена у септембру прошле 2021. године. У раду сједнице усвојен је још нови план и програм рада и финансијски план. Идућа сједница требала би се одржати у Великој Писаници у организацији мађарске заједнице.

■ З. В.

школе. До сада су извршени поправци сједалица на љуљачкама док су справе обојене. У наставку радова у плану је постављање нових табли и кошева на кошаркашком игралишту. О овим пројектима своје изјаве дали су бјеловарски градоначелник ДАНИЈЕЛ ХРЕБАК (ХСЛС) и председник Мјесног одбора Галовац ЖЕЉКО ХУЊЕТ. Градоначелник Хребак истакнуо је како је око 150.000 куна у буџету намијењено за обнову игралишта. Додао је да ће пуно бити уложено у обнову и постављање новог игралишта у Лугу, за што дио новца иде из европских фондова. Председник Мјесног одбора Галовац Жељко Хуњет захвалио је Граду на изузетно доброј сурадњи те истакнуо како вјерује у њезин наставак.

■ З. В.

Новоуређено игралиште

Темељем тих пријава Служба цивилне заштите слат ће податке о пријављеним смјештајима Стожеру цивилне заштите који ће извршити преглед истих и о истом нас обавијестити на службени маил – стоји у општинској обавијести. Током рата 90-тих многа поткалничка мјеста у којима живе припадници српског народа пружила су смјештај за тадашње избјеглице из Босне и Херцеговине. Били су то већином босанскохерцеговачки држављани бошњачке и хрватске те нешто мали број српске националности. Тих избјеглица највише је било смјештено у мјеста Војаковац и Чабраји гдје су у слози с домаћим становништвом, многи од њих остали живјети и након рата.

■ З. В.

Stogodnjak (627)

1. 4. – 8. 4. 1922: велика većina novina sve se više bavi – skupoćom u zemlji, navodeći da 'cijene i dalje divljaju, da i dalje vrtoglavo rastu, da se vraćamo u vrijeme neposredno iza rata, kad su trgovci zaprijetili da će nas baciti na koljena, ako ne podignemo cijene proizvoda, posebno živeža...' Neki dodaju: 'Radnici traže povišice, pa nema sumnje da će skorih dana slijediti i kod drugih...' Drugi pak zaključuju: 'Pretjerana skupoća... i pretjerani zahtjevi uposlenih opasni su za cijeli naš privredni život. Akcija protiv skupoće mora se voditi energično i ozbiljno i ne smije se izgubiti u demonstracijama i velikim riječima.... Tako se neće postići ništa. Kod akcije protiv skupoće treba u prvom redu poštovati pravедnost'.

* talijanski list Perseveranza vraća nas u davnu 1897. godinu da bi nam, nakon 25 godina, otkrio jednu zanimljivost s vjenčanja talijanskog kralja i crnogorske princeze Jelene u rimskoj crkvi Marija degli Angeli. List piše: 'Prilikom vjenčanja bilo je određeno novinarima vrlo nezgodno mjesto, otkuda nisu mogli skoro ništa ni vidjeti, ni čuti. Reporter jednoga lista ipak se snašao, pa je podmitio zvonara crkve da ga pusti iza oltara. Tu ga je pronašao tajni policista i sav u užasu, misleći da je riječ o kakvom anarhisti ili atentatoru, došuljao se do novinara i zgrabio ga za rukav. 'Što vi radite tu?' upitao ga je šapatom. 'Ja sam novinar i pišem izvještaj' uzvratio je isto šapatom. 'To je bezobrazno. Odmah morate napustiti ovo mjesto', šaptao je detektiv dalje. 'Koješta', odgovorio mu je novinar, ali sada malo glasnije, od čega se detektiv ukočio od straha, jer se u crkvi mogla čuti muha. 'Uhapšeni ste i odmah pođite sa mnom', nije odustajao detektiv, pograbivši novinara za rame. 'Ako me odmah ne pustite na miru vikat ću iz svega glasa. Štoviše, riknut ću kao bik' zaprijetio je novinar, a detektiv pobjegao. Tako je ovaj novinar imao najbolji izvještaj s vjenčanja, a mi, nakon toliko godina, otkrivamo i zašto...' navodi Perseveranza.

* neobična priča iz Darde, kraj Osijeka. Tu, u jednoj kući, sa četiri žene i osmero djece živi stanoviti Janoš Denk, star oko 50 godina. Žene mu imaju između 18 i 20 godina. S prve tri, kako piše lokalni list, Denk je bio sudbeno rastavljen. U međuvremenu se oženio i po četvrti put, što je bio signal za prethodne tri žene da mu se vrata u isto vrijeme, s istim obrazloženjem: 'Na sudu je lagao da smo ga mi ostavile, pa smo se zbog toga vratile, da bi dokazale njegovu laž...'

■ Đorđe Ličina

Игралиште у Галовцима

БРИГА о рекреацији дјецe ну приградским мјестима, један је од приоритета Града Бјеловара. Осим изградње и опремања нових, у току су радови на обнови постојећих дјечјих игралишта које финансира бјеловарска градска управа. Једно од десетак насеља у коме се проводи обнова игралишта је и Галовац. У њему су чак два игралишта, а једно се налази у склопу мјесне основне

Помозимо Украјинцима

ОПЋИНА Расиња у Копривничко-крижевачкој жупанији, једна је од многих локалних самоуправа које су организовале смјештај за избјеглице из ратом захваћене Украјине. У организацију смјештаја, Опћина намјерава укључити и грађане с свога подручја, а у ту сврху објавила

је и обавијест на свом званичном веб и фејсбук сајту. — Молимо мјештане опћине Расиња да се активирају везано за тражење адекватног приватног смјештаја у својој средини. Смјештај треба пријавити на страници хрватскаукрајину.гов.хр или начелнику Цивилне заштите Опћине Расиња господину Никици Штивићу.

sustavu, borba protiv siromaštva. Bolnica nazvana po njemu najveća je na jugu Italije, ujedno prva nacionalna bolnica za liječenje teških opekline. Zalazimo malo u bolnički krug, da bi nas na bočnom zidu jedne zgrade zatekao mural. Stil prepoznatljiv na prvu. Boje zemljane, podloga kafena, pa širokim kistom crvenica i crnica, malo bakra, kap naranče. Pruge na licu kao simbol 'ljudskog plemena'. To mora da je JORIT, najpoznatiji napuljski ulični umjetnik. Uz portret Cardarellija stoji slogan: 'Javni zdravstveni sustav, humanost i progres.' Iako ponekad ostavlja slogane vidljive na muralima, Jorit je poznat po skrivanju poruka. Prva faza njegovog crtanja obično je ispisivanje poruke preko čitavog zida, a onda, s tim mislima pred sobom, kreće u farbanje lica. Poruka koja čuči nevidljiva, ali utkana u Cardarellijev portret, citira odredbe Ustava o pravu svih ljudi na zdravstvenu skrb i zdrav život, bez obzira na njihov društveni status.

Druga polovica puta daje nam do znanja zašto nam je Giulia poželjela sreću u pješčkim pohodima. Ceste dalje prema Secondiglianu namijenjene su isključivo automobilima, koji njima jure imajući to jasno u vidu. Pješčaki maltene na postoji, a tamo gdje ga ima pretrpan je smećem, krupnim otpadom koji ljudi izbacuju iz auta. Od psovke i poruge vozača kojom smo na čitavoj trasi počašćeni kao osmo svjetsko čudo nakratko nas spašava grupica biciklista. Uvidamo da je posebna, sveta mržnja rezervirana za one koji su se drznuli gradom umjesto na skuterima juriti na speckama. Sličan je, neprijateljski teritorij za pješake, i kad se čovjek kreće zapuštenim industrijskim četvrtima na istoku i zapadu Napulja. Naravno, to primarno govori o tome da je to neprijateljski teritorij za one koji u njemu žive. Teško je iz auta dotaknuti dušu ičega, a na tim mjestima kao da se sustavno zaobilazi i stvaranje duše. Jedini znak života ovdje su psi čistokrvne sorte, kao i guske u dvorištima obližnjih zgrada, svugdje i vazda sklone teroriziranju. Dalje uz cestu nade se nekoliko štandova na kojima se za siću nude artičoke na roštilju. Umotane u škartoce, prodavači ih kroz prozore pružaju zaustavljenim automobilima.

Na ulazu u kompleks zgrada u kojima živi Giulia dočekuju nas grafiti 'Ne Gomorra' i 'Antifašistički Napulj'. Posebno su poznate 'Le Vele di Scampia' (Jedra Scampije), brutalističke zgrade u kojima se gnijezdila Camorra, a kasnije su postale i poprište filma i serije 'Gomorra', što se mnogim lokalcima nije dopalo. Sedam zgrada u obliku jedra građeno je između 1962. i 1975., po projektu slavnog arhitekta FRANZA DI SALVA. Iako su projektirane za 40 tisuća ljudi, čak i prije nego što su dovršene u njima je živjelo oko 90 tisuća, gotovo desetina tadašnjeg Napulja. Tih godina donesen je Zakon 167 kojim je trebala biti provedena politika urbanog planiranja s ciljem društvene integracije, spajanja ljudi različitih obrazovnih pozadina, raspona prihoda, religije, etniciteta. Ništa se od toga u praksi nije dogodilo – u Vela su tisuće (ekstremno) siromašnih ljudi zgruvane na jedan skup. Toj kakofoniji očajna pridonio je i potres 1980., koji je srušio neke od najsiriomašnijih kuća u ostatku Napulja, što je rezultiralo masovnom migracijom u plavobijele betonjare. Nije trebalo dugo da na najplodnijoj njivi za kriminal svojim plugom preko mrtvačkih kostiju zaore Camorra.

Pokraj izlizanih betonskih kostura čeka nas Giulia. Sjedi u kafiću, zapravo kiosku s nekoliko plastičnih stolica poredanih ispred. Već je naručila espresso, a u ime uspješnih pješčkih pohoda odmah naručuje još jedan. Objašnjava nam da je odrasla nedaleko od Vela, u prljavorozoj višekatnici.

— Moja zgrada nije neka slavna arhitektura, pa nitko ne zna za nju. A ne znam ni što je

Joritovi murali – Angela Davis i Pier Paolo Pasolini

ovdje tako slavno. Pogledaj oko sebe. Nema zelenih površina, nema ambulante, škola. Nema ni poštenog kafića – komentira.

Jedan od tadašnjih utjecaja na Di Salva izvršio je i japanski arhitekt KENZŌ TANGE, uz kojeg se pak veže propali Centro Direzionale na drugoj strani Napulja, blejdranerovska financijska četvrt koja to nikada nije postala. — Ne može arhitektura puno sama po sebi ili sama od sebe. Ni dobro ni loše. Suludo mi je kad čitam neke stručnjake koji kažu da je labirint ovih zgrada, spojevi između različitih katova, onemogućio hvatanje kriminalaca. Kao, da se zato što su zgrade tako dizajnirane tu rodio i opstao kriminal, a ne zato što je sva sirotinja tu natrpana bez perspektive za život – priča Giulia.

OD sedam zgrada, koliko ih je izvorno bilo, četiri su posljednjih godina srušene. Uskoro se planira rušenje još dviju, a jedna će ostati, preuređena, kao svojevrsni spomenik. Na preostalim zgradama ispisani su brojni grafiti, među ostalim: Le vele non sono ZOO (Vele nisu zoološki), Non siamo noi il problema (Nismo mi problem), No al turismo dell'orrore (Ne turizmu užasa).

— Prije rušenja bi valjda trebalo znati što i kako želite graditi, što ljudima dalje ponuditi. Prema kvartu se odnose kao da je naš problem problem brendiranja. Kao, hajde da ne budemo više na lošem glasu, da maknemo simbole ljage – govori Giulia.

S novinarima, kaže, ne voli razgovarati, a zazire i od kamera i snimanja u kvartu. Nama se posrećilo isključivo zbog nogometne sponse, jer navijačkim namjerama vjeruje puno više nego novinarskim. Nije obožavateljica ni serije 'Gomorra', iako kaže da se ne radi o potpunom promašaju, a pohvaljuje i to što je u produkciju bio uključen dio lokalaca. Od talijanske premijere 2014. serija je

Prezirem olaki pristup drogama koji stranci imaju, pogotovo bogati Europljani. Znam da su u teoriji droge jedno, a mafija drugo, ali u ovom je sustavu, u praksi, jedno neodvojivo od drugog – ističe Giulia

prodana u više od 150 zemalja. Većina epizoda snimala se ovdje, na napuljskom dijalektu (čak se prikazuje s titlovima u Italiji). Kad god su izlazile nove epizode, grad bi zastajao u gledanju, što se inače događa samo kad je u pitanju nogomet. Primjerice, 2017. dvije su nove epizode vanredno emitirane ranije od planiranog kako bi se izbjeglo preklapanje s terminom utakmice Napoli – Juventus.

Dok prstima lagano lupka po stolu, s pogledom usidrenim na suprotnu stranu ulice, Giulia konstatira da je stvar u tome da joj treba pravi odmak od svega. Zasićena je, i mafijom, i pričama o mafiji. Objašnjava nam kako je posebno teška bila sredina 2000-ih, kad je krenula u osnovnu školu. Tad je Secondigliano bio poprište rata različitih klanova, a leševi na asfaltu i policijske rotirke bili su maltene svakodnevna stvar.

— Prezirem olaki pristup drogama koji stranci imaju, pogotovo bogati Europljani. Znam da su u teoriji droge jedno, a mafija drugo, ali u ovom je sustavu, u praksi, jedno neodvojivo od drugog. Mi smo bili čvorište dilanja za čitavu Europu, a ti ljudi kojima je droga putovala nemaju pojma, niti ih je briga što smo i kako zbog toga proživljavali – priča.

Njoj se, ističe, u životu posrećilo jer je sudjelovala u programu jedne nevladine organizacije, zbog čega je uspjela dobiti financijsku i logističku pomoć za studiranje. Nešto malo što se u kvartu pomicalo nabolje tijekom godina zasluga je brojnih udruga i inicijativa koje pružaju različite programe, od umjetničkih i zanatskih radionica, do pravnog zastupanja i pomoći u obrazovanju. Ali ti programi nisu dugoročni i u njima može sudjelovati limitiran broj ljudi. Za većinu to nije, niti može biti rješenje.

Dok nas prati prema stanicima metroa (nazad ipak nećemo pješke), Giulia nam pokazuje mali dućan u kojem prodaju samo slatkiše, omiljeno joj mjesto na kvartu.

— Zvali smo ga 'Kod karijesa' – kaže. Grleći se pozdravljamo se ispred željezničke stanice, a na bloku zgrada iza njenih leđa imamo što vidjeti. Dva murala. Opet Jorit. Ovoga puta lica ANGELE DAVIS i PIERA PAOLA PASOLINIJA. Upisana iza boja kojima je oslikao Davis stoji poruka da je posvećenost revoluciji cjeloživotna, a borba od New Yorka do Napulja jedna.

Tisuće prosvjednika, možda i deseci tisuća. Radi se o godišnjem maršu kontra mafije. U koloni marširaju i radnici Whirlpoola, sindikati, feministički kolektivi. Jedna djevojka drži natpis 'Vi živite glamur, a nas optužujete da glamuriziramo mafiju'

Sutra dan ujutro, na prvi dan proljeća, čujemo kako uz željezničku stanicu Garibaldi odzvanjaju bubnjevi i zvižduci, a još nije ni deset sati. Prilazimo bliže, oči nam se muče da obuhvate rijeku ljudi koja se slika niz aveniju. Tisuće prosvjednika, možda i deseci tisuća. Prosjek godina, reklo bi se petnaest. Saznajemo da se radi o godišnjem maršu kontra mafije, koji se održava od 1995., a vodi ga koordinacija Libera u koju je uključeno preko 1600 drugara, škola, inicijativa. Na transparentima su ispisane poruke braći i sestrama, prijateljima, roditeljima, svima stradalima u mafijaškim okršajima. Tinejdžeri predvode svaki dio povorke. Megafone ne nose kao prosvjedni modni dodatak, privlače ih ustima snažno kao da napinju jedra, šalju među ulice vjetar iz pluća. Viču i viču, od 'vaffanculo' (jebite se), do 'Napoli amore, moramo bolje'. Marš nije ceremonijalan, u njega su živo unijete razne poruke – protiv rata i progona izbjeglica i migranata, protiv kapitalizma i proizvodnje siromaštva. 'Zaštitite nas poslovima, brigom za Zemlju, ljubavljaju za sve', stoji na jednom od većih transparenta. U koloni marširaju i radnici Whirlpoola, sindikati, feministički kolektivi.

Jedna djevojka drži mali kartonski natpis na kojem stoji 'Vi živite glamur, a nas optužujete da glamuriziramo mafiju' – odgovor na učestalu opasku da mladarija čezne za mafijaškim lajfstajlom. O tome za čime zapravo čeznu svi su odgovori ovdje, na transparentima koje su ispisali, u riječima koje tutnje kroz megafone. Svoje je mjesto među njima našla i jedna od posveta Joritovih murala, a na njoj stoji: 'Umjesto Tonija Montane živio Che Guevara!' ■

Tinejdžeri predvode svaki dio povorke – godišnji marš kontra mafije

Predsezona sumraka

Rat u Ukrajini, nastavak pandemije i rast cijena najavljuju još jednu rizičnu turističku sezonu na hrvatskoj obali. Stručnjaci iz turističkog sektora za Novosti kažu da se rješenje krije u okretanju domaćim i gostima iz susjednih zemalja, ali i da dobar dio hrvatske srednje klase sebi više ne može priuštiti ljetovanje

JESMO li pozelenjeli ili pocrvenjeli na ECDC-ovoj karti Europe, u protekle dvije godine posebno je pomno pratio hrvatski turistički sektor. O boji na toj karti Europskog centra za prevenciju i kontrolu bolesti u pandemijsko vrijeme Covida-19 ovisili su rezultati hrvatskog turizma koji čini značajan udio u hrvatskom državnom proračunu. Uoči nove turističke sezone, kada se činilo da se cjelokupno društvo saživjelo sa raznim epidemiološkim mjerama i Covid potvrđama, desila se ruska invazija na Ukrajinu. Ratna situacija u Europi izazvala je i enormna poskupljenja energenata, što je za sobom povuklo mnoga lančana poskupljenja. Sve do ruske invazije 24. veljače glavna internetska platforma

za turističke ponude Booking pokazivala je zainteresiranost za Hrvatsku na nivou one iz rekordne, predpandemijske 2019. godine. No onda se preko noći sve promijenilo. Neizvjesnost ratnih dešavanja zamijenila je želju za putovanjima i odmorom. Booking je usporio, mnogi već rezervirani aranžmani su otkazani a hrvatske destinacije ostat će velikim dijelom prazne u predstojećoj predsezoni. U jeku ukrajinskog rata, izbjegličke krize, enormnih poskupljenja, turistička sezona dočekuje se ponovno sa zebnjom. Ako se po predstojećem Uskrsu turistička sezona prepoznaje, hrvatski turizam očekuje još jedno neizvjesno ljeto. Pogotovo jer velik dio gostiju čine upravo turisti iz Poljske, Češke, Slovačke i Mađarske, zemalja koje

su direktno na udaru izbjegličkog vala pa se postavlja pitanje koliko će ti tradicionalni hrvatski gosti biti raspoloženi za godišnji odmor na plavom Jadranu.

Da bi ovogodišnja ukrajinska ratna kriza, uz daljnju neizvjesnost pandemije i enormnih poskupljenja, mogla nanijeti štetu turističkoj sezoni, smatra DAMIR KREŠIĆ, ravnatelj Instituta za turizam.

— Nijedno krizno stanje koje ograničava kretanje nije dobro za turizam. Svjedoci smo događaja koji nisu normalni ni svakodnevni. Rat u Europi, izbjeglice, poskupljenja, sve to ne djeluje nimalo motivirajuće za putovanja. Poljska je jedina zemlja s kojom smo ostvarili rast u pandemijskim godinama u odnosu na rekordnu 2019. Pitanje je kako

će građani reagirati u vrijeme humanitarne krize i psihoze kad im je država puna izbjeglica. Objektivna nesigurnost koju osjećaju građani prelijeva se i u konkretne pokazatelje, o čemu govori smanjeni i usporeni booking nakon ruske invazije. Svakako ćemo ove turističke sezone gledati prema Istoku i pratiti dešavanja, ali ni priča sa koronom nije završena – ističe Krešić dodajući da je Hrvatska u dvogodišnjem pandemijskom periodu bila turistički uspješnija od većine mediteranskih zemalja.

— Kakvi su bili izgledi na početku pandemije, hrvatski turizam je dobro prošao. Da li je

Je li plaža dopola puna ili dopola prazna? (Foto: Ivo Čagalj/PIXSELL)

to bio rezultat dobro promišljene, sustavne turističke politike ili spleta sretnih okolnosti, to je drugo pitanje. U odnosu na konkurenciju svakako smo imali komparativne prednosti. Hrvatska je prije svega auto-destinacija s vrlo dobro razvijenim cestovnim putovima koji su za vrijeme pandemije bili preporučljiviji i jednostavniji. Za razliku od nas, Turska i Grčka koje su nam konkurencija zasnivaju se prije svega na avio-prijevozu. No baš s obzirom na to da većina naših gostiju dolazi cestovnim putom, pred nama bi mogla biti rizična sezona zbog enormnih poskupljenja cijena goriva u Europi. Znamo jako dobro da nije svejedno je li gorivo euro ili dva eura. Sad kad razgovaramo s našim stalnim gostima, uglavnom se žale da im je putovanje automobilom poskupjelo za 200–300 eura. To više nisu male razlike u cijeni, na duljini putovanja će se nastojati štedjeti. Ograničavat će se putovanje i birati najbliže rute do mora – navodi Krešić, ističući da bi iz prethodnog dvogodišnjeg kriznog iskustva mogli izvući pouke i za nove krizne izazove pod geopolitičkim utjecajem.

— Trebali bi osnažiti domaće tržište kao i potražnju iz zemalja u okruženju koje su u kriznim pandemijskim situacijama održavale naš turizam. U ovogodišnjim uvjetima pandemije i rata u Ukrajini opet je izvjesnije da će nam doći gosti iz bližih zemalja nego oni iz preoceanskih, pa čak i udaljenijih europskih zemalja. U neizvjesnim, nesigurnim vremenima, ljudi se teško odlučuju za putovanje u daleke destinacije. To je jednostavno psihologija čovjeka. Za Europljane, Hrvatska naravno nije blizu ukrajinskog ratišta, ali za nekog tko gleda iz malo dalje perspektive, preoceanske, mi smo itekako blizu Ukrajine. Dugi niz godina, u nekim normalnim vremenima, u našoj turističkoj ponudi i planovima bili smo fokusirani upravo na te udaljene, preoceanske zemlje. Uslijed ograničenosti kretanja zbog pandemije, ali sada i ukrajinskog rata, upitan je oporavak našeg preoceanskog tržišta, prije svega naših gostiju iz SAD-a i Južne Koreje koji su nam donosili dobre rezultate u predpandemijskom periodu – objašnjava Krešić.

Predsjednik Odbora za turizam pri Primorsko-goranskoj županiji NEDO PINEZIĆ napominje da je sve do ruske invazije na Ukrajinu bukiranost naših turističkih ponuda bila na razini rekordne 2019. — Nakon ruske invazije booking je stao. Svim sigurno da će na Mediteranu ove sezone biti žestoka turistička utakmica. Moramo priznati da je hrvatski turizam u protekle dvije godine pokazao veliku otpornost i žilavost na šokove vremena u kojem živimo. Svijet se promijenio od naše rekordne 2019. Nema povratka na staro i mi se moramo prilagoditi. Nove su situacije u geopolitičkom i ekonomskom smislu. Prije ruske invazije svi pokazatelji avio-prometa bili su dobri. Zatvaranje neba iznad Ukrajine i 100 km u dubinu okolnih zemalja, suspendiranje prometa sa Rusijom i promjene koridora prema Bliskom i Dalekom istoku zakomplicirali su situaciju i izazvali dodatno poskupljenje avio-prijevoza – navodi Pinezić, dodajući da su daleka tržišta poput kineskog, australskog i novozelandskog zastala s rezervacijama.

— Turisti iz tih zemalja kad dolaze u Europu nastoje obići što više zemalja, a sadašnje geopolitičke okolnosti nisu im naklonjene. Očito ih ove godine nećemo sretati na europskim destinacijama, pa ni na Jadranu. Vjerojatno čekaju razvoj situacije. Gledajući s drugih kontinenata, Hrvatska je blizu novom europskom ratištu. Amerikanci vole dolaziti u Europu, ali zbog udaljenosti od ukrajinskog ratišta najviše će profitirati Španjolska i Portugal, a najmanje Turska i Grčka – analizira Pinezić. On smatra i da se hrvatski turizam na osnovu iskustva iz pret-

S obzirom na to da većina naših gostiju dolazi cestovnim putom, pred nama bi mogla biti rizična sezona zbog enormnih poskupljenja cijena goriva u Europi. Znamo jako dobro da nije svejedno je li gorivo euro ili dva eura, upozorava Damir Krešić

Damir Krešić (Foto: Tomislav Miletić/PIXSELL)

hodne dvije krizne godine mora okrenuti tradicionalnim tržištima: domaćim turistima i turistima iz susjednih zemalja.

— Naše domaće tržište pokazalo je ogromni potencijal u godinama korone. Domaći turizam činio je značajan udio od oko 15 posto u ukupnom prometu, a u nekim sredinama iznosio je čak 20 posto, što je izuzetno važno. Inače je domaći turizam u ukupnom turističkom prometu sudjelovao s osam ili deset posto godišnje. Domaće tržište u vrijeme cvjetanja našeg turizma prema tržištima zapadnoeuropskih ili preoceanskih zemalja sustavno smo godinama zanemarivali. Kako je turizam vrlo značajna stavka u našem proračunu, ali i zbog oštrog turističke konkurencije ove godine, potrebno je da država provede niz stimulirajućih mjera za domaći promet – poručuje Pinezić, apelirajući da se za domaće putnike u predsezoni i posezoni omoguće niže cijene cestarine kao i troškova javnog prometa, kako na kopnu, tako i na moru.

Nedo Pinezić (Foto: Goran Kovačić/PIXSELL)

— Domaćim turistima cijena goriva i cestarina čini više od 50 posto cijene kraćeg odmora na Jadranu. Lančana reakcija ovogodišnjih poskupljenja neće zaobići ni Jadran. Pitanje je do koje će granice tržište to izdržati i kakav će to biti hod po žici ukoliko se ne sprovedu potrebne stimulirajuće mjere. Turistički sektor mora proći nastupajuću tranziciju u proizvodnom i energetskom smislu. Moramo implementirati nove tehnologije jer svjedočimo povećanju ulaza električnih vozila iz zapadnih zemalja. Ostaje pitanje koliko je naš turistički sektor, od hotela do obiteljskih apartmana, spreman osigurati punjenje električnih automobila. Od naše brzine prilagođavanja ovisi dobivamo li nove turističke bitke i po kojoj cijeni – ističe Pinezić navodeći da se otvaraju nove prilike koje bi donijele isplativost proizvodnje brojnih poljoprivrednih kultura u Hrvatskoj jer, kako kaže, najbolje prodan krumpir je onaj koji je prodan u obroku.

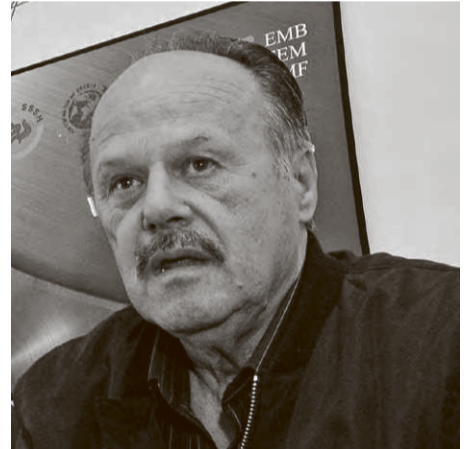
Prilike za prilagođavanje novim turističkim postavkama hrvatski turizam će imati ubrzo, već za predstojeće uskršnje praznike. Treći uzastopni ispit atraktivnosti ponude, snalažljivosti i otvorenosti predsjednik Sindikata turizma i usluga Hrvatske EDUARD ANDRIĆ nastoji dočekati pozitivno jer, kako kaže, nema turizma bez optimizma.

— Ulazimo u zaista neizvjesnu sezonu. S obzirom na udio turizma u našem proračunu, bitno je da odradimo sezonu. U ovim nesigurnim vremenima riskantno je mjesecima prije rezervirati i uplatiti organizirano putovanje putem agencija. Ne znamo kakav će biti razvoj situacije za dvatri mjeseca, sve su karte na stolu. Naučili smo da se način rezerviranja i smještaja u glavnoj sezoni jako promijenio, odluka o putovanju donosila se zaista u zadnji trenutak. Pred nama je Uskrs koji više sam po sebi nije indikator uspješnosti glavne turističke sezone. Čak i svibanj je neizvjestan. Tek lipanj može nagovijestiti kakav će biti trend – govori Andrić, zaključujući da se predsezona i glavna sezona ne mogu više dovoditi u korelaciju.

— Znam za dosta hotela u kojima je otkazan četvrti mjesec od strane agencija. Očito ljudi čekaju da vide razvoj situacije s ratom u Ukrajini. Štete će biti jer Rusi su bili naši najbolji potrošači po restoranima, najveće su napojnice ostavljali turističkim radnicima. Česi, Slovaci, Poljaci i Mađari su i za vrijeme našeg rata činili značajan postotak naših gostiju. Njima je Jadran svetinja i vjerujem da će doći – smatra Andrić, napominjući da će zbog posljednjih poskupljenja biti zabilježen pad domaćih turista.

— Najnovije cijene su veliki udarac za naš budžet. Očekujemo više cijene u privatnom smještaju, obiteljskim apartmanima. Hoteli neće dizati cijene jer su ih s agencijama morali regulirati u studenom za narednu godinu. Uvijek će manji postotak naših građana moći sebi priuštiti odmor i pored svih poskupljenja, ali naša srednja klasa, u koju spada većina građana Hrvatske, neće vidjeti naš divni Jadran.

Znam za dosta hotela u kojima je otkazan četvrti mjesec od strane agencija. Očito ljudi čekaju da vide razvoj situacije s ratom u Ukrajini. Štete će biti jer Rusi su bili naši najbolji potrošači po restoranima, najveće su napojnice ostavljali, govori Eduard Andrić

Eduard Andrić (Foto: Ivica Galović/PIXSELL)

O trendu papreno skupog Jadrana predsjednik Saveza samostalnih sindikata Hrvatske MLADEN NOVOSSEL kaže da je pomno građen dugi niz godina bez adekvatne reakcije i stimulirajućih mjera hrvatske države, koje bi ipak omogućile da hrvatski Jadran bude dostupan i hrvatskom čovjeku.

— Nažalost, prije pandemije hrvatski turizam bio je orijentiran na vanjske goste, cijene naših turističkih destinacija bile su krojene za strance. Pet dana odmora na Jadranu je nedostupna, nedosanjana želja za većinu hrvatskih građana koji primaju ispodprosječne plaće. Svako novo dizanje cijena energenata i lančana reakcija čitavog niza poskupljenja čine Jadran sve daljim i daljim od našeg čovjeka – podsjeća Novosel i dodaje da su za vrijeme pandemije, kada stranih gostiju dubokog džepa nije bilo, na Jadranu i domaći gosti bili dragocjeni za spašavanje turizma.

— Tad, u tim kritičnim danima za hrvatski turizam, mogli su se ponuditi atraktivni i prihvatljivi paketi za našeg građanina koji eto, do 2020. godine sa svojim budžetom nije imao što tražiti na Jadranu. Ako nam se i ove godine zbog geopolitičkih razloga smanji broj stranih gostiju, hrvatski turizam opet će vapiti za domaćim turistima. Samo da se ne desi licemjerje kao prošle godine, kad su zbog većih, iznenadnih dolazaka stranih gostiju, privatni iznajmljivači preko noći digli cijene noćenja, pa čak pod raznim izgovorima otkazivali zakazane aranžmane domaćim gostima. To taktiziranje i nepoštivanje domaćeg gosta nije korektno niti je dobra reklama za hrvatski turizam – upozorava Novosel. ■

INTERNACIONALA

Primirje
u Etiopiji

Medijski prostor ispunjen je ratom u Ukrajini pa je neprimijećeno prošla vijest o primirju u mnogo krvavijem ratu. U Etiopiji su ubijeni deseci hiljada civila, a stradalo je do pola miliona ljudi

UMEDIJSKOM prostoru zakrčenom vijestima i dezinformacijama o ratu u Ukrajini gotovo je sasvim neprimijećeno prošla jedna načelno dobra vijest – ona o uspostavi primirja u Etiopiji. U toj zemlji već godinu i pol traje krvavi rat između vlade i lokalnih vlasti u regiji Tigray, kojem su se u međuvremenu priključili i mnogi drugi domaći i strani akteri. Od novembra 2020. do decembra 2021. ubijeni su deseci hiljada civila, a u humanitarnoj katastrofi koju je proizveo rat te od gladi i bolesti prema nekim su procjenama stradale stotine hiljada, pa i do pola miliona ljudi. Pristanak obje strane na primirje, koje je proglašeno početkom ovog tjedna iako se intenzitet sukoba znatno smanjio i ranije, pravdan je upravo potrebom da se hitno omogući dostava humanitarne pomoći. Ona se ne mora osigurati samo onima na rubu gladi u ratom zahvaćenim područjima, nego i izbjeglicama razmještenima diljem Etiopije i susjednih zemalja, a čiji se broj procjenjuje na od dva do pet miliona.

Gradanski rat u Etiopiji započeo je kao politički sukob između dvije frakcije vladajuće koalicije oko raspodjele ovlasti, ali je brzo prerastao u krvavi rat uz etničko čišćenje i masovne pokolje civila zbog 'krivog' porijekla. Od kraja hladnog rata Etiopijom je vladala široka koalicija regionalnih pokreta pod vodstvom Tigrajske narodnooslobodilačke fronte. Temeljni mehanizam njihove vladavine bila je decentralizacija zemlje, pri čemu je svaka etnička grupa trebala dobiti svoj teritorij. Nijedan od više desetina naroda koji žive u Etiopiji ne prelazi 35 posto od ukupnog stanovništva (toliko je Oromoa, dok je sljedećih po brojnosti Ahmaraca oko 27 posto). Nakon niza protesta protiv autoritarne vladavine 'regionalista', na čelo vladajuće koalicije došao je 2018. četrdesetogodišnji ABIJ AHMED. Doživljavan kao veliko osvježenje, Abij je zaradio svjetsku slavu

i Nobelovu nagradu za mir kada je 2019. sklopio mir sa susjednom Eritrejom nakon dvadesetogodišnjeg uglavnom hladnog rata. Svega godinu kasnije Abij je započeo novi, znatno krvaviji rat protiv vlastitog stanovništva, koji je naposljetku u osnovi izgubio. Jedna od Abijevih velikih reformi trebala je biti i centralizacija zemlje. To ga je dovelo u neizbježan sukob s tigrajskim pokretom kojem je oduzeo primat u političkom životu zemlje. Tigrajci čine svega šest posto stanovnika Etiopije, u kojoj prema procjenama danas živi oko 115 miliona ljudi. No gubitak dominacije u Etiopiji nije doveo u pitanje kontrolu koju Tigrajska narodnooslobodilačka fronta drži nad matičnom regijom. Namjerno provokativni potezi obiju strana doveli su naposljetku krajem 2020. do oružanog sukoba koji su one, po svemu sudeći, željele.

Na početku je sve naizgled išlo dobro za Abija. Zajedno sa svojim bivšim neprijateljima i novim saveznicima, vlastima Eritreje, te uz pomoć protutigrajski orijentiranih paravojsnih postrojbi, etiopska vojska je osvojila tigrajski glavni grad Mekele za manje od mjesec dana i postavila 'privremenu' regionalnu vladu. To je, međutim, samo označilo početak tigrajske gerilske kampanje i još prljavije faze rata tokom koje je počinjeno više desetaka etnički motiviranih masovnih zločina. U iznenađujućem preokretu, tigrajski gerilci su do sredine 2021. gotovo potpuno vratili kontrolu nad regijom i započeli ofenzivu prema petsto kilometara udaljenom glavnom gradu Adis Abebi. Iako se ozbiljno spekuliralo o mogućnosti pada glavnog grada, centralne vlasti su naposljetku upotrebom skupe vojne tehnike, osobito avijacije te dronova iz Turske i Ujedinjenih Arapskih Emirata uspjele zaustaviti ofenzivu i natjerati Tigrajce u povlačenje. U međuvremenu je sukob u Tigraju rasplamsao još jedan rat – onaj između centralnih vlasti i pobunjenika u najvećoj etiopskoj regiji Oromiji. Nakon nedavnog proglašenja primirja, zaraćene strane su načelno na pozicijama kao prije rata – Abij je još na vlasti, ali Tigrajska narodnooslobodilačka fronta kontrolira 'svoju' regiju. Ubijene i umrle nitko ne može vratiti, a materijalnu štetu i gubitak povjere-

nja ne samo između političara nego i naroda Etiopije bit će teško nadoknaditi.

■ Nikola Vukobratović

Otapanjem
do katastrofe

LEDENA polica veličine Rima potpuno se urušila na istočnoj Antarktici tijekom nekoliko dana rekordno visokih temperatura sredinom ožujka, pokazuju novi satelitski podaci. Police leda su debele ledene platforme pričvršćene za kopno, produžeci ledenih ploča koje plutaju nad oceanom. Bez njih led brže teče u ocean, što rezultira porastom razine mora. CATHERINE COLELLO WALKER, znanstvenica iz NASA-e i Oceanografskog instituta Woods Hole, za britanski list The Guardian prošlog je tjedna rekla da je, iako je ledena polica nazvana Conger bila relativno mala, 'to jedan od najznačajnijih kolapsa bilo gdje na Antarktici od ranih 2000-ih, kada se raspala ledena polica Larsen B'. Toplinski val na Arktiku i kolaps ledene police Conger na Antarktici jasno ukazuju na ubrzanje klimatske krize, a meteorološke postaje u blizini oba pola mjere za te krajeve zastrašujuće visoke temperature. Na krajnjem sjeveru planeta izmjereno je 30 Celzijevih stupnjeva više no što je prosjek za ovo doba godine, dok je na Antarktici izmjereno -11,8 Celzija, odnosno čak 40 stupnjeva više nego što bi bilo normalno. Iako je sa svojih 1.200 kvadratnih kilometara ledena polica Conger premalena da bi izazvala značajan porast razine mora, njezin kolaps je još jedan dokaz rastuće nestabilnosti. Ne radi se ovdje, doduše, o dokazivanju globalnog zatopljenja (takvih je dokaza već pregršt), nego o gomilanju i intenziviranju događaja koji bi mogli nepovratno ugroziti opstanak ljudi na Zemlji.

Kod urušavanja ledene police Conger znanstvenike i znanstvenice primarno brine to što cijela istočna Antarktika nije stabilna koliko se prethodno mislilo. Ako se smrznuta voda na istočnoj Antarktici otopi, to bi moglo podići razinu mora za više od 50 metara. Radi se o pet puta većoj količini leda nego na zapadnoj plohi Antarktike, kojoj se inače posvećuje veća pažnja zbog njene posebne ranjivosti. HELEN AMANDA FRICKER, doravnateljica Polarnog centra Scripps na kalifornijskom sveučilištu San Diego, poručila je da istraživači moraju više vremena posvetiti promatranju istočnog dijela kontinenta. Neumoljivoj katastrofi pridonose i najnoviji vremenski obrasci, kojima se nastavlja niz prošlogodišnjih alarmantnih toplinskih valova. Ponajviše se to vidi na sjeverozapadu američkog Pacifika, gdje su prethodni rekordi srušeni za nekoliko stupnjeva, a temperature su se popele blizu 50 stupnjeva. Međuvladin panel o klimatskim promjenama (IPCC) navodi kako je pola svjetske populacije već sada vrlo ranjivo zbog posljedica klimatske krize, pa je više nego jasno da su drastične promjene sustava u kojem živimo imperativ. Svjetski politički i ekonomski sustavi naprosto nisu izgrađeni da bi očuvali Zemlju. Kao takve ih tek treba graditi, i to brzo.

■ Ivana Perić

KRATKO I JASNO
Prioritet je
smena režima

Kako ocenjujete dosadašnju kampanju za izbore 3. aprila i koliko je ona pod uticajem dešavanja u Ukrajini?

Dešavanja u Ukrajini jesu značajno uticala na tok kampanje, a ALEKSANDAR VUČIĆ je, nažalost, iskoristio situaciju kako bi podstakao paniku i još jednom izvršio nepotrebnu polarizaciju društva, sa ciljem da sebe pokaže kao navodnog garanta stabilnosti. Međutim, upravo nam sadašnja situacija pokazuje nekoliko problema na koje ukazujemo sve vreme, a to je da skriveni i tajni ugovori nisu i ne mogu biti u javnom interesu, da ne može biti interes Srbije da energetski zavisi od jedne zemlje, bilo da se radi o Rusiji ili bilo kojoj drugoj zemlji. Takođe, da se o upravljanju prirodnim resursima mora voditi otvoren i demokratski dijalog, da se moraju koristiti za potrebe građana i čuvati, a ne da služe za brzinsku ekstrakciju, bez poštovanja pravila zaštite životne sredine.

Odakle toliko desničarskih pa i profašističkih stranaka na izborima?

To je gotovo redovan pristup SNS-a u upravljanju i simuliranju političkog života u Srbiji, tako postoje razne opskurne desničarske organizacije i partije, od Zavetnika, radikala, Levijatana, MIŠE VACIĆA i sličnih, kako bi po potrebi za njih glumili lažnu opozicionu ekstremnu desnicu i time, između ostalog, doprineli normalizaciji nasilja u Srbiji. Uzmiemo samo poslednji primer da se radi o jasnoj podršci barem dela državnog aparata, kada je Upravni sud dozvolio učešće na izborima takozvanom Ruskom manjinskom savezu, čiji je nosilac liste jedan od osnivača Levijatana, a prethodno su Republička izborna komisija i Gradska izborna komisija ispravno odlučile da ne odobre status manjinske liste ovom akteru. Potpisi su falsifikovani, ali im je dozvoljeno da učestvuju na izborima.

Šta bi bio zadovoljavajući rezultat levo-zelene koalicije?

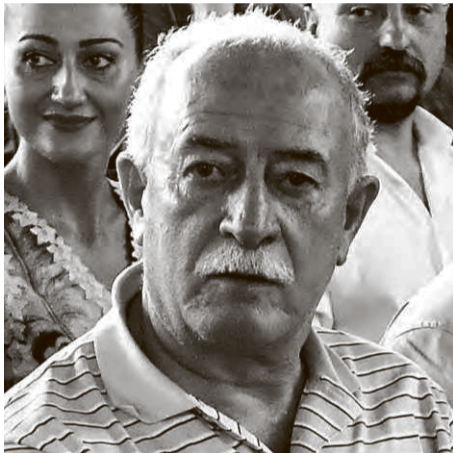
Zadovoljavajući rezultat i prvi prioritet jeste smena režima, zaustavljanje politike uništavanja institucija i zloupotrebe javnih resursa. To je moguće. I to je ono što moramo da uradimo. Za to postoji velika šansa, pogotovo u Beogradu. U tome ćemo saradivati sa drugim predstavnicima iskrenih opozicionih političkih aktera. To smo jasno nagovestili i kada smo ponudili opoziciji sporazum u kojem smo jasno naznačili da se do smene može doći putem više programskih kolona, zajedničkom kontrolom izbora i mobilizacijom što većeg broja birača.

■ Dejan Kožul

Obitelj u izbjegličkom logoru u gradu Dese, središnja Etiopija (Foto: Tiksa Negeri/Reuters)

Ratni zločinci – izborni aduti

Šestorica ratnih zločinaca podržavaju vladajuću koaliciju, a stranke, s izuzetkom liste Moramo i SDA Sandžaka, složno negiraju genocid u Srebrenici

OTKAKO SE VOJISLAV Šešelj 2014. vratio u politički život, nakon višegodišnjeg boravka u haškom kazamatu, za ratne zločince otvorena su vrata pojedinih stranaka, naročito režimskih i nacionalističkih, pa i institucija, uključujući i onu zakonodavnu – Skupštinu Srbije, u koju je Šešelj nakon povratka izabran. Vraćali su se i drugi nakon odsluženih kazni, poput VLADIMIRA LAZAREVIĆA, VESELINA Šljivančanina i NIKOLE Šainovića, a na prošlim izborima u junu 2020. prvi put su konkretnije ‘upregnuti’. Imati na listi osuđenog ratnog zločinca ili nekog ko se dovodi u vezu sa zločinima, ili ga barem spomenuti kao nekog ko podržava vašu političku opciju, bila je stvar prestiža – opet, naročito što se tiče vladajućih. Tako je i u vreme aktuelne

predizborne kampanje za izbore 3. aprila, o čemu je beogradska kancelarija Inicijative mladih za ljudska prava napravila izveštaj ‘Odnos prema ratnim zločinima u izbornoj kampanji 2022. godine’.

Kao ključno navode da je Vojislav Šešelj prvi na listi SRS-a, da je šest osuđenih ratnih zločinaca (Šešelj, Lazarević, Šljivančanin, Šainović, DRAGAN VASILJKOVIĆ, VINKO PANDUREVIĆ) podržalo liste i kandidate vladajuće koalicije SNS-SPS i da se pojedini kandidati dovođe u vezu sa zločinima, poput BOŽIDARA DELIĆA, kandidata desne opozicione liste ‘Dr Miloš Jovanović – Nada za Srbiju’, protiv kojeg postoje i krivične prijave za zločine na Kosovu. MOMIR STOJANOVIĆ, koji je učestvovao u planiranju operacije ‘Reka’ u kojoj je ubijeno oko 350 albanskih civila, podržao je predsedničku kandidaturu ZDRAVKA PONOŠA, kandidata ujedinjene opozicije.

Veselin Šljivančanin i Nikola Šainović: ugledni ljudi SNS-a i SPS-a (Foto: Srđan Ilić/Antonio Ahel/PIXSELL)

Problem je i odnos prema slavljenju ratnih zločinaca. Ponoš je opisao RATKA MLADIĆA kao ‘tragičnu ličnost’ koja je ‘uprkos zločinima učinila neke briljantne stvari’, a ostali ga čak i slave. Gotovo potpuno jedinstvo je postignuto u negiranju genocida u Srebrenici. Tek se, navodi se, predstavnik liste Moramo RADOMIR LAZOVIĆ odredio prema genocidu, pozvavši se na skupštinsku deklaraciju i na presude međunarodnih sudova, navodeći da je država Srbija priznala genocid u Srebrenici. Lista SDA Sandžak je jedina koja je tokom kampanje pozvala na usvajanje nove rezolucije o osudi genocida u Srebrenici. MARKO MILOSAVLJEVIĆ iz Inicijative smatra da je to zato što vladajuća koalicija i većina opozicije ne žele da naprave jasan otklon od politike SLOBODANA MILOŠEVIĆA, ‘a jezgro te politike jesu zločini od genocida u Srebrenici, prisilnih mobilizacija izbeglica iz Oluje do ubistva mladića iz kafica ‘Panda’ iz Peći i gardista 2004. godine’.

— Razlog takođe vidim u želji da se populistički vlada građanima Srbije, koje ove stranke vide kao zbir tela u etničkom ključu, a ne ljude koji će kontrolisati demokratske ustanove i pozivati ih na odgovornost. Ne mogu se smeniti Miloševićevi naslednici na poricanju zločina njegovog režima – istiće Milosavljević.

Uzevši u obzir starost ratnih zločinaca, ovo je možda i poslednja kampanja gde će aktivno učestvovati, ali ni naslednici ne obećavaju. Izveštaj sadrži i preporuke institucijama. Među najznačajnijima navodi se ona da se izmene Zakon o izboru narodnih poslanika i Zakon o izboru predsednika tako da se lica osuđena za teška krivična dela, uključujući ratne zločine, ne mogu kandidovati na izborima i da se sankcionišu oni koji negiraju žrtve. Ali kako da preporuke postanu više od toga?

— Tako što će recimo buduća beogradska vlast makar ukloniti murale i grafite posvećene Mladiću i simbolično pokazati da ne toleriše slavljenje zločinaca u javnom prostoru – odgovara Milosavljević.

Aktuelna vlast se hvali da je utrošila milion eura u čišćenje grafita, među kojima nisu murali i grafiti podrške Mladiću, dok je Fond za humanitarno pravo ocenio da se ministar unutrašnjih poslova Srbije ALEKSANDAR VULIN ‘kontinuirano’ pojavljuje u društvu osoba osuđenih za ratne zločine. Navode da se na Dan opštine Srebrenica 11. marta nalazio u društvu SAŠE CVJETANA, pripadnika nekadašnje paravojne jedinice ‘Škorpioni’, koji je osuđen na 20 godina zatvora zbog ratnih zločina na Kosovu.

■ Dejan Kožul

(Foto: US Department of State)

nekim osvrtima naziva ratnom zločinkom, u drugima se naglašava njezin ugled u Bosni i Hercegovini te na Kosovu, a u onima hladnije napisanima činjenica da je bila prva žena koja je obnašala dužnost državne tajnice Sjedinjenih Država. Albright je rođena 1937. u Pragu kao MARIE JANA KORBELOVÁ, a obitelj je pred nacizmom izbjegla prvo u Švicarsku, a potom u London. Nakon rata vratili su se u Čehoslovačku, no onda su 1948. ponovno otišli, ovog puta u Ameriku gdje joj je otac kao protivnik komunističkih vlasti dobio azil i posao na fakultetu. Albright je tek u odrasloj dobi saznala da je židovskog porijekla, iako joj je u holokaustu stradalo 26 članova rodbine. Politologiju je studirala na elitnom ženskom koledžu Wellesley u drugoj polovici 1950-ih, kada je dobila i američko državljanstvo. U vrijeme dok je radila u listu Denver Post upoznala je medijskog mogula JOSEPHA ALBRIGHTA, za kojeg se i udala.

Nakon što je doktorirala međunarodne odnose na Sveučilištu Columbia, gdje joj je predavao utjecajni poljsko-američki diplomat i politolog ZBIGNIEW BRZEZINSKI, uz njegovu pomoć odradila je nekoliko poslova u predsjedničkoj administraciji JIMMYJA CARTERA. Nakon dolaska na vlast RONALDA REAGANA predavala je na Sveučilištu Georgetown, da bi je 1992. BILL CLINTON imenovao američkom veleposlanicom pri Ujedinjenim narodima. Iz toga doba datira njezina izjava na televiziji NBC, kada ju je novinar upitao da prokomentira navod kako je pola milijuna djece u Iraku umrlo uslijed američkih sankcija nametnutih toj zemlji nakon Zaljevskog rata. Na pitanje ‘je li se to isplatilo’, Albright je uzvratila da je to ‘teško pitanje, ali je bilo vrijedno’, a ova izjava zapečatila je njezin imidž vanjskopolitičkog jastreba. Državna tajnica Albright je postala 1997. i u to vrijeme promovirala širenje NATO saveza na zemlje istočne Evrope, a nakon dolaska na vlast GEORGEA BUSHA mlađeg osnovala je konzultantsku i investicijsku tvrtku i surađivala s nekima od najvećih američkih korporacija. Podržala je obje predsjedničke kampanje HILLARY CLINTON, izjavivši 2016. da ‘u paklu postoji posebno mjesto za žene koje ne pomažu drugim ženama’. No najznačajnija epizoda u njezinoj karijeri odnosi se na zagovaranje asertivnije uloge američke administracije u ratu u bivšoj Jugoslaviji. Albright je 1994. posjetila opkoljeno Sarajevo, a pet godina kasnije doprinijela odluci o vojnoj intervenciji u Jugoslaviji. Nakon smrti, kosovski premijer ALBIN KURTI nazvao ju je ‘velikom prijateljicom i partnericom Kosova’, a član predsjedništva BiH Željko KOMŠIĆ ‘velikom prijateljicom Bosne i Hercegovine i drugih zemalja zapadnog Balkana’.

■ Tena Erceg

PERSONA NON CROATA

Foto: Wikimedia Commons/
Festival Sensacional

Brazilska drag kraljica i LGBT aktivist PABLO VITTAR na jednom od najvećih muzičkih festivala u zemlji Lollapalooza skandirao je ‘Odlazi, Bolsonaro!’ te uplesao u publiku držeći crveni ručnik s likom bivšeg ljevičarskog predsjednika LUIZA INÁCIA LULE DA SILVE. Autoritarnog desničara JAIRA BOLSONARA izvrijedale su brojne zvijezde na festivalu, zbog čega je njegova Liberalna stranka zatražila zabranu ‘ljevičarske propagande’, s čim se složio vrhovni izborni sud. Prema anketama, na listopadskim izborima trebao bi pobijediti Lula.

■ J. B.

Zločinka ili prijateljica

MADELEINE ALBRIGHT, američka državna tajnica u administraciji BILLA CLINTONA, umrla je 23. ožujka u 84. godini, a njezin odlazak popraćen je različitim, pa i dijametralno suprotnim komentarima. Dok se Albright u

DIMITRIJE BIRAČ Trockijeva analiza fašizma anticipirala je događaje

Dvije i pol godine prije dolaska Hitlera na vlast Trocki piše da krizna situacija može približiti sitnu buržoaziju krupnoj. Sitna buržoazija služi kao bat koji probija, ima jedan jedini cilj – da se likvidiraju natruhe radničke demokracije. Kasnije njemačke radnike upozorava da dođe li fašizam na vlast, pregazit će njihove lubanje i kralježnice kao strašan tenk

NAŠ sugovornik DIMITRIJE BIRAČ zaposlen je u Arhivu Srba u Hrvatskoj gdje, između ostalog, sprema doktorat o razlozima dezintegracije Jugoslavije. Brošura LAV TROCKI 'O usponu nacizma', koju je priredio, izašla je kao prilog Ljetopisu SKD-a Prosvjeta za 2021. godinu. Njen izlazak povod je ovom razgovoru.

Nećemo opširno prepričavati biografiju Lava Trockog, pod pretpostavkom da su osnovne stvari čitaocima poznate. Samo

nekoliko natuknica o prijelomnim trenucima prije njegova prisilnog egzila iz SSSR-a.

Lav Trocki je poznati ruski komunist, član boljševičke partije. Rođen je 1879. godine. Bitno je da je on već nakon 1905. napisao rad 'Dostignuća i perspektive', gdje je ustanovio da će iduća revolucija u Rusiji vjerojatno biti socijalistička, da je ruska buržoazija preslaba da izvrši revoluciju i da će to morati napraviti radnički pokret pod vodstvom partije, da će sovjeti biti ta privremena institucija koja će se razvijati. Na to polazište LENJIN je došao 1917. u svojim 'Aprilskim tezama' i tu počinje njihova uža suradnja. Iako je bio prvi čovjek revolucije i Lenjinov glavni suradnik, nakon Lenjinove smrti poražen je u unutarpartijskim borbama te je 1927. protjeran iz zemlje.

O cik-cak politici

Slijedi razdoblje rada iz egzila.

Tek nekoliko zemalja htjelo ga je propustiti. Morao je potpisivati razne sporazume da se neće miješati u njihova unutrašnja pitanja. Na kraju je završio u Meksiku, gdje ga je likvidirao STALJINOV agent. Na situaciju progona, a sa sobom je uzeo svoju arhivu, reagirao je jačom autorskom aktivnošću. Prvi smjer je revolucionaran. Zna da ima sljedbenike s kojima treba komunicirati. Piše znanstvene analize, polemike i polemičke spise u kojima analizira situaciju u Sovjetskom Savezu i tendencije u radničkom pokretu. Imao je čitav niz spisa o vojnoj politici i o

usponu fašizma. U fokus mu krajem 1920-ih dolazi to što se događa u Njemačkoj, pojava HITLERA i nacističkog pokreta. Treba imati na umu da ove analize pravi na temelju informacija koje dobiva sa zakašnjenjem jer je u egzilu. Kao i to da početkom 1930-ih piše svoje remek-djelo, 'Historiju ruske revolucije'. Nakon toga piše druge poznate knjige, pa i 'Izdanu revoluciju', što je bilanca onoga što se događa u SSSR-u.

'O usponu nacizma' izbor je iz veće cjeline. Čime ste se vodili pri odabiru članaka?

S njegovim spisima upoznao sam se prije desetak godina, kad sam počeo ulaziti u tematiku povijesti revolucija i pitanja o nacizmu. Htio sam pokazati da je njegova analiza fašizma, odnosno nacizma najprognicijevija u 20. stoljeću. Riječ je o odličnoj primjeni materijalističke metode na društvena pitanja. To je također odlična primjena klasne analize, s minimalnim fokusom na naciju i rasu. Njegova metoda isključivo je vezana uz političke procese, on ne piše u kabinetu, nego s odlučnim ciljem da proдре u njemačku radničku klasu i njeno rukovodstvo, da utječe na trenutnu politiku Kominterne. Politička analiza mora biti takva da uspijeva anticipirati određene tendencije u društvu, da bi se moglo djelovati. Ovdje se vidi da njegova analiza vrlo efikasno anticipira događaje. On ne piše post festum, već kad se stvari događaju. Biro sam članke koji će, po mom sudu, pokazati te kriterije, imajući na umu da imam ograničen prostor.

Trocki prati nastanak fašizma, ako ne od početka, onda od trenutka kad počinje imati aspiracije da preuzme vlast. Prvi tekst je i naslovni, 'O usponu nacizma'.

Trocki piše o tri klase u društvu. Navodi ih kao radnike, sitnu buržoaziju-malograđanstvo i krupnu buržoaziju. Unutar sukoba rada i kapitala uvijek se vodi presudna bitka oko dinamike u kojoj sitna buržoazija nema svoju neovisnu politiku. To je onaj dio ukupne klasne strukture društva koji samog sebe eksploatira, vidi državu kao s jedne strane pomoć, zbog širenja poslova, a s druge kao nešto što joj odmaže, zbog prevelikih davanja ili poreznog presinga. Na taj način oni su u proturječnoj situaciji. Ako su uspješni, prelaze u klasu iznad i unajmljuju druge radnike. Obrnuto, ako propadnu, oni se proletariziraju. To variranje utječe i na njihovu svijest. Ponukan iskustvom 1917., kad je KORNJILOVLJEVA pobuna prijetila ruskoj revoluciji, Trocki zaključuje: sukob u ovoj epohi, u ovom kontekstu, ovisi o njemačkoj radničkoj klasi i njemačkoj buržoaziji. Ova je u krizi, situacija je nepovoljna po nju i ona traži izlaz. Tko od te dvije klase pridobije sitnu buržoaziju, taj pobjeđuje. Da bi to bila radnička klasa, ona mora imati čvrstu organizaciju koja ima svoj put i ispravnu teoriju, verificiranu u realnosti. Poanta je da u kriznim momentima, kad sitna buržoazija ne zna što bi, a i sama ima aspiracije da povede stvari, ako bude previše kolebanja u radničkoj organizaciji, to će se prenijeti na sitnu buržoaziju i na taj način će je krupna buržoazija, krupni kapital, moći pridobiti. U

Lav Trocki O usponu nacizma

Priredio: Dimitrije Birač
Otišnuto iz Ljetopisa SKD Prosvjeta, sv. XXV, 2021.

tom smislu fašizam i sitna buržoazija predstavljaju prijetnju, jer krizna situacija može približiti sitnu buržoaziju krupnoj. Međutim, u kriznoj situaciji, u momentu raspadanja sistema, suspendira se demokratski poredak kao takav. Sitna buržoazija služi kao bat koji probija, ima jedan jedini cilj, a to je da se natruhe radničke demokracije, natruhe radničkih organizacija likvidiraju. Ovaj tekst pisan 1930., dobre dvije i pol godine prije dolaska Hitlera na vlast, objašnjava što treba napraviti Komunistička internacionala. U nešto kasnijem članku on upozorava njemačke radnike da dođe li fašizam na vlast, pregazit će njihove lubanje i kraljeznice kao strašan tenk. Zato nakon dolaska Hitlera na vlast Trocki proglašava smrt Komunističke internacionale.

Strovaljivanje u rat

Trocki se zalaže za ujedinjenu frontu i u tom smislu radi kritiku njemačke KP i Internacionala jer tvrdi da ona svojim kolebanjem, čas pozivanjem na direktnu akciju, čas defetizmom, zbunjuje radnike.

Za razliku od narodne fronte koju smo kasnije imali, on zagovara ujedinjenu frontu – savez ljevice, socijaldemokracije i radničkih partija, odnosno KP. To je najviše došlo do izražaja u trenucima kad Kominterna ide na teoriju socijal-fašizma, gdje objašnjava da je socijaldemokracija brat blizanac njemačkom nacizmu. Prvo su vjerovali da je Hitler prolazna pojava, a kad je došao na vlast, da slijedi prava revolucija jer su fašisti na vlasti. To se odražavalo i u svakodnevnim okolnostima jer su svi signali prema njemačkoj radničkoj klasi bili dvosmisleni. Čas ste s HINDENBURGOM, čas niste. Trocki to naziva cik-cak politikom, koju je već ranijih godina uočio kod Staljinovog rukovodstva. On je tu cik-cak politiku, da događaji u potpunosti upravljaju vama i da ste u stanju za 180 stupnjeva iz dana u dan preokrenuti svoju politiku, bez obzira na brojnost i razinu žrtve, zapravo vidio i kao jednu od osobina staljinizma. Situacija u Njemačkoj, posebno nakon propale Kineske revolucije, bila je samo još jedno polje događaja gdje su Staljin i Kominterna provodili tu cik-cak politiku, što je imalo smrtonosne posljedice. Trocki kaže da, nasuprot tome, treba surađivati jer je glavni cilj fašizma zatiranje radničke demokracije i radničkih organizacija. Pošto ste vi socijaldemokrati i borite se za radnike na svoj način, a mi na svoj, trebamo surađivati jer je to naš glavni neprijatelj. Nije glavni neprijatelj socijaldemokracija, zbog izdaje. Fašizam i radničke organizacije se međusobno isključuju. Gdje ima jednog, nema drugog. Opet daje za primjer Kornjilova, koji je ujedini protivnike socijalističke revolucije. Ta pobuna je suzbijena.

U kakvom odnosu stoje demokracija i fašizam, što je i naslov jednog članka?

Marksisti kažu da demokracija *in abstracto* ne postoji, već samo konkretna i klasna. Postoji radnička i buržoaska demokracija. Radničke organizacije, partije, sindikati, udruge, zadruga – to je vid radničke, buduće socijalističke demokracije. One moraju egzistirati u jednom društvu ako hoćemo da se u jednom trenutku dogodi socijalistička revolucija. Dok je buržoaske demokracije, dok stvari idu koliko-toliko normalno, ovo nekako koegzistira. Međutim, svojim usponom fašizam koristi buržoasku demokraciju da bi ukinuo radničku, a onda u krajnjoj liniji i samu buržoasku demokraciju. Tako da je uspon njemačkog nacizma likvidacija radničke demokracije i likvidacija radničkih organizacija.

Foto: Kristina Štedul Fabac/PIXSELL

Što bi bio njemački bonapartizam?

Njemački bonapartizam nije bonapartizam u usponu kapitalizma, već u njegovom opadanju. Marksisti su smatrali 20. stoljeće zadnjom fazom kapitalizma, onom imperijalističkom, kad će svjetski ratovi biti realnost i time okolnosti za revoluciju. Trocki kaže da je to što se događa u Njemačkoj bonapartizam u opadanju i da ima sasvim drugačije posljedice. On upozorava da postoji određeni bonapartistički element, uzdizanje između dviju klasa, nastupanje u službi arbitra, a ustvari u službi krupne buržoazije. Reći da je nešto fašizam je jedno, ali reći da je bonapartizam je drugo. Nikako ne možemo u danom tre-

nutku borbe stavljati znak jednakosti jer to zamagljuje daljnju analizu i političku akciju. Bonapartizam jest bio oko BRÜNINGA, HINDENBURGA, PAPENA, ali kad Hitler dolazi na vlast, to je otvorena čizma krupne buržoazije prema radničkoj demokraciji.

On čak piše o Hitleru kao pacifistu, s napomenom da njegova pisma treba znati analizirati.

Za razliku od drugih analitičara, Trocki je bio i lider epohalnog događaja. Bio je u visokoj politici gotovo jedno desetljeće. Političke procese analizirate drugačije kad ih gledate iznutra ili izvana. On prepoznaje da je otvoreno pismo koje je Hitler napisao von Papenu rudnik zlata za analizu Hitlerove politike. Poanta pisma je bila da se dodatno ne antagoniziraju njemački suparnici i da se u međuvremenu mora inzistirati na pacifizmu, dok to bude odgovaralo Njemačkoj. Shvatio je jednu bitnu istinu, da bi međunarodna diplomacija priznala pravo Njemačke na ponovno naoružavanje, Nijemci se prethodno trebaju ponovno naoružati. Pacifizam je promišljena politika koja će trajati dok se Njemačka ne naoruža. Datum nove evropske katastrofe bit će određen vremenom koje je potrebno Njemačkoj da se naoruža. 'Treat će nekoliko godina da se Evropa strovali u rat', napisao je Trocki 1933.

Nakon pakta Ribbentrop-Molotov, Trocki daje svoju analizu suradnje Hitlera i Staljina, koja je vrlo pesimistična u smislu da bi Staljinov sssr i Hitler mogli paktirati. Nije doživio Drugi svjetski

rat u cjelini jer ga je Staljin dao ubiti, pa ipak, nije li tu zaoštrio svoje disidentstvo preko mjere?

Trocki je još u oktobru 1938. rekao da staljinistička birokracija pokušava na sve načine zadržati Hitlera na nekoj sigurnosnoj razini, da ne bi došlo do napada. Iz tog straha ona radi razne poteze, a to je u krajnjoj liniji mogućnost približavanja Staljina Hitleru. To se i dogodilo nepunih godinu dana nakon te prognoze. On je mislio da će Hitler nadmudriti Staljina. Treba imati na umu da je dio Trockijevih tekstova pisan i s političko-propagandnog stajališta. No za njega nema dileme da Sovjetski Savez treba braniti.

Iz djela Trockog nastao je trockizam. Četvrta internacionala i danas postoji. Neke grupe na ljevici pozivaju se na njega kao svog učitelja. Može li se danas govoriti o trockistima kao političkom stavu koji je suvremen?

Trockisti su duže vrijeme bili marginalizirani. ERNEST MANDEL u jednom tekstu o trockizmu kaže da je to etiketa neprijatelja Trockog, dok je sam Trocki sebe nazivao boljševikom-lenjinistom. Što se tiče organizacijskih pitanja unutar radničke organizacije, partije itd., tu spisi Trockog nisu najvredniji. Puno značajniji su ovi koji govore o realnim procesima oko Ruske revolucije, nacizma, ekonomske debate 1920-ih, Kineske revolucije i niza drugih fenomena, posebno njegove teorije permanentne revolucije i nejednakog i kombiniranog razvoja. ■

Trocki je mislio da će Hitler nadmudriti Staljina. Treba imati na umu da je dio njegovih tekstova pisan i s političko-propagandnog stajališta. No za njega nema dileme da Sovjetski Savez treba braniti

Za promjene, bez promjena

Prema istraživanju Demostata, za 32 posto anketiranih građana dobra je i sadašnja vlast, 30 posto je za promjenu, a 38 posto uvjereno da su sve iste pa im je svejedno tko će biti na vlasti. 'Ne znači da će svi oni koji su nezadovoljni vlašću glasati za opoziciju', upozorio je sociolog Srećko Mihailović

U SRBIJI je u proteklih nekoliko mjeseci značajno porastao broj građana koji smatraju da bi promjena vlasti bila dobra za zemlju. No istovremeno se nije značajnije povećao broj građana koji će glasati za opozicijske stranke. Čak i dio onih koji imaju pozitivan stav prema promjeni vlasti najavljuju da će i na izborima u nedjelju glasati za vladajuće stranke.

Prethodno navedene tvrdnje temelje se na rezultatima istraživanja Demostata, koje je provedeno od 9. do 17. ožujka. A ti rezultati kažu da je za 32 posto anketiranih građana dobra i sadašnja vlast, 30 posto anketiranih smatra da bi bilo dobro da netko drugi bude na vlasti, a 38 posto uvjereno je da su sve vlasti iste pa im je svejedno tko će je obnašati. U istraživanju koje je Demostat proveo u prosincu prošle godine, takvih kojima je svejedno tko je na vlasti bilo je 49 posto, a promjenu vlasti priželjkivalo je 18 posto anketiranih. I tada je aktualna vlast bila dobra za 33 posto anketiranih.

Predstavljajući rezultate najnovijeg istraživanja, glavni istraživač Demostata, soci-

olog SREĆKO MIHAILOVIĆ, rekao je da je 'iznenađujuće mala razlika između onih koji podržavaju sadašnju vlast i misle da je dobra i onih koji bi da je promene', ali je odmah upozorio da to 'ne znači da će svi oni koji su nezadovoljni vlašću glasati za opoziciju. Kvaka je u tome što oni iskazuju negativan odnos prema vlasti, ali i dalje glasaju za tu vlast'. Mihailović smatra da se građani koji zagovaraju promjenu vlasti bez promjene vladajućih stranaka tako ponašaju 'jer su pod pritiskom neposredne okoline, vladajućih stranaka, ucenjeni ili podmićeni', ali i da je 'jedan od razloga i što građani nenaklonjeni naprednjačkoj vlasti u opoziciji ne prepoznaju političku snagu koja može da dovede do promena, zato što je opozicija u Srbiji od 2012. godine razbijena'.

Demostat se, inače, u istraživanju nije bavio predizbornim rejtingom političkih stranaka, već 'društvenim kontekstom u kojem se izbori dešavaju' jer 'upravo taj kontekst definiše izbore i bitno utiče na sam rezultat izbora', stoga je društveni kontekst izbora i bio glavni cilj njihovog istraživanja. No zbog pandemije koronavirusa istraživači

Demostata morali su odustati od neposrednog osobnog anketiranja građana, pa su podatke prikupljali 'putem telefonske ankete čija primena u Srbiji nosi niz slabosti, a pre svega veliki broj odbijanja ankete i mali broj pitanja, sa manjim brojem ponuđenih odgovora. Takozvana poststratifikacija ne može stvarno da otkloni slabosti uzorka, mada na formalnom planu obezbeđuje reprezentativnost uzorka'.

I STRAŽIVAČKI centar Demostat nije jedini koji se nije bavio predizbornim rejtingom političkih stranaka. Mali broj istraživanja tog rejtinga kuriozitet je predsjedničkih, parlamentarnih i beogradskih gradskih izbora koji će se održati u nedjelju, 3. travnja. U medijima su osvanuli tek pokoji rezultati predizbornih anketa, iako pojedine političke stranke nisu krile da kontinuirano anketiraju birače i intenzivno mjere njihovu podršku od početka izborne kampanje.

Agencija Faktor plus među rijetkima je koja je nastavila u medijima objavljivati rezultate svojih istraživanja. Uoči izbora

u Blicu je objavila rezultate posljednjeg predizbornog istraživanja o rejtingu izbornih listi za parlamentarne izbore. Direktor Faktora plus VLADIMIR PEJIĆ izjavio je da su rezultati ovog istraživanja gotovo identični onima iz istraživanja koje su proveli u ožujku. 'Rezultati su stabilni u posljednje vreme, odstupanja su minimalna. Rat u Ukrajini je uticao da se kampanja u Srbiji pasivizira. To nije išlo naruku opoziciji, jer nisu uspjeli da plasiraju teme koje su možda hteli', zaključio je Pejić.

Najnoviji rezultati telefonske ankete Faktora plus prognoziraju da će na nedjeljnim parlamentarnim izborima koalicijska lista VUČIĆEVE Srpske napredne stranke dobiti 53,6 posto glasova birača, koalicijska lista Ujedinjeni za pobjedu Srbije (SSP, Narodna stranka, DS, PGS) 13,6 posto, koalicijska lista DAČIĆEVE Socijalističke partije 10,2 posto i koalicija Moramo (Ekološki ustanak, Ne davimo Beograd, Zajedno za Srbiju) 4,7 posto. Osim te četiri izborne liste kojima istraživanje prognozira sigurno preskakanje tropostotnog izbornog praga, zastupnički mandati smiješe se i DSS-ovoj koalicijskoj listi NADA za Srbiju (3,8 posto), Srpskoj stranci Zavetnici (3,7 posto), Suverenistima (3,1 posto), a još uvijek im se mogu nadati i kandidati TADIĆEVE Socijaldemokratske stranke (2,3 posto), OBRADOVIĆEVIH Dveri (2,2 posto) i Šešeljeve Srpske radikalne stranke (2 posto). Od preostalih osam izbornih listi, na šest su kandidati za zastupnike nacionalnih manjina čiji se rezultati valoriziraju po kriterijima pozitivne diskriminacije pa će i većina njih, ako ne sve, imati svoje zastupnike u sljedećem sazivu srpskog parlamenta.

Za razliku od dosadašnjeg saziva Narodne skupštine Srbije, koja je zbog opozicijskog bojkota prošlih parlamentarnih izbora praktički bila bez opozicije, sljedeći saziv srpskog parlamenta imat će i opozicijske zastupnike. Povratkom opozicije u parlament srpska politička scena dobit će novu dinamiku. Istraživači Demostata to ne spominju, ali na rast broja anketiranih građana koji zagovaraju promjenu vlasti vjerojatno je utjecala i odluka bivše bojkot-opozicije da izađe na velike travanjske izbore jer se ponudila kao organizirana politička snaga koja može ostvariti smjenu vlasti. Njihovim sudjelovanjem na izborima i povratkom u parlament već će se dogoditi kvantitativna, a vjerojatno i kvalitativna promjena u zakonodavnoj vlasti. Opozicija u parlamentu dobiva šansu da širi svoj utjecaj i stvara uvjete za promjenu vlasti na nekim od budućih izbora.

U uvodnom dijelu prezentacije istraživanja 'Predizborno mnjenje građana Srbije – mart 2022.' i Demostatovi istraživači napominju da su 'izbori rezultat kontinuiranih političkih aktivnosti, rezultat stalne komunikacije političkih partija i njihovih aktualnih i potencijalnih pristalica, ali i određenih istorijskih okolnosti. Malo je partija u nas koje se mogu pohvaliti stalnim aktivitetom i stalnom komunikacijom sa pristalicama. Pomenimo kao izuzetke samo Srpsku naprednu stranku i Stranku slobode i pravde. Ostale su obavljene unutrašnjim sukobima i razlazima ili tavora. A od izbora očekuju čudo!'

Čuda se i u politici rijetko događaju. Kad 16 posto anketiranih građana u Demostatovom istraživanju odgovori da žive dosta bolje nego prije godinu dana, 51 posto da manje-više žive isto kao lani, a 33 posto da žive lošije nego prije godinu dana, onda se već naziru izborne baze vladajućih i opozicijskih stranaka. Kako među anketiranim biračima koji kažu da žive isto kao prošle godine, njih 40 posto očekuje da će im u postizbornoj godini život biti bolji, a 50 posto nagađa da će živjeti gore nego sada, jasno je da će se u toj skupini birača prelomiti konačni izborni rezultat. ■

Prosvjedi u Beogradu lani u studenom – vlast neuzdržana (Foto: Mateja Stanisavljević/PIXSELL)

LAIBACH Rusofobija je odvratan fenomen

Osim fantastičnih umjetnika iz Rusije ili SSSR-a, velik je broj onih koji su zapravo rođeni u Ukrajini, npr. Maljevič, Gogolj, Bulgakov, Ana Ahmatova... Umjetnost i kultura odlučno trebaju nastupiti kao faktor prevladavanja glupih predrasuda. Mi smo spremni odmah krenuti u Ukrajinu i nakon toga u Rusiju i u obje države održati nastup, ako bi to logistički bilo moguće

S generalne probe
(Foto: Kaja Brezočnik)

SLOVENSKA skupina Laibach nastupa 2. travnja u zagrebačkoj dvorani 'Vatroslav Lisinski' s, kako su najavili, apolitično-političkim kolažom 'Wir sind das Volk' ('Mi smo narod') nastalim prema motivima njemačkog dramatičara HEINERA MÜLLERA. Laibach je s time već trebao gostovati u Zagrebu, ali je pandemija odgodila izvedbu i ovog kazališnog mjuzikla. Odgovore na pitanja poslali su nam iz Berlina, gdje su nastupali s istim projektom.

Hrvatski mediji najavili su vaš nastup kao 'dva sata domoljubne zabave'. Što nam Müller gotovo 30 godina nakon smrti poručuje? Kako danas izgleda 'domoljubna zabava'?

U srednjoj Europi domoljublje se razvilo iz liberalizma i nacionalizma srednjeg sloja koji je u borbi protiv feudalizma pokušavao stvoriti nacionalnu državu. Nakon Francuske revolucije 1789. godine domoljublje se u većini europskih država nastavilo razvijati i prestalo je biti samo pitanje intelektualnih elita. Danas je to otprilike pojam koji označava ljubav i emocionalnu privrženost svojoj domovini i narodu. Međutim, iz perspektive domoljublja, koje se sada zbiva u Ukrajini i u Rusiji, takva 'domoljubna zabava' ne izgleda baš dobro. I, da budemo poštenu, zapravo nikad i nije izgledala dobro, pa čak ni u najspektakularnijim i najdomoljubnijim zemljama kao što su Sjeverna Koreja ili SAD. Možda bi stoga bilo pametnije razmisliti o tome da se promijeni definicija domoljublja i da se malo smanji taj *bias* iracionalne privrženosti te istovremeno poveća raspon zdravorazumskog racionalnog kritičkog osvrta prema svom narodu i državi. Takvo je domoljublje nudio i prakticirao Heiner Müller i ono bi kao takvo produciralo puno manje neprijatelja, a samim time i razloga za konflikte i ratove.

Janša kao general Gogol

Uz domoljublje nerijetko ide i svrstavanje u nacionalne torove, a kako vidimo

i u fronte, kao karakteristike modernog doba?

Nacionalna država svoju punu afirmaciju dobiva s Deklaracijom o pravima čovjeka i građanina iz 1789. godine, koja izvor suverenosti prepušta naciji i tvrdi da 'nijedno tijelo i nijedan pojedinac ne može vladati bez izričitog dopuštenja Nacije'. Time je 'nacija', termin koji se do tada koristio da bi se iskazala etnička pripadnost, postala temelj suvereniteta, tj. država formalno više nije počivala na monarhu i tijelu plemstva, nego na širokoj zajednici državljana koji više nisu ničiji podanici. Barem u teoriji. U svakom pogledu to je bio veliki pomak. Odjednom su svi počeli stvarati svoje nacije, a neke od njih su bile jako slične po svojim karakteristikama, jeziku i kulturi, pa zbog toga i danas dolazi do velikih zabuna i konflikta u vezi s interpretacijama tih razlika. Takve slične nacije su npr. Hrvatska i Srbija ili Ukrajina i Rusija.

Müller je nakon političkih promjena 1990-ih kazao da postane sumnjičav čim čuje riječ 'Volk' (narod), potvrđujući Brechtovo inzistiranje na terminu 'ljudi', odnosno 'puk', koji je nakon pada Berlinskog zida zamijenjen 'Volkom'. Drugim riječima, nismo više ljudi nego smo postali narod, odnosno nacija, što postaje naš primarni identitet?

Nacija nas posjeduje onoliko koliko toj naciji pripadamo i koliko vjerujemo u nju. U biti je danas kapital taj koji određuje naš primarni identitet. Mi jesmo psihološki i konstitutivno sve više ono što kupujemo ili konzumiramo i tu smo ograničeni na tržišni, kapitalski, ekonomski određen teritorij ili pak na teritorij socijalnih mreža koje nas okupiraju i zasićuju uz pomoć interneta. To su sada parametri koji svojom lingvističkom situacijom i skupom značajki tvore i zamjenjuju 'psihološku konstituciju nacije'.

Laibachova poetika vezana je uz totalitarne ideologije i puno govori u ovim teškim ratnim vremenima. Kako gledate na rusku invaziju na Ukrajinu?

Kao na iznudeno silovanje, ali svakako silovanje velikih razmjera. Kao pravi autokrat, PUTIN bi svakako taj konflikt s Ukrajinom trebao riješiti na drugačiji, trezveniji način.

Iz mjuzikla 'Wir sind das Volk' (Foto: Valter Leban)

Putin je relikht hladnog rata i trebao je tamo ostati. Isto važi i za Bidena i za NATO. Europu nećemo ni spominjati. Ona je odavno izgubila svoj strateški kompas

Ali očito za to nije bio sposoban pa je sada povukao samoubilački potez, koji su od njega svi dugo očekivali i za koji je praktički bio rođen i stvoren. Uništio je, ali i izgubio Ukrajinu, Rusiju je vratio u razdoblje hladnog rata, a sebe i svoj narod osudio na izolaciju. Možda će sada Ukrajina biti vojnički 'neutralna' i do neke mjere 'denacificirana', ali cijena koju će za to platiti obje države jednostavno je prevelika i – naročito u Ukrajini – previše tragična. Putin je relikht hladnog rata i trebao je tamo ostati. Isto važi i za BIDENA i za NATO, koji svojim agresivnim geostrateškim planovima o atomskom opkoljavanju i destabiliziranju Rusije, kao i Kine, snose veliku odgovornost za nastalu situaciju. Europu nećemo ni spominjati. Ona je odavno izgubila svoj strateški kompas. A mogla je, u nekoj pametnoj suradnji s Rusijom, kako ekonomskoj i kulturnoj tako i, zašto ne, vojnoj, elegantnije riješiti problem s Ukrajinom i zaustaviti ekspanziju i prisustvo NATO-a, odnosno Amerike u svom prostoru. Nažalost, za to je prekasno. Šteta je napravljena i prije svega sada treba primiriti strasti i okončati taj nepotrebn rat u nesretnoj Ukrajini.

S jedne strane imamo krvavi pir masovnog razaranja, a s druge sve veće širenje rusofobije u zapadnoj Evropi. Što umjetnost i kultura mogu napraviti? Prije nekoliko dana jedan talijanski grafičar reagirao je na pokušaj zabrane predavanja o Dostojevskom na milanskom sveučilištu tako da je nacrtao njegov veliki mural.

Rusofobija je odvratan fenomen, kao i fobija prema bilo kojoj drugoj naciji i kulturi. Naročito je to vidljivo kad je u pitanju tako značajna kultura kao ruska. Osim fantastičnih

umjetnika, pisaca, skladatelja, arhitekata iz Rusije ili Sovjetskog Saveza, velik je broj poznatih umjetnika koji su zapravo rođeni u Ukrajini, npr. KAZIMIR MALJEVIČ, ILJA RJEPIK, ISAK BRODSKI, SONIA DELAUNAY, NIKOLAJ GOGOLJ, BULGAKOV, JOSEPH CONRAD, ANA AHMATOVA, SACHER-MASOCH, JOSEPH ROTH. Nisu se svi oni smatrali Ukrajinima, ali su bili rođeni ili su određeno vrijeme živjeli u toj državi. Čak su i neki najpoznatiji sovjetski politički lideri bili rodom iz Ukrajine, npr. NIKITA HRUŠČOV, LEONID BREŽNJEV, MIHAIL GORBAČOV. Umjetnost i kultura – iako sebe ne vidimo potpuno u tom rangu – odlučno trebaju nastupiti kao faktor povezivanja i prevladavanja glupih predrasuda. Mi smo spremni odmah krenuti u Ukrajinu i nakon toga i u Rusiju i u obje države održati nastup, ako bi to logistički bilo moguće.

Slovenski premijer Janez Janša donedavno je održavao skoro pa prisne odnose s Putinom, baš kao i mađarski lider Viktor Orban. Ni jednom ni drugom nije strano koketiranje s autoritarnim načinom vladanja, da ne kažemo baš totalitarnim?

Da, i tu svakako treba spomenuti da JANŠA sve više i više slični na WALTERA GOTELLA alias generala Gogola, njemačkog glumca u ulozi šefa sovjetskog KGB-a u filmovima o Jamesu Bondu iz ere ROGERA MOOREA. To njegovo koketiranje s totalitarnim je otprilike jednako uvjerljivo i uspješno kao što su bili nastupi generala Gogola u Bondovim filmovima. Janša ima tu nesreću da je predsjednik male zemlje, jer su njegovi politički apetiti puno veći, a Slovenci opet imaju sreću da ih ne može u cjelini realizirati unutar Slovenije. Iako to, naravno, ne znači da i u maloj zemlji nije u stanju napraviti dosta štete, što je uspješno dokazao za vrijeme svog mandata. I on je zapravo lik iz hladnog rata, kao i general Gogol, i trebao bi se njemu pridružiti.

Dobro nam ide

Koliko je u tom kontekstu demokracija tek dekoracija i u kakvom odnosu stoji prema totalitarnim sustavima? Bili ste u Sjevernoj Koreji, imate iskustva...

Izgleda da je demokracija zapravo idealan politički model za stvaranje totalitarne vladavine, naravno pod uvjetom da je odabrani politički vođa dovoljno pragmatičan i be-

skompromisan – poput Viktora Orbana ili Vladimira Putina – kad se dočepa vlasti. I HITLER je došao na vlast pomoću demokratskih procesa i mehanizama, koje je ubrzo nakon toga demontirao. U Sjevernoj Koreji, naravno, nema demokracije, niti bi im mogla. Tamo vladaju drugačija pravila, koja ovdje ne možemo razumjeti, ali u nekom paradoksalnom smislu ta je razlika između 'demokratskog' Zapada i autoritarnog (dalekog) Istoka sve manja i manja. No dok su na pozicije odabrani lideri tipa BORIS JOHNSON ili DONALD TRUMP, znači da demokracija očito još djeluje – jer kako bi inače oni došli na vlast?

Müller je bio prešućivan pa i zabranjivan u Njemačkoj zbog svojih stavova?

Prešućivan, ali i hvaljen. Na Zapadu su ga ispitivali zašto ustraje na ostanku u DDR-u, gdje ima problema s cenzurom, zašto se radije ne preseli na Zapad. Müller je rekao da mu više odgovara da ga zabranjuju, ali shvaćaju ozbiljno, nego da ga puste da radi nesmetano, ali neučinkovito. Tako je on vidio stanje umjetnosti i duha na Zapadu u pluralističkom kaosu slobode izražavanja. Jednom je tu razliku definirao na sljedeći način: 'Kazalište na Zapadu ima slobodu da djeluje kako želi, jer ne može imati nikakav društveni učinak. Kazalište na Istoku nema takvu slobodu, jer postoji opasnost da predstave takav učinak imaju.'

Ovo nije prvi Laibachov rad s Müllerom. Još 1984. radili ste muziku za njegovu dramu 'Kvartet' u Slovenskom narodnom kazalištu?

Da, tada smo se prvi put upoznali s nekim od njegovih dramskih radova. Pripremili smo glazbu za njegovu iznimnu predstavu 'Kvartet', svojevrsnu autorsku preradu 'Opasnih veza' CHODERLOSA DE LACLOSA, koju je u ljubljanskoj Drami režirao tada mladi EDUARD MILER. Laibach je u to doba zapravo bio službeno zabranjen u Sloveniji i za ovu simboličnu gestu – poziv za suradnju na Müllerovoj predstavi – mi smo i danas zahvalni režiseru Mileru i Drami. Samog Hainera Müllera kasnije smo, u veljači 1985., sasvim slučajno sreli u Berlinu i tom prilikom nas je pozvao na suradnju, što se, nažalost, nije ostvarilo za vrijeme njegovog života. S njegovim radom i utjecajem poslije smo se sve češće susretali, ali to, naravno, nije laka literatura koju bismo mogli ponijeti na plažu. Sada nam je malo više razumijevanja omogućila ANJA QUICKERT, predsjednica Internationale Heiner Müller Gesellschafta, i sama dramaturginja i stručnjakinja za Müllerova djela i filozofiju, koja nas je pozvala na projekt 'Wir sind das Volk'. Kroz mnoštvo razgovora koje smo s njom vodili u procesu rada na ovom projektu magla koja inače leži na grandioznom opusu ovog važnog dramatičara za nas je barem djelomično uklonjena.

Nakon premijere projekt je zastao zbog korone, ali ipak je nastavljen u Klagenfurtu i Ljubljani. Sada ste u Berlinu, nakon Zagreba ide Novi Sad...

U Berlinu nastavljam tamo gdje nas je korona nakon tri nastupa prekinula u februaru 2020. i sada održavam još dodatna četiri u teatru HAU. Drugog aprila smo u Lisinskom, 8. aprila u Cankarjevom domu u Ljubljani, onda se vraćamo u Njemačku, na Crass Festival u Kampnagel, Hamburg, nakon toga opet u Sloveniju, u Maribor, pa Novi Sad... Uzevši u obzir da je projekt produkcijski dosta kompleksan i da mi nismo klasična teatarska institucija – dobro nam ide. ■

MAKSIMIR
I MIROGOJ

Juranić i NKVD

PIŠE Sinan Gudžević

Svoju prijetnju izrečenu Oskaru Juraniću general Rable je ostvario. Dostavio je najvišim organima unutrašnjih poslova Jugoslavije spisak od 42 osobe, koje su, navodno, surađivale sa Gestapom za vrijeme zatočeništva. Taj će spisak ostati upamćen pod imenom 'ruski'

UZAMRŠENIM i još posve neodmršenim okolnostima o korijenima sramotnih dachauskih procesa, istraživači su složni u ocjeni da je za hapšenje optuženika jedan od presudnih događaja bio susret koji je španski borac OSKAR JURANIĆ, godine 1947. imao u Budimpešti sa nekadašnjim komandantom oficirske škole u mjestu Pozo-Rubio kod grada Albacete u Španiji. Taj komandant, koga su španski borci znali kao generala Crvene armije, imao je nadimak RABLE, i nakon srdačnog pozdrava s Juranićem, upitao je ovoga otkud on u Mađarskoj. Juranić mu je odgovorio da je u svojstvu generalnog sekretara jugoslavenskog Ministarstva inostranih poslova došao u zvaničnu posjetu mađarskom ministarstvu, i da se razgovaralo o

po mišljenju Ćorićevu, kasnije preuređio BORIS KRAIGHER uz pomoć ALEKSANDRA RANKOVIĆA. Ovaj potonji, inače oženjen Slovenkom, tražio je od Kraighera da se proces ljudima sa spiska ne održava u Beogradu. Preživjeli Ćorić, u svjedočenju Krivokapiću, kazuje uvjerenje kako je Ranković 'sve u tančine znao kako će početi i kako će se završiti ta lakrdija'. Ćorić je kasnije, godine 1964, došao do Rankovića, i od njega tražio da učini sve kako bi se sudski postupak u dachauskim procesima obnovio. Ranković mu je odgovorio: 'Ne! To nikako ne!'

Optužba je pogadala članove partijskih logorskih komiteta u Dachauu i Buchenwaldu. Ovi su, navodno, bili ispostave nacističke špijunske mreže. Činjenice i dokazi da su optuženi bili španski borci, predratni komuni-

nastala uzrečica: 'Uživajte u ratu, jer će mir biti strašan!'

Žrtve dachauskih procesa rehabilitirane su. Rehabilitacija je bila spora i duga, i mučna, i sprovedena je odande odakle je krenuo i proces, iz Partije. Prve korake prema njoj načinili su već 1951/1952. godine majori UDB-a Škrabe i DEBEVEC, a već ranih pedesetih godina se nekadašnji zatočenik logora Buchenwald, filozof i sociolog RUDI SUPEK (inače izvansudska žrtva dachauskih procesa), zalagao za preispitivanje optužnica, ali je slovenačka politika odbijala vraćanje postupka na početak. Supekovo nastojanje slovenački istraživači procesa smatraju presudnim pri logom u stalnom nastojanju preživjelih osuđenika, rodbine, pojedinaca i organizacija za obnovom postupka. Tek će se godine 1968. i

pitanjima važnim za obadje zemlje. Rable je tada od Juranića zatražio da mu napismeno izloži šta je sve radio i o čemu razgovarao s Mađarima. Juranić je odbio da takvu izjavu napiše, i navodno to obrazložio iskazom da i Jugoslavija i Mađarska slijede politiku MOLOTOVA. Tada je general opomenuo Juranića na obavezu da kao pripadnik NKVD-a još iz Španije, iz vremena kad je bio polaznik oficirske škole u Pozo-Rubio, ima obavezu da izvrišava sve što od njega traži NKVD, sovjetska tajna služba. Juranić mu je odgovorio da nikad nije bio član NKVD-a, te da ne želi da bude špijun niti izdajnik svoje zemlje. Tu mu je Rable zaprijetio posljedicama koje će zbog takvog držanja snositi. Ovo je svjedočenje ALEŠA BEBLERA, španskog borca, partizana i visokog funkcionera jugoslavenskog Ministarstva inostranih poslova. S njime se slaže i jedan od osuđenika na prvom dachauskom procesu PETAR ĆORIĆ u pisanoj izjavi koju je uputio BORU KRIVOKAPIĆU maja 1985.

General Rable je svoju prijetnju ostvario. Dostavio je najvišim organima unutrašnjih poslova Jugoslavije spisak od 42 osobe, koje su, navodno, surađivale sa Gestapom za vrijeme zatočeništva. Taj će spisak ostati upamćen pod imenom 'ruski'. Spisak je,

sti, ranjenici u bitkama, mučenici u logorima, predavači komunističkog učenja u neljudskim logorskim okolnostima, nisu pomogli. Zavladao je paranoično i histerično uvjerenje da nacističke logore nije bilo moguće preživjeti bez suradnje sa gestapovskom strukturom. To što su logore preživjele i desetine hiljada drugih zatočenika nije spriječilo tužioce da procesuiraju komuniste sa 'ruskog spiska'. Među njima su bili i članovi Jugoslavenskog logorskog odbora, ovoga na slici. Četvrti i peti na njoj, Juranić i DIEHL, osuđeni su i strijeljani. Zahvaljujem MARKU DOLINARU sa Ljubljanske Univerze za pomoć pri identificiranju ljudi na fotografiji. Dolinar je autor dragocjenog rada o stradanju slovenačkih kemičara u procesima. Boro Krivokapić te procese svrstava u *staljinističke*, po tome što su bili *montirani* i što su priznavanja krivice od optuženika bila *iznuđena*. Ovo potonje izvodilo se brutalnim zlostavljanjima, a nekad i s pomoću droge. Iako montiranost i iznuđivanje nisu nipošto imanentni samo staljinističkim procesima, ono što dachauske uvrtava u staljinističke jeste 'paranoični, iracionalni teror nad sopstvenim narodom'. Oskar Juranić i drugi strijeljani najteže su žrtve toga terora u prvim godinama jugoslavenskog socijalizma. U Bavarskoj je

Članovi Jugoslavenskog narodnog odbora u logoru Dachau, 1945. Stoje, slijeva nadesno: Vlastimir Pavlović-Carevac, Matija Knap, Branko Albaneze, Valentin Hartman, Ernest Adamić i Franc Abram. Sjede: Piero Renčić, Franc Škrlić, Vlado Popović, Oskar Juranić, Branko Diehl i Vencelj Arko. Jugo Foto Dachau

1969. stvar intenzivirati na partijskom nivou, a 26. jula 1976. će Okružni sud u Ljubljani, na osnovu odluke Vrhovnog suda SR Slovenije o dopuštenju obnove glavnog dachauskoga procesa iz aprila 1948. i po povlačenju optužnice Vojnog tužilaštva Armije Ljubljana (16. aprila 1948) od strane Javnog tužilaštva SR Slovenije ukinuti prvostepenu presudu Vojnog suda u Ljubljani (26. aprila 1948) i presudu Vrhovnog vojnog suda (8. maja 1948) i obustaviti krivični postupak. Mjerodavnu građu o tome čitalac će naći u istraživačkom zborniku s dokumentima 'Dachauski procesi', uredio MARTIN IVANIČ, Ljubljana 1990.

Tako su pravno i politički rehabilitirani svi strijeljani i skoro svi procesuirani. Ponegdje je objavljeno da je rehabilitacija potpuna. Za Oskara Juranića i njegovu porodicu znam da nije potpuna. Oštećeni nikad nisu dobili nikakvu odštetu. ■

MIKOLA RIDNIJ Podcijenili smo militarizaciju ruskog društva

U projektu 'Naoružani i opaki' bavili smo se radikalno desnim skupinama u Ukrajini od kojih su neke nakon 2014. nastavile slijediti ratnu logiku. No sada su Rusija i njezina ideologija veći problem

MIKOLA RIDNIJ ukrajinski je društveno angažirani umjetnik i kustos koji je izlagao u nizu evropskih gradova, uključujući London, München, Stockholm, Budimpeštu, Moskvu i Venecijanski bijenale. Godine 2019. kao kustos gostovao je u zagrebačkoj Galeriji Nova, u sklopu projekta Videoforum, s umjetničkom platformom 'Naoružani i opaki' koja se u formi video radova bavila fenomenom ekstremne desnice, militarizacijom ukrajinskog društva i odnosom djece i mladih prema nasilju i oružju. U prikazanim filmovima grupa autora problematizira i patriotski odgoj i vojnu obuku djece koja se nakon ruske okupacije Donbasa počela provoditi u školama i privatnim sportskim kampovima, pa i u organizaciji pripadnika neonacističkog bataljuna Azov. Ridnij je rođen 1985. u Harkovu, a nakon što je posljednjih pet godina živio u Kijevu, s početkom ruske invazije preselio se u Lavov.

Rođeni ste i živjeli u Harkovu, gradu s velikom ruskom manjinom. Kako biste opisali odnose između Ukrajinaca i Rusa nakon smjene vlasti 2004., a potom i ruske okupacije Donbasa 2014. godine?

Prilično je teško definirati što je to ruska manjina u Ukrajini jer općenito u cijeloj zemlji većina ljudi govori i ukrajinski i ruski. Povijesno se na zapadu više govori ukrajinski a na istoku ruski, a razlike su prisutne i na razini regija i gradova. Velik dio društva čine Ukrajinaci koji govore ruski, zbog čega je teško odrediti tko je pripadnik ruske manjine, a tko ima jasan ukrajinski identitet, ali govori ruski. Nakon 2004. počele su se osjećati tenzije između onih koji su podržavali revoluciju i onih koji su se tim događajima protivili i imali više proruskog stavove, a sporadično se događalo i nasilje na javnim mjestima. Što se tiče samog Harkiva, iako je on 2014. izbjegao sudbinu Donjecka i Luganska u kojima su te tenzije eskalirale u otvoreni vojni sukob, taj se sukob prelio i u njega. Većina ljudi počela je razmišljati o uzrocima tih događaja i reakcijama na njih, a na proruskog stavove gledati kao na nešto čiji je neizbježni rezultat rat koji je uslijedio. Harkiv je indirektno osjetio agresiju

jer je u susjedstvu Donbasa pa je bilo dosta ranjenih vojnika i raseljenih civila, rat je bio blizu. Što se tiče razdoblja nakon 24. veljače, čini mi se da je čak i jedan dio ranije proruski nastrojenih ljudi počeo mijenjati te stavove jer nisu očekivali agresiju takvih razmjera.

U seriji video radova 'Naoružani i opaki' vi i drugi umjetnici bavite se militarizacijom društva, naročito djece i mladih, a u nekim radovima vidi se da je ona za dio njih postala svojevrsni životni stil, neka vrsta njima privlačne supkulture?

Prvo bih htio reći da se moja perspektiva o tom radu donekle promijenila nakon početka rata, prije svega zato što smo podcijenili militarizaciju ruskog društva. Tijekom proteklih osam godina, nakon što je Rusija započela ovaj rat, on se na neki način činio

udaljen, ograničen na samo neke dijelove zemlje, dok je u ostatku zemlje svakodnevni život bio miran. Moj i fokus ostalih umjetnika koji su sudjelovali u ovom projektu bio je na tenzijama koje su remetile tadašnju, uvjetno rečeno, mirnodopsku realnost. Bavili smo se militarizacijom i radikalno desnim skupinama od kojih su neke sudjelovale u ratu 2014. i koje su nakon toga nastavile slijediti tu ratnu logiku, tražiti neprijatelje u mirnodopskim uvjetima i projicirati sliku neprijatelja na ljude s drugačijim političkim stavovima ili na manjine kao što su Romi, LGBT zajednica i slično. To su za nas tada bili relevantni problemi, ali danas je situacija drugačija. Sada su Rusija i njezina ideologija veći problem, a rat je donekle izbrisao razlike među ljudima i ujedinio ih u borbi protiv većeg zla. Rekao bih da je generalno projekt izgradnje ukrajinske države, sa svim tim unutrašnjim problemima, sadržavao inherentan princip konkurencije različitih ideologija koje su se međusobno sukobljavale. S druge strane, čini se da u Rusiji ne postoji ta unutrašnja kompeticija, već je u pitanju superkonzervativna totalitarna ideologija koja se projicira s najviših razina tamošnje vlasti i koja se sada želi nametnuti u Ukrajini. No to ne znači da problemi o kojima smo govorili u 'Naoružanima i opakima' neće opet biti aktualni kada rat završi.

Smatrate li da će militarizacija i utjecaj krajnje desnice jačati u budućnosti?

To se zapravo već dogodilo nakon rata 2014. No postoji i druga strana te priče, a to je da učestali napadi desnih radikala na različite kulturne manifestacije, LGBT događaje i sve ostalo što su smatrali ljevičarskim ipak nisu oslabili pokret za ljudska prava, dapače učinili su ga jačim. Osim toga, ti napadi nisu bili orkestrirani od vlasti, kao što je to slučaj u Rusiji, država ih je uglavnom pokušavala suzbiti, manje ili više efikasno. Uvjeran sam da se jačanje desnice u godinama nakon okupacije Krima i Donbasa ne bi dogodilo da nije bilo te okupacije. U obrambenim snagama danas ne sudjeluju isključivo pripadnici ekstremne desnice, već ljudi najrazličitijih stavova i vjerujem da bismo se sami uspjeli izboriti s problemom ekstremne desnice da se nije dogodila ova invazija.

Rekli ste da država nije orkestrirala napade ekstremne desnice. No u video radu koji se bavi djelovanjem skupine Nacionalna milicija vidi se da oni ponekad savim neometano pod egidom 'uvođenja reda' teroriziraju građane?

Ta konkretna skupina bila je povezana s konkretnim figurama koje su tada bile na vlasti, prije svega moćnim ministrom policije ARSEKOM AVAKOVIM, s kojim su bile povezane i neke druge ekstremističke skupine, uključujući i bataljun Azov. Avakov je prošlog ljeta smijenjen, a u posljednjih godinu ili dvije rekao bih da je utjecaj krajnje desnice počeo slabiti. Uz promjenu vlasti, i unutar samog krajnje desnog pokreta događali su se sukobi za prevlast pa čak i neočekivana povezivanja nekih od njih s liberalima i drugim grupama oko, primjerice, ilegalne gradnje u gradovima. Općenito govoreći, u vrijeme predsjednika PETRA POROŠENKA krajnja desnica bila je jača. I on sam koristio se retorikom desnog populizma, i inače i u predsjedničkoj kampanji 2019., no to mu nije donijelo pobjedu na izborima.

Mislite li da će Ukrajinaci biti voljni činiti kompromise i teritorijalne ustupke u cilju zaustavljanja rata?

S jedne strane, čini se da ruski inicijalni plan nije prošao onako kako je zamišljen, što ujedno znači da bi rat mogao trajati dugo. Društvo je trenutno ujedinjeno i bori se protiv agresije, no ne mogu reći hoće li tako biti i za nekoliko mjeseci ili godinu dana. Po meni, za Ukrajinu bi predstavljalo pobjedu da ostane neovisna i da se razvije u demokratsku državu u manje ili više jednakom teritorijalnom okviru kakav je imala prije invazije. Što se tiče kompromisa, čini mi se da ga je relativno lako naći oko točke koja se odnosi na neutralnost, odnosno članstvo u NATO savezu. Što se tiče teritorijalnih pitanja, mislim da će to biti problem i da barem dio stanovništva to neće olako prihvatiti. Imam prijatelje iz Donbasa koji su dvaput sve izgubili, prvo u Donjecku, a sada i u Mariupolju kamo su bili izbjegli, i čini mi se da barem za njih pitanje Donbasa nije nešto o čemu bi trebalo pregovarati. ■

TV RAŠETANJE

Od Garbo do Tita

PIŠE Boris Rašeta

Pera Palace je najluksuzniji istanbulski hotel: u njemu je Agatha Christie napisala 'Ubojstvo u Orient Expressu', u njega je navraćala Greta Garbo, a drug Tito čekao povratak u Jugoslaviju pred početak Drugoga svjetskog rata. Serija 'Ponoć u Pera Palaceu' zgodna je za izvesti mozak na pašu i gledati atraktivne glumce i lak zaplet

Netflix: Ponoć u Pera Palaceu

Pera Palace je najluksuzniji istanbulski hotel. U njemu su odsjedali gosti koji bi u taj grad doputovali najpoznatijim vlakom svjetske povijesti, Orient Expressom: u tom je hotelu AGATHA CHRISTIE napisala čuveni krimić 'Ubojstvo u Orient Expressu', u njega je navraćala GRETA GARBO, a drug TITO čekao povratak u Jugoslaviju pred početak Drugoga svjetskog rata. Hotel izgleda zavodljivo i spada u ona mjesta koja morate posjetiti za života, ako ste u mogućnosti. Serija je zgodna za izvesti mozak na pašu i gledati impresivne interijere, atraktivne glumce i lak zaplet (glavna glumica vremenoplovom odlazi u vrijeme rađanja moderne Turske, u 1919., pa spašava KEMAL-PAŠU ATATÜRK, najvažnijeg turskog gosta hotela, od intriga Perfidnog Albiona). Priča je zasnovana na istoimenom romanu CHARLESA KINGA. Režiser je EMRE SAHIN, scenaristkinja ELIF USMAN. Bujrum.

Dnevnik u 18, N1 / RTL Danas, 22. ožujka, 18:00 i 18:30

Središnju informativnu emisiju N1 počinje opsežnim blokom od dvogodišnjici zagrebačkog potresa. Ovdje je vijest ono što nije vijest – izvještaji o ukrajinskom ratištu moraju čekati na red nakon priloga o zagrebačkoj kataklizmi. To znači da su javnost, urednici i publika malo-pomalo postali imuni, ili barem manje osjetljivi, na prizore ukrajinske apokalipse koja je započela 24. veljače. Na RTL-u obrnuta slika: Dnevnik kreće izvještajima s ratišta, a potom slijedi razgovor ANDRIJE JARKA S ANATOM KOTROMANOVIĆEM. Obojica se slažu da je naklonost zapadnih medija prema slabijem, žrtvi, jasna, ali da nedostaje pravih analiza. Ispada naime kako u Ukrajini ginu jedino ukrajinska djeca i ruski vojnici, što je politički korektno, ali analitički netočno. Mi zapravo nemamo pojma što se ondje događa. Kotromanović izražava divljenje prema ukrajinskoj obrani, ali u perspektivi ne vidi način kako mogu poraziti Ruse. Zasad je stanje, šahovski rečeno, patpozicija: Rusi puno ne napreduju, Ukrajinci se puno ne povlače, sve miriše na dugi rat. Kotromanović misli da PUTINU možda i nije cilj brzo osvajanje Mariupolja, već Mariupolj kao ukrajinski Grozni – razoreni grad koji će služiti kao oružje masovnog zastrašivanja.

Newsroom, N1, 22. ožujka, 20:44

Ruska invazija je loše ponavljanje austro-ugarske situacije iz 1914., smatra dr. Žarko PUHOVSKI. 'Srbija je tada prihvatila sve osim jedne točke iz njihovog ultimatum. Krenuli su u rat i nisu dobili ništa, a izgubili su državu. Putin je sve dobio prije rata i sada je krenuo u rat u kojem ne može dobiti ništa više. To je potpuno iracionalno. On čeka neki grad, Mariupolj ili nešto slično, da proglašuje pobjedu', kazao je Puhovski. Ruski imperijalizam opisao je kao 'tigra od papira'. Prije toga u Afganistanu se američki impe-

rijalizam pokazao tigrom od papira. Ostaje pitanje hoće li se krug zatvoriti pa da Kina pokuša učiniti isto u Tajvanu, pa da i ona postane tigar od papira. Ako to ne učini Kina, ona je veliki dobitnik ovog sukoba. Pokazalo se da imperijalističke sile gube ratove. Pokazalo se da kapitalizam uspijeva iz društva, a ne vojskom, a socijalizam ni na jedan način', rekao je Puhovski.

Putinov put u rat, HRT, 23. ožujka, 21:06

MIRA VOČINKIĆ isporučuje gledateljstvu najtraženiji sadržaj, vruću 'robu' – filmove o Vladimiru Vladimiroviču Putinu. U srijedu smo mogli vidjeti relativno kvalitetan uradak na temu što je dovelo ruskog predsjednika do rata u Ukrajini. Od konferencije u Münchenu 2007., preko niza skupova na kojima je poručivao NATO-u da su Gruzija i Ukrajina crvena crta čije prelaženje neće tolerirati, do 24. veljače, datuma kad je pokazao da ne blefira, vidjeli smo Putinov put prema invaziji, najne očekivanijem ratu naših života. Film je, naravno, posve nekritičan prema zapadnoj strani – Americi koja je Ukrajinu gurala prema nemogućem, obećavajući joj neostvarivo, ne želeći na kraju braniti neobranjivo. Za SAD to i nije loša taktika. Amerikanci su, čini se, dobitnici u nekoliko ratova koje ne vode: rata u Ukrajini,

ovako razornu invaziju nije bilo ni razloga, ni opravdanja, ni pameti. Putin nema načina da iz ove bitke izađe kao pobjednik. A svijet je ostao bez dvije globalizirajuće ideologije. Komunizam je propao, urušio se zbog vlastite ekonomske nekonkurentnosti, zbog nekompetencije, zbog indolencije koju proizvodi središnji plan, dok se liberalizam urušio pod teretom imperijalne oholosti. Ne žive svi u istom povijesnom vremenu. Ako se liberalna demokracija uvodi u Ukrajinu, morala bi i u Saudijsku Arabiju. Ovako ostajemo na sukobu civilizacija. Svijet je puknuo po starim rasjedima, koje su pogodili novi potresi.

Noć Oscara 2022., HRT, 27. ožujka, 20:05

Čovjek bi trebao imati talent MAKSIMA GORKOG, braće TAVIANI ili FJODORA MIHAJLOVIČA DOSTOJEVSKOG da bi mogao uvjerljivo opisati sadržaj remek-djela 'Medena zemlja', makedonskog dokumentarca koji prikazuje život HATIDŽE MURATOVE, žene koja u teškoj zabiti prehranjuje staru, bolesnu majku skupljajući med od divljih pčela. U njihov zaselak doseljava se brojna stočarska obitelj, koja uz krave proizvodi i med, ali vrlo bezobzirno... Ovaj je film 2020. nominiran za dva Oscara i posve je nejasno zašto ih nije dobio. Za vašeg kritičara, 'Medena zemlja'

Priča je zasnovana na istoimenom romanu Charlesa Kinga – 'Ponoć u Pera Palaceu' (Foto: Screenshot)

rata protiv Rusije, rata za Europu, rata protiv Njemačke, rata za plasman svojih energenata... 'To je gore od zločina, vaše veličanstvo, to je greška', rekao je JOSEPH FOUCHE NAPOLEONU kad je ovaj ubio vojvodu od ENGHENA. A Putin je počinio najveću grešku od oktobra 1917., kad su LENJIN i TROCKI u Petrogradu promijenili kompletnu povijest XX. stoljeća. Ništa što se dogodi u Rusiji nije bez svjetskopovijesnih implikacija. Većine posljedica još nismo svjesni. Kako će Europa funkcionirati bez ruskog plina i nafte, bez ruske i ukrajinske pšenice, suncokreta, sirovina? Putin nije pucao samo u budućnost Rusije, pucao je i u njenu prošlost. Veliku priču Crvene armije, herojstvo ravno podvigu u Termopilskom klanu, ali milijun puta veće, obeščastio je napadom na tri puta slabije napućenu i desetke puta slabiju Ukrajinu. Doći će, naravno, vrijeme da se trezvenije razmotri i 'konglomerat loših politika' koje su do toga dovele, ali već je sad jasno da za

je oskarovac, samo takav. U filmu možemo naslutiti povratak stvarima (staru opsesiju MARTINA HEIDEGGERA), izvornost svakog predmeta, možemo vidjeti snagu ljubavi, dubinu patnje, čuti snijeg koji škripi pod nogama, osjetiti snagu vatre koja zimi grije skromnu potleušicu. Hatidže živi jednako kako bi živjela u 16., 18. ili 19. stoljeću – jedini suvremeni predmet koji posjeduje je neki primitivni tranzistor. Niste li gledali 'Medenu zemlju', nadite je, sačekajte reprizu, pogledajte obavezno. A u 'Noći Oscara' prikazan je, uz dvije studijske emisije, i izvrstan film 'Zelena knjiga' PETERA FARRELLYJA, priča o rasizmu u Americi šezdesetih. Treba vidjeti taj aparthejd pa govoriti o odnosima većine i manjine, demokraciji i ljudskim pravima. Prijenos svečanosti nepopravljivo je pokvario žestoki udarac WILLA SMITHA zadan kolegi koji se neukusno našalio na račun njegove žene. Agresija, posvuda oko nas je agresija. ■

CODA (r: Sian Heder)

(2021.)

Odlična izvedba Emilije Jones

PIŠE Damir Radić

(Ne)zasluženi Oscar

Iako kvalitetom zaostaje za favoriziranim 'Šapama pasjim', dobitnik Oscara nudi autentične emocije

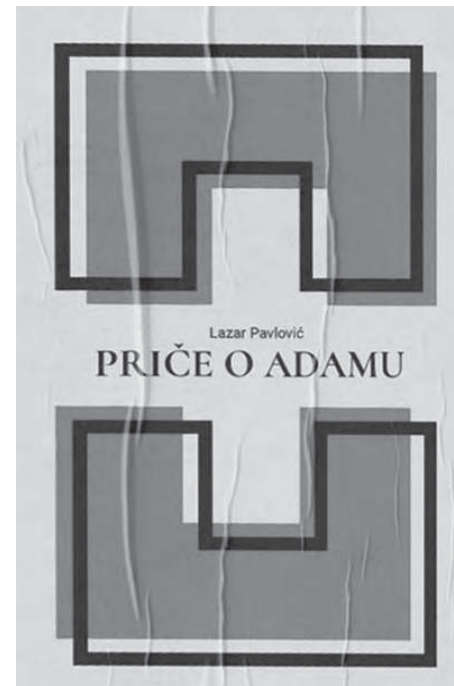
I AKO su 'Šape pasje' bile veliki favorit za glavnog Oscara, onog za najbolji film, na kraju se dogodilo iznenađenje koje nikog nije iznenadilo – trijumfirala je 'CODA'. Potonja francusko-kanadsko-američka nezavisna produkcija još početkom prošle godine osvojila je Sundance, da bi potom nestala iz fokusa, no u zadnjim tjednima prije Akademijine ceremonije počela je intenzivno nadirati (osvojivši nagrade ključnih cehovskih udruga) i naposljetku u nezadrživom finišu prohujala pored *queer* filma JANE CAMPION s takvom lakoćom da bi svaki drugi ishod bio iznenađujuć. Tako se do neke mjere ponovila situacija od prije 16 godina, kad je 'Fatalna nesreća' PAULA HAGGISA pobijedila favoriziranu 'Planinu Brokeback' ANGA LEEJA (također *queer* film) koji se, kao i *Campion*, morao zadovoljiti Oscarom za najbolju režiju. No dok je Leejev film izgubio od ostvarenja nastalog prema izvornom scenariju u većinskoj američkoj koprodukciji, film Jane *Campion* poražen je od manjinske američke koprodukcije nastale prema francuskom filmu 'Obitelj Belier' iz 2014. Iako potonji uradak nije prošao nezapaženo (bio je nominiran za Europsku filmsku nagradu u kategoriji najbolje komedije), ipak je riječ o ostvarenju koje malo tko pamti te je anglofoni *remake* smješten u Ameriku u osnovi tek jedan od brojnih američkih 'prepravaka' francuskih izvornika. No čini se da je u ovom slučaju nešto moralo biti različito kad je film postao opći miljenik i u konačnici, što god mislili o Oscarima, promoviran u elitno Akademijino društvo (koliko god temeljeno na populizmu). Ali što bi to bilo?

U osnovi priča i likovi 'CODA-e' tipični su sastojci američkih (obiteljskih) televizijskih filmova kakvi se prikazuju u rana (nedjeljna) poslijepodneva, neovisno o specifičnosti konkretne (gluhe) obitelji. No obrada teme i karaktera posjeduje stanovitu kreativnu ambicioznost – naposljetku, film je ipak svoj

festivalski put počeo na Sundanceu. A znakovito je i da je relativno nepoznata 45-godišnja redateljica i scenaristica SIAN HEDER karijeru započela kratkim filmom ('Majka') s kojim je sad već podaleke 2006. uspjela doći do Cannesa, i da joj je u dugometražnom debiju 'Tallulah' iz 2016. glavu ulogu igrala glumica renomea ELLEN PAGE. U Hederinoj izvedbi 'CODA' se doima kao spoj rutinskog TV-filma odnosno *mainstream* komedije s (dramski) ambicioznim *indie*-uratom. Recimo gotovo svi prizori s blago karikaturnim učiteljem glazbenog iz Meksika, koji prepoznaje talent *teen* junakinje Ruby, populistički su *mainstream*, kao i inzistiranje na ponekad i pomalo vulgarnom humoru. Odnos dvoje tinejdžera između kojih se rađa ljubav otprilike je na razini TV-filma za ciljanu dobnu skupinu, ali s druge strane temeljno realistički slikan sloj odnosa u hendikepiranoj ribarskoj obitelji čiji je Ruby jedini član koji čuje i govori, sloj s podosta gorkih momenata, osobito u odnosu Ruby i majke te Ruby i brata (pri čemu je majka veći dio filma, posve neočekivano, gotovo pa negativka u svojoj nesuzdržanoj sebičnosti), 'CODA-u' odvodi u smjeru ozbiljnog filmovanja. Dinamika temeljnog problema – ostati uz voljenu obitelj, kojoj pomoć evidentno treba, ili prihvatiti svoju različitost i poći za vlastitim snovima – dobro je izvedena, a film sadrži i prilično naglašenu ekonomsko-klasnu notu, odnosno problematizira eksploataciju malih ribarskih poduzetnika od strane i trgovaca i države. Tako da je u konačnici riječ o pomalo neobičnom križancu koji ukupnom kvalitetom nesumnjivo znatno zaostaje za nesuđenim oskarovskim pobjednikom, 'Šapama pasjim', međutim dijelom nudi autentične emocije i dvije odlične glumačke izvedbe – mlade EMILIE JONES kao Ruby i zaslužno Oscarom nagrađenog TROYA KOTSURA kao oca. *Feel good* zavišetak filma, pak, točka je na i za puno zadovoljavanje oskarovske reputacije. ■

Lazar Pavlović:
Priče o Adamu

(Enklava, Beograd, 2021.)

Introspektivni lik u središtu priča

PIŠE Dubravka Bogutovac

Zaobilaženje traume

IMA nešto slično u čitanju 'Priča o Adamu', 'Lovca u žitu' i romana 'Komo': stalno imate osjećaj da je junak puno pametniji nego što mu život izgleda. Postoji ogroman raskorak između njegovih intelektualnih kapaciteta i životne ostvarenosti. Dok čitate njegove unutarnje monologe, doima vam se poput genija, a kad mu pogledate egzistenciju, djeluje kao osoba nesposobna za život. Nije slučajna usporedba s ova dva romana, jer im je mnogo toga zajedničko: i beskrajno šarmantni pripovjedač u prvom licu, i humor, i osjećaj velike nepravde koju izaziva u čitatelju, i sjeta, i melankolija, i dječaka zaigranost i zanesenost u kontrastu s okrutnim svijetom odraslih i privilegiranih. 'Priče o Adamu' poetički se naslanjaju na selindžerovsko-valjarevićevski kompleks proze, što im je kompliment sam po sebi, a uspješno realiziraju zadani koncept, čime potvrđuju LAZARA PAVLOVIĆA kao vještog i talentiranog pripovjedača.

Naslov knjige sugerira da je riječ o pričama, međutim priče su toliko međusobno povezane i međusobno uvjetovane da se na određen način može govoriti i o romanu. Ovaj valjarevićevski junak, Adam, radi sitne poslove, ima viška vremena, naglašeno je introspektivan i predstavlja neku vrstu otpadnika od društva. Sve priče o njegovim poslovima i preživljavanju ispričane su na duhovit način. Tipična rečenica ove proze jest: 'Otkako mi je otac umro, jedini put kad bih osetio da čim nešto korisno bilo je kada sam posećivao lokalnu poštu ili zgradu elektrodistribucije i plaćao račune.' Ili, primjerice: 'Matej je smatrao, opsesivno gutajući knjige Bukovskog i Kafke, verovatno jedinih pisaca koje je čitao, da je pojedinac dužan da upada u konfliktne situacije sa ocem.' Zanimljiv strukturni dio teksta čine tzv. 'Apokrif', koji su numerirani. Primjerice, prvi apokrif koji se pojavljuje u knjizi predstavlja halucinogenu scenu koja razbija narativno tkivo teksta i ostavlja snažan efekt. Adamu se ovdje pričinja vlastiti paralelni život.

Ovo je roman / zbirka priča u kojem je gotovo nevažno što se događa. Središnji značaj imaju refleksije junaka, koje su šarmantne i

zavodljive u svojoj lukavoj lopovštini i mangupluku. Junak – naravno – piše roman u kojem 'nezaposlen mladić bez ambicija luta gradom u potrazi za sitnim zadovoljstvima i, iznad svega, smislom svog bednog života.' Adam piše: 'Bio sam na pragu velikog otkrića: supa je isto što i roman. Nisam propustio da to i zapišem.' Adam izjavljuje da ne zna o čemu se radi u njegovoj knjizi. Tako ni čitatelj 'Priča o Adamu' ne zna o čemu se u njima radi zapravo, ali to se pokazuje nevažnim zbog načina na koji se priča ni o čemu pripovijeda. Jedino što ga tjera naprijed, pripovijeda (i zapisuje) Adam, što mu potiče želju za životom, kakav god on bio, jest činjenica da roman raste u njemu i pitanje je vremena kada će ga poroditi – dovoljan je, kaže, samo jedan, ne pretjerano opsežan, već kratak roman, ali iskren.

Pseudoapokrif pod brojem četiri značajan je za priču jer govori o odnosu Adama i njegovog oca. U ovom kratkom fragmentu priče Adam pripovijeda kako se osjećao najbližijim svome ocu dok mu je pričao lascivnu priču. Nešto u osjećaju srama povezuje ga s ocem na neraskidiv način. Adam piše dnevnik: 'Uz malo sreće, na policama knjižara bi se, pored Pesoine Knjige nespokoja, Andrićevih Znakova, našlo i ovo moje sranje.' U dnevniku priznaje da bi volio da ga ljudi sažaljevaju i istovremeno i uzdižu u nebesa zbog njegove umjetnosti.

Posljednja priča knjige pripovijeda o ocu. Predstavlja ulazak u traumu smrti i kraj. Mogli bismo reći da je cijela knjiga pokušaj da se pobjegne od traumatskog iskustva – očeve smrti – a kraj knjige je suočavanje s emocionalnom boli uslijed šoka i gubitka. Ovakvo strukturiranje teksta upućuje nas na zaključak da je Pavlović pripovjedač koji itekako brižljivo organizira svoj tekst, u kojem se sve doima spontano, a promišljen je svaki detalj, što je karakteristika velikih pripovjedača. Zato je njegova knjiga za svaku preporuku, a Lazar Pavlović ime koje ćemo pomno pratiti i čitati, jer se radi o velikom talentu koji ostavlja dojam potpune nehajnosti, lakoće, spontanosti i blagoga nereda, a iza kojega stoji organizirani mastermind pravoga, rasnoga pisca. ■

PREPORUKE: SERIJE

Atlanta (Hulu)

PRHNULE su čak četiri godine otkako je izašla druga sezona 'Atlante', iste one godine kad su DONALD GLOVER a.k.a. CHILDISH GAMBINO i HIRO MURAI ošamarili svijet viralnim hitom 'This is America'. Nagurale su se u te četiri godine dekadice iz one LENJINOVE eksploatare izreke, svijet se stubokom promijenio, nataložio nove traume i proizveo više povijesti nego što su je njegovi stanovnici u stanju probaviti, a opet ostao jednako uskogrudan, s vidnim deficitom empatije. Bez napadnog guranja te neugodne činjenice pod nos – jer to nikada nije bio 'Atlantini' stil, njezina je kritika suptilna – Glover je u novoj sezoni odlučio svrnuti pogled s lokalnog i ogledalo okrenuti globalnom, čitav jedan ocean daleko od Atlante. Postavivši priču o reperu i njegovoj sviti na europsku turneju, izbacio je svoje likove iz njihovih zona udobnosti, šaljući ih na mini-odiseje u kojima doživljavaju apsurdne, zlokobne i smiješne situacije kroz koje se jasno očituju kulturne razlike između američkog i europskog društva, ali još jasnije i bolne sličnosti kojih se Europa neprestano odriče, deklarirajući rasno pitanje kao inherentno američki problem. U prve dvije epizode, koje naizgled

ni narativno ni stilski nemaju nikakve sličnosti, a opet funkcioniraju kao spojene posude, dobili smo uvid u kojem će smjeru teći nova sezona; likovi će otuđeno lutati po nepoznatom teritoriju neprestano nailazeći na poznate paradigme koje će nam rasvijetliti da Atlanta nije toponim ni lokalni problem, već stanje društvene svijesti. Lakoća kojom Glover, istražujući rasno pitanje u sumanutoj suvremenosti, opuštenu eksperimentira narativnim i žanrovskim tehnikama postavlja ga vjerojatno na sam vrh postmodernih televizijskih autora koji revolucioniraju televiziju. Zaobilazanjem nekih kanonskih pravila dramaturgije i kolažiranjem žanrova, 'Atlanta' je stvorila neki svoj kanon koji je već počeo dobivati i derivate, poput 'Reservation Dogs' TAIKE WAITITIIJA, prekrasne male indie serije s margina američke produkcije.

Station Eleven
(Postaja Jedanaest,
HBO Max)

VJEROJATNO nema osobe na svijetu kojoj posljednjih par godina nije prošlo kroz glavu što bi bilo s civilizacijom da je zadesi pandemija bolesti opasnije od Covid-19. Upravo je u takav univerzum smještena radnja mini-serije 'Station Eleven', koju je prema istoimenom romanu kanadske autorice EMILY ST. JOHN MENDEL

adaptirao PATRICK SOMERVILLE, a redateljski ton postavio Hiro Murai. Radnja se odvija nelinearno, kroz dva vremenska rukavca; u godini 2020. u kojoj se pojavljuje misteriozna smrtonosna gripa koja praktički preko noći desetkuje većinu svjetske populacije te u svijetu dvadeset godina nakon pandemije u kojem, osim malobrojnih preživjelih predpandemičara, već žive i postpandemičari koje se smatra novim ljudima, vrstom oslobođenom traume staroga svijeta, za koje prošlost ne postoji. No ova se post-apokaliptična distopija od ostalih iz svog žanra razlikuje načinom na koji priča priču i motivacijom likova. Premda se dogodio tektonski prevrat koji ih je razdvojio od tehnologije i vratio na osnovne postavke skromnosti života u prirodi, likovi koji nastanjuju novi svijet imaju drugačije prioritete od onih nekadašnjih. Oni su umjetnici, glumci i muzičari u šekspirijanskoj trupi Putujuća simfonija, koji pod egidom 'samo preživljavanje nije dovoljno' putuju ustaljenom rutom zabavljajući i obrazujući preostalo rasuto besklasno stanovništvo, trudeći se sačuvati ono najvažnije što je od civilizacije preostalo, ukazujući na umjetnost kao ultimativno utočište. Malo je ovakvih distopijskih serija koje su, uz nezaobilaznu nelagodu, u stanju gledatelju pružiti nadu da je život, a ne samo preživljavanje, moguć i nakon propasti koja na nas vreba sa svih strana.

Our Flag Means
Death (Naš barjak
znači smrt, HBO Max)

AKO vam u ovim tmurnim vremenima treba bijeg u smijeh, u priču neopterećenu problemima suvremenosti, novi akcijski sitcom labavo baziran na životu stvarnog povijesnog lika STEDEA BONNETA, engleskog aristokrata iz ranog 18. stoljeća

koji je uslijed krize srednjih godina napustio ženu i dvoje djece pa se upustio u kriminalne vode postavši kapetan piratskog broda, najbolji je izbor. Apsurdnu, gotovo crtički komičnu komediju osmislio je DAVID JENKINS, a producirao, djelomično i režirao te uz RHYSA DARBYJA (legendarnog menadžera iz serije 'Flight of The Conchords') odigrao jednu od glavnih uloga Taika Waititi. Svaka epizoda prati zaseban pohod ovog wannabe pirata koji i sebi i svijetu pokušava dokazati da je nešto više od gospodina, da nije određen svojom klasom i da u sebi ima i zvijer, a svaki je taj pokušaj nelagodan podsjetnik na to da je ondje tek svojih hrom, a ne zbog egzistencijalne nužde kao ostatak njegove posade ili rivala. Bonnet u svojim pustolovinama neočekivanog saveznika i mentora pronalazi u ozloglašenom kapetanu BLACKBEARDU, a njihovo prijateljstvo dosegne razmjere kojima je Jenkins, prema vlastitom priznanju, odlučio provocirati povjesničare i mit o muškosti.

■ Jelena Svilar

NENAD PUHOVSKI
Izlaz je u mladima

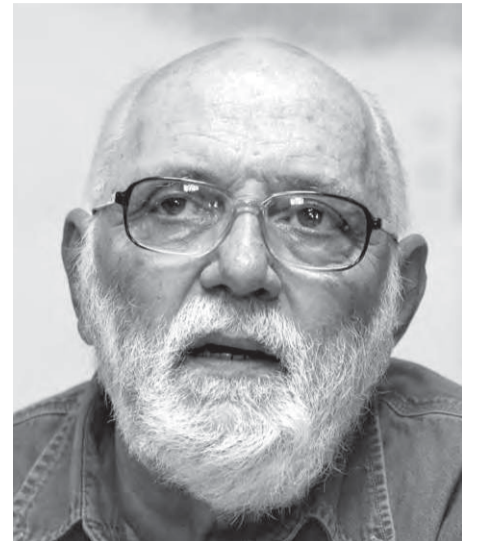
Osamnaesti ZagrebDox održava se od 3. do 10. aprila u kinu Kaptol Boutique Cinema & Bar. Zašto ste se ove godine odlučili da djeca i mladi budu lajtmotiv festivala? Nismo radili posebni program od djeci i mladima, ali smatramo da je svijet u kome živimo, svijet bolesti, ekonomskih nevolja i rata naš 'proizvod', ne samo moje generacije, nego svih generacija do sada. Stoga nam je važno da osvijestimo poziciju mladih i njihove probleme, a s druge strane da gledateljima pokažemo možebitno svijetlo na kraju tunela, te da je jedan od izlaza i u ljudima koji dolaze...

Vi ste izabrali 86 od ukupno 1.500 filmova, što znači da dvije godine korone nisu utjecale na kvantitetu. A na kvalitetu?

Generalno, kvaliteta je više-manje ista, dok je u regiji i naročito u Hrvatskoj prije svega u pitanju kvantiteta jer nemamo puni godišnji ciklus – između prošlog i ovog festivala je bilo samo šest mjeseci produkcijskog ciklusa, a i sama produkcija je nešto sporija. Što se tiče svjetske produkcije, nastavlja se prestrojavanje u dokumentarnom filmu u smislu da streaming servisi preuzimaju ako ne glavnu, onda ravnopravnu ulogu. Njihov način financiranja, produkcije i prikazivanja je bitno drugačiji od klasičnih filmova, a to će trajati još neko vrijeme dok se ne desi potpuni povratak filmova u kina, kad ćemo vidjeti koja je uloga kina, streaminga i festivala i kakva je produkcija. Sve u svemu, vremena su zanimljiva – ima sjajnih filmova, ali i onih koji su posljedica traženja formata i publike. Drugačije je staviti film na streaming ili ga vrtjeti u kinu, na festivalu i na klasičnoj TV.

Koliko su filmovi s ranijih izdanja prisutni na mrežama, tv-u i kinima?

Naši regionalni vrlo malo, svjetski da, ali ne dominantno. Streaming servisi idu po logici atraktivnosti i aktualnosti i omogućavaju gledanje nagrađenih filmova koji imaju jaki background. Što se tiče 'običnih' dokumentaraca, stalno se traži nova roba i to je postalo takmičenje koje će izroditi neke nove distribucijske modele o kojima

(Foto: Robert Anić/PIXSELL)

ćemo razgovarati i na radionici ZagrebDox Pro, koja će također biti drugačiji od ranijih. Za razliku od igranog filma, dokumentarni je prošao zanimljiv put u smislu načina prikazivanja i gledanja, a ovo je jedna od faza i o tome želimo razgovarati.

Imat ćemo i razgovor o TikToku i drugim društvenim mrežama, pitajući se koliko i kako one, a to je vidljivo i u tragičnom ratu u Ukrajini, posreduju stvarnost, odnosno kakav je odnos tog koncepta s konceptom stvarnosti dokumentarnog filma. Tu ne mislim na propagandu, nego na osobne male video uratke koji mogu biti o šminkanju, ali i nekom udaru bombe – koliko takvi komadići stvarnosti imaju utjecaj na klasičnu dokumentarnu formu i koliko ona ima veze s fragmentima stvarnosti porazbacanim po internetu te kako se snači u poplavi vrlo osobnih informacija.

Druga tema kojom ćemo se baviti u okviru Pro segmenta festivala je putopisni dokumentarac – lani je nagradu publike dobio film 'Ljubav oko svijeta' bračnog para ROSTUHAR koji je po estetici bio drugačiji od klasičnih putopisnih filmova kakvih se mi stariji sjećamo iz vremena MARIA SALETTA. Sve u svemu, živimo u vrlo zanimljivoj, teškoj, ali nama dokumentaristima i uzbuđljivoj vremenu.

■ Nenad Jovanović

KVADRAT

BOSILJKA BRLEČIĆ (na slici), prevoditeljica niza kapitalnih djela s francuskog, engleskog i njemačkog jezika, dobitnica je nagrade Iso Velikanović za životno djelo. Godišnja nagrada ide VLATKI VALENTIĆ za prijevod romana 'Godine' ANNIE ERNAUX.

■ B. P.

Foto: Luka Stanzl/PIXSELL

NOVO

Mobilna aplikacija Novosti

100% bez plaćanja

100% bez oglasa

**NOVOSTI
НОВОСТИ**

Google Play

App Store

